De Gulden Passer. Jaargang 58-59

bron
De Gulden Passer. Jaargang 58-59. De Nederlandsche Boekhandel, Antwerpen 1980-1981

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_gul005198001_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren i.s.m.

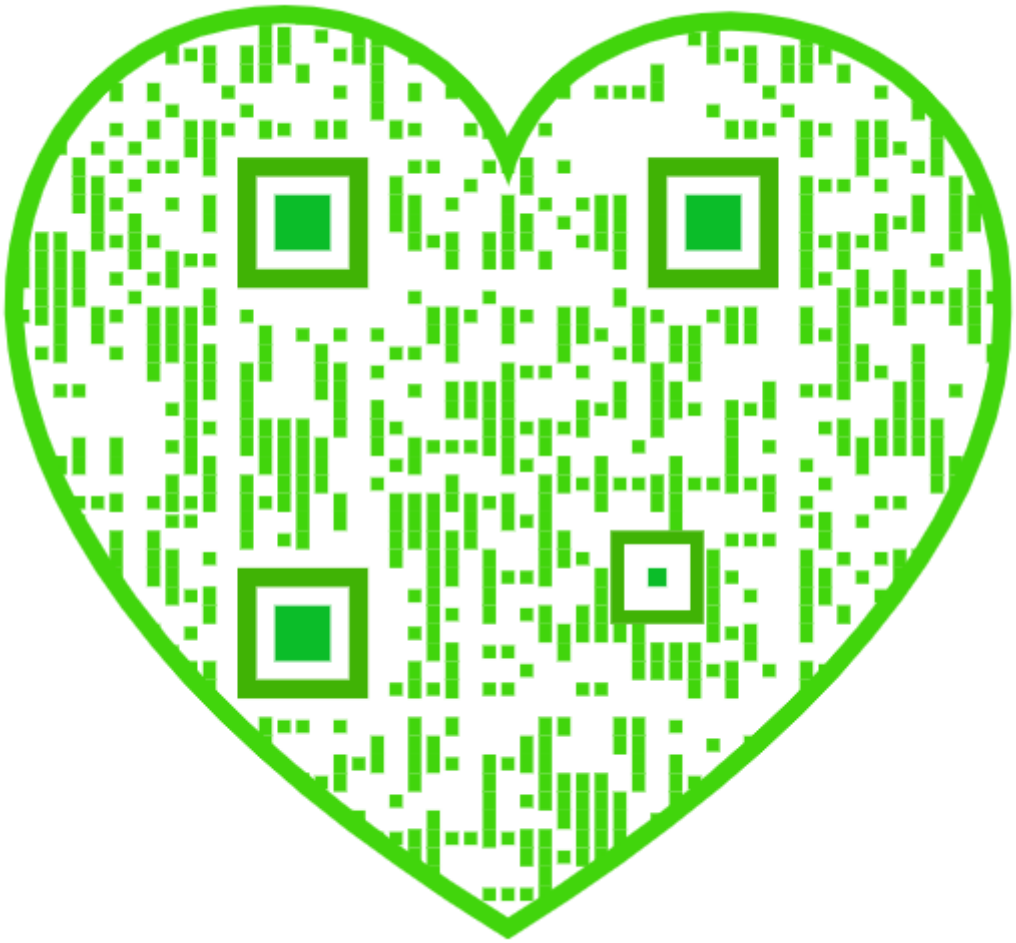

[De Gulden Passer 1980-1981]

De *Emblemata* van Joannes Sambucus uitgegeven door de Officina Plantiniana Deel 1 Reproductie van de Latijnse editie van 1564 en van de tekst van de Nederlandse vertaling van 1566 en van de Franse vertaling van 1567

Uitgave verzorgd door
Prof. Dr. Leon Voet
(Ere-conservator van het Museum Plantin-Moretus en het Stedelijk Prentenkabinet te Antwerpen)
en Prof. Dr. Guido Persoons

1. De emblematiek

Emblemata (emblemen) kunnen in het Nederlands worden weergegeven als zinnebeelden. Ze zijn in wezen illustraties aan dewelke in een min of meer lange begeleidende tekst een zedeles wordt verbonden.

De illustratie is de blikvanger maar het is in feite de begeleidende tekst die de boodschap overbrengt zoals door de auteur geconcipieerd. De tekst mag zich voordoen als de uitleg bij een prent; in de praktijk is het precies andersom toegegaan: de auteur schreef een aantal zedelessen waarna hij een kunstenaar verzocht ze in beelden te concretiseren en te symboliseren. In de emblematiek zijn prent en tekst dan ook onverbreekbaar met elkaar verbonden.

De emblematiek sluit aan bij de fabels, maar, waar deze laatste de spiegel die ze de mens voorhouden vrijwel uitsluitend zoeken in de gedragingen van de dieren, vindt de emblematiek haar inspiratiebronnen in een veel wijdere gamma van motieven.

De emblematiek is van veel recentere oorsprong dan de fabels: ze wortelt in het humanisme *wat tevens betekent dat bij haar de Grieks-Romeinse Oudheid als inspiratiebron heel vooraan staat* en is enkel mogelijk geworden door de opkomst van de boekdrukkunst.

Als de vader van de emblematiek mag worden beschouwd de Italiaanse jurist ANDREAS ALCIATI (Alzato bij Milaan, 1 of 8 mei 1492 - Pisa, 12 januari 1550), die in 1531 te Augsburg bij STEYNER een eerste bundel met emblemen publiceerde - dewelke onmiddellijk een zulkdanig succes kende dat hij niet alleen in gans Europa talloze malen werd herdrukt maar tevens talrijke andere humanisten tot soortgelijke werken inspireerde.

De emblematiek, zijnde een uitvloeisel van het humanisme en als zodanig zich vooral richtend (althans in de eerste eeuwen van haar bestaan) tot de intellectuële elites, vormt een zeer voorname bron voor de kennis van het toenmalige cultuurleven en - beleven bij de zogenaamde hogere standen - en voor vele symbolische voorstellingen in de plastische kunst van de 16de en 17de eeuw.

Het bestuur van '*Vereeniging der Antwerpsche Bibliophielen*' vond het dan ook aangewezen in *De Gulden Passer* een heruitgave te brengen van een vroege embleem-bundel tot stand gekomen en geïllustreerd in onze gewesten met de oorspronkelijke Latijnse tekst, maar tevens vergezeld van de vrijwel gelijktijdige Nederlandse en Franse vertalingen van die tekst. Een uitgave die aldus ook voor de taalkundigen uiterst belangwekkend materiaal en vergelijkingsmogelijkheden biedt.

Bibliografie: H. GREEN, *Andrea Alciati and his books of emblems. A biographical and bibliographical study*, Londen, 1872; G. DUPLESSIS. *Les livres à gravures du XVIe siècle. Les emblèmes d'Alciati*, Parijs, 1884; M. PRAZ. *Studies in seventeenth-century imagery*, 2de ed., Rome, 1964; H. HOMANN, *Studien zur Emblematik des 16. Jahrhunderts*, Utrecht, 1971; J. LANDWEHR, *Emblem-books in the Low Countries, 1554-1949*, Utrecht, 1970; J. LANDWEHR. *Dutch emblem-books*, 1962; J. LANDWEHR, *French, Italian, Spanish and Portuguese books of devices and emblems*, *1534-1827*, 1976; E.F. van MONROY. *Embleme und Emblembücher in der Wandlungen ihres Illustrationsstils*, Utrecht, 1964.

2. De Emblemata - uitgaven van Christoffel Plantin

Het uitgeven van een emblemata-bundel vroeg een niet onbeduidende kapitaalsinvestering voor de realisatie van de illustraties maar eenmaal aangemaakt konden deze illustraties zonder bijkomende kosten zo vaak worden herdrukt als gewenst. De verkoopprijs van de werken was vrij hoog maar ze richtten zich tot een kapitaalkrachtig publiek en de afzet was verzekerd. Van in het begin van zijn loopbaan, toen hij nog grote moeite had om aan werkkapitaal te geraken, heeft Plantin deze markt verkend.

Het eerste avontuur in deze tak van het uitgeversbedrijf was de uitgave in één gemeenschappelijke bundel van *Les devises héroiques* van de Franse priester CLAUDE PARADIN en de Italiaanse humanist GABRIEL SIMEONI - herdrukken van kort tevoren te Lyon op de markt gebrachte edities (Paradin: in 1551 en 1557; Simeoni: in 1559) (uitgaven van Plantin: eerste editie in 1561; herdrukken in het Frans in 1562 en 1567; Latijnse vertaling in 1562 met herdrukken in 1567 en 1583).

In 1564 volgde de eerste uitgave van de *Emblemata* van JOANNES SAMBUCUS. Deze maal geen herdruk van het product van een andere uitgever maar een oorspronkelijke editie. De auteur bevond zich op dat ogenblik in de Lage Landen en moet zelf contact hebben gezocht met PLANTIN - mogelijkerwijze hiertoe aangezet door *Les devises héroiques* van Paradin-Simeoni waarvan hij een exemplaar in handen had gekregen. Ook dit werk werd een uitgeverssucces (Latijnse uitgaven in 1564, 1566, 1569, 1576, 1584; Nederlandse vertaling in 1566; Franse vertaling in 1567) (voor nadere bijzonderheden zie hoofdstuk 4).

Het succes van deze Sambucus-emblemen moet HADRIANUS JUNIUS (de Jonghe), de geleerde geneesheer en humanist van Haarlem, een persoonlijke vriend van Plantin en een kennis van Sambucus, ertoe hebben aangezet zich eveneens op dit terrein te wagen: reeds in 1565 verscheen bij Plantin zijn *emblemata*-bundel die eveneens een grote belangstelling kende welke zich vertolkte in herdrukken en vertalingen (Latijnse edities in 1565, 1566, 1569, 1575, 1585; Nederlandse vertalingen in 1567 en 1575; Franse vertalingen in 1567, 1568, 1570 en 1575).

Plantin nam zelf nog in deze jaren het initiatief om een heruitgave van de *Emblemata libri II* van de vader van de emblematiek, ANDREAS ALCIATI, op de markt te brengen - waarbij het weer niet bij één enkele druk is gebleven (enkel gepubliceerd in het Latijn; eerste uitgave in 1565; herdrukken - ten dele gewijzigd - in 1566, 1567, 1573, 1574, 1577, 1581, 1584).

Plantin heeft naderhand zijn naam nog gezet op een paar andere emblemen-bundels (de *De rerum usu et abusu* van BERNARDUS FURMERIUS in 1575 en 1585, en de *Apologi creaturarum* van JOANNES MOERMAN in 1584) maar het initiatief tot deze publicaties is uitgegaan van Ant-

werpse collega's (van Filips Galle voor Furmerius, van Gerard de Jode voor Moerman) en het aandeel van Plantin beperkte zich tot het drukken van de typografische tekstgedeelten.

Wat de eigen uitgaven betreft heeft Plantin het gelaten bij de bundels van Paradin-Simeoni, Sambucus, Junius en Alciati. De eerste edities van deze werken en daarmede het aanmaken van het meest kostbare element ervan - *de illustraties* - situeren zich in de beginjaren van de *officina* toen Plantin nog tijd en kapitaal kon vinden voor dergelijke werken. Daarna heeft zijn bedrijf een dergelijke uitbreiding genomen en zich zodanig gediversifieerd dat de bedrijfskapitalen die de drukker bij elkaar kon krijgen dienden besteed aan andere publicaties. Maar hij heeft niet nagelaten op tijd en stond de investering gevormd door de houtblokken van de edities van de reeds uitgegeven auteurs aan te spreken om heruitgaven te brengen die welkome contanten binnenbrachten.

Tot slot mag worden onderstreept dat de originele houtblokken van de emblemen van Paradin-Simeoni, Sambucus, Junius en Alciati nog steeds worden bewaard in het Museum Plantin-Moretus.

Bibliographie: L. VOET, in samenwerking met J. VOET-GRISOLLE, *The Plantin Press (1555-1589) A bibliography of the works printed and published by Christopher Plantin at Antwerp and Leiden,* 6 delen. Amsterdam, 1980-1983. Voor de periode na Plantin: zie de werken van J. LANDWEHR, geciteerd in voorgaand hoofdstuk.

3. Joannes Sambucus

De beroemde humanist, met zijn ware naam SZAMBOKY, was de telg van een voornaam Hongaars adellijk geslacht. Geboren te Tirnau in Hongarije in 1531, overleed hij te Wenen op 13 juni 1584. In zijn jeugd reisde hij door Europa waarbij hij o.m. in 1563-1564 in de Nederlanden vertoefde en persoonlijk kennis maakte met Plantin. Kort daarop werd hij benoemd tot raadgever en historiograaf van keizer Maximiliaan II en heeft hij van dan af vooral te Wenen verbleven. Naar de Nederlanden is hij in elk geval niet meer teruggekeerd. Wel bleef hij contact onderhouden met Plantin en publiceerde hij in de *Officina Plantiniana* nog een aantal belangrijke werken: in 1574 de rijk geïllustreerde *Icones veterum aliquot ac recentium medicorum* (een verzameling van portretten van geneesheren) en een aantal uitgaven van klassieke auteurs: ARISTAENETOS, *Epistolae eroticae,* 1566; DEMETRIUS PHALEREUS, *De epistolis doctrina,* 1567; DIOGENES LAERTIUS, 1566; GREGORIUS NAZIANZENUS, 1568; HORATIUS, *Ars poetica,* 1564; PETRONIUS, *Satyrici fragmenta,* 1565; Plautus, 1566.

Deze klassieke auteurs werden uitgegeven naar handschriften uit de persoonlijke bibliotheek van Sambucus - inzake handschriften van klassieke auteurs een der rijkste privé-verzamelingen van het toenmalige Europa. Sambucus was geen egoïst en terdege bewust van het feit dat hij al zijn schatten niet zelf kon uitgeven, heeft hij afschriften laten maken van tal van deze handschriften bestemd voor Plantin en voor de specialisten die deze kon bewegen de handschriften te bewerken en uit te geven. Aldus: EUNAPIUS, *De vitis philosophorum et sophistarum,* 1568 (uitgegeven door Hadrianus Junius); HESYCHIUS van MILETE, *De his qui eruditionis fama claruere liber,* 1572 (uitgegeven door Hadrianus Junius); NONNUS PANOPOLITUS, *Dionysiaca,* 1569 (uitgegeven door Gerard Falkenburgius); STOBAEUS, *Eclogarum libri duo,* 1575 (uitgegeven door Willem Canterus).

Bibliografie: VOET, *The Plantin Press,* V, pp. 2024-2042 (inzonderheid Sambucus in zijn betrekkingen met Plantin); M. ROOSES, 'De Plantijnsche uitgaven van "Emblemata Joannis Sambuci"' in *Tijdschrift voor Boek- en Bibliotheekwezen,* 2, 1904, pp. 7-21 (met uittreksels uit de boekhouding van Plantin betrekking hebbend op de *emblemata*-uitgaven van Sambucus: zie eveneens volgend hoofdstuk); H. HOMANN, *Studien zur Emblematik des 16. Jahrhunderts,* Utrecht, 1971, pp. 43-78; L. VARGA, 'De operibus philologicis et poeticis Ioannis Sambucii' in *Acta Antiqua Academiae Scientiarum Hungaricae,* 14, 1966, pp. 231-244. Over de bibliotheek van Sambucus: GULYAS PAL, *Bibliotheca Joannis Sambuci, Sámboky János Könyvtara,* Budapest, 1941 (uitgave van de Latijnse catalogus van 1587 van de bibliotheek; een exemplaar van deze zeldzame publicatie in het Museum Plantin-Moretus). Sambucus liet in 1583 te Wenen eveneens een catalogus publiceren van de werken die hij had uitgegeven of helpen uitgeven (door bv. zijn handschriften ter beschikking te stellen); uitgave en studie van dit document door BORSA GEDEON en JAMES E. WALSH; 'Eine gedruckte Selbstbibliographie von Johannes Sambucus' in *Különlenyomat. A Magyar Könyoszemle,* 1965/2 (een overdruk van de publicatie eveneens in het Museum Plantin-Moretus).

4. De emblemata-uitgaven van Sambucus: gegevens verstrekt door de boekhouding van Plantin

De gereproduceerde werken worden in een volgend hoofdstuk in detail beschreven, maar over deze publicaties kan nog veel meer worden gezegd: in de boekhouding van Plantin worden details verstrekt die een interessant licht werpen op het tot stand komen van de edities en hoeveel ze de drukker hebben gekost. Voor de referenties en het gedetailleerde verhaal verwijzen we naar M. ROOSES,'De Plantijnsche uitgaven van 'Emblemata Joannis Sambuci' in *Tijdschrift voor Boek- en Bibliotheekwezen,* 2, 1904, pp. 7-21, en VOET, *The Plantin Press,* nrs. 2168, 2173 en 2174. Een samenvatting kan hier volstaan. Hierbij mag worden aangetekend dat de carolusgulden *(fl.)* verdeeld in 20 stuivers *(st.),* in die jaren een benaderende waarde moet hebben gehad van 2000 hedendaagse Belgische franken.

A. De Latijnse uitgave van 1564

Sambucus verbleef in 1563 in de Nederlanden waar hij inzonderheid te Gent heeft vertoefd. Het is denkelijk in de Nederlanden dat zijn *emblemata*-bundel tot stand is gekomen. In elk geval laat hij in een brief van 22 september 1563 aan Abraham Ortelius verstaan dat hij nog druk doende was aan deze emblemen. Het inleidend hoofdstuk *'De emblemate'* is overigens gedagtekend Gent, 1 Januari 1564. Kort daarop heeft de Hongaarse humanist de Nederlanden verlaten om er niet meer terug te keren.

In de tweede helft van 1563 moet hij met Plantin een accoord hebben bereikt over de uitgave. Maar in zijn ijver om te helpen heeft Sambucus ettelijke malen zijn uitgever voor de voeten gelopen...

De illustraties zouden worden uitgevoerd in houtsnede. Technisch betekende dit dat een aantal blokken in zacht hout in de gewenste afmetingen werden klaargemaakt, dat op deze blokken de illustraties werden getekend, welke tekeningen tenslotte door de houtsnijders letterlijk in beeld werden gebracht (door het wegsnijden van de witte delen waardoor de contouren in reliëf kwamen te staan).

Plantin liet een aantal van deze houtblokken klaarmaken - om te moeten vaststellen dat inmiddels Sambucus te Gent deze opdracht reeds had laten uitvoeren. Het was eveneens Sambucus die het maken van de tekeningen toevertrouwde aan de Gentse schilder LUCAS D'HEERE (die werd betaald op 21 februari en 10 maart 1564, doch ongetwijfeld reeds in november 1563 zijn werk had voltooid). Maar ook hier liep iets mis: bij aankomst te Antwerpen bleek dat een

groot aantal tekeningen niet voldeden. Lucas d'Heere was een begaafd kunstenaar. Zijn werk was ongetwijfeld niet minderwaardig op het artistieke vlak, maar men mag aannemen dat hij niet vertrouwd was met de techniek van tekeningen voor illustraties (waarbij o.m. de teksten in spiegelbeeld dienen aangebracht). In elk geval 87 van de 168 illustraties bezorgd door d'Heere dienden herwerkt. Een taak die werd toevertrouwd aan de Antwerpse schilder PIETER HUYS(die op 5 en 23 januari 1564 werd betaald voor 80 tekeningen die hij had *'repourtraict')* en subsidiair aan de Parijse tekenaar GEOFFROY BALLAIN (die zeven tekeningen voor zijn rekening nam en hiervoor op 23 juni 1564 werd betaald). Het was eveneens Pieter Huys die de titelprent, het portret van Sambucus en de kaders en sluitstukken ontwierp.

Met het snijden van de houtblokken heeft Sambucus zich niet ingelaten. Dit heeft Plantin zich weten te reserveren - doch heel veel plezier heeft hij er niet aan beleefd. Op 17 november 1563 sloot de uitgever een contract met ARNOLD NICOLAI voor levering van 150 emblemen met ingang van 22 november en à rato van drie per dag. Maar Nicolai bleef ver onder de norm. Om het tempo op te drijven maakte Plantin op 1 januari 1564, in aanwezigheid van Sambucus, een overeenkomst met een tweede Antwerpse houtsnijder, CORNELIS MULLER, voor levering van negen blokken per week. Maar ondanks de gestelde boetes bij niet naleving bleef ook Muller in gebreke, zodat in maart 1564 nog een derde specialist, GERARD JANSSENS VAN KAMPEN, werd aangenomen. Tussen hun drieën hebben ze uiteindelijk van november 1563 tot augustus 1564 het karwei geklaard.

De boekhouding van Plantin in deze jaren is precies geen model in haar soort zodat het numerieke aandeel van elk van de houtsnijders in het tot stand komen van de emblemen van Sambucus niet met preciesheid kan worden aangegeven. In de editie zelf tonen veertien illustraties het monogram van Arnold Nicolai (portret van Sambucus en de illustraties op pp. 19, 26, 32, 81, 82, 114, 116, 122, 126, 140, 145, 216, 228), één het monogram van Cornelis Muller (op p. 128) en twee het monogram van Gerard Janssens van Kampen (op pp. 104 en 160).

De totale onkosten voor de illustraties liepen zeer hoog op: in de kostprijsberekening van Plantin worden ze aangegeven als zijnde 254 fl. 16 st., hetzij een 500.000 huidige Belgische franken (hiervan 116 fl. 3 st. voor de 'pourtraiture': 70 fl. 2 st. voor d'Heere; 42 fl. 11 st. voor Huys, 3 fl. 10 st. voor Ballain; en 138 fl. 13 st. voor het snijden van de blokken) - een bedrag dat nog onder de werkelijkheid bleef, aangezien Plantin, denkelijk omdat hij uit zijn eigen boekhouding niet meer wijsraakte, bij zijn kostprijsberekening enkele onkosten over het hoofd heeft gezien (ondermeer het maken van de houtblokken zelf, waarvoor hij 1 fl. 13 1/2 st. heeft ingeschreven, en een bijkomend bedrag van 10 fl. 10 st. voor d'Heere). Vergeleken bij deze post doen de andere uitgaven gering aan; voor het drukken van de 1250 exemplaren van de

oplage werden 44 riemen papier gebruikt, die, aan ongeveer 2 fl. per riem, 88 fl. 8 st. kostten; voor de lonen van zetters en drukkers dienden enkel 23 fl. 16 st. betaald, terwijl nog 5 fl. 9 st. werden genoteerd voor het overbrengen van de houtblokken van Gent naar Antwerpen. Hetzij in totaal 372 fl. 7 st. Maar weer heeft Plantin in zijn nota enkele bijkomende posten vergeten; zo o.m. de 7 1/2 st. betaald aan een zekere DANIEL om 5 bladen in 4° van de tekst van Sambucus te hebben overgeschreven - dit wil zeggen om van een deel van het werk van Sambucus een kopie te hebben gemaakt die denkelijk meer leesbaar was en als zodanig bruikbaarder voor de zetters.

Deze 372 fl. 7 st. vormden voor de oplage van 1250 een uitgave van zowat 6 st. per exemplaar. Bij de verkoop heeft Plantin zich vergenoegd 7 st. per exemplaar te vragen - een ongewoon minieme winstmarge, maar zoals hij zelf uitlegt in de kostprijsberekening: *'Lesquelles figures demeureroyent y ainsi pour proffict'* - dit wil zeggen ze konden zonder verdere onkosten worden gebruikt in de volgende uitgaven.

De kostprijsnota van Plantin geeft eveneens het tempo aan hetwelk de publicatie werd voltooid: de lonen voor de eerste twee bladen werden betaald op 27 februari 1564, de overige uitbetalingen volgden elkaar regelmatig op tot blad N (op 18 juni); daarna was er een vrij langdurige onderbreking - naar men mag aannemen omdat een aantal houtblokken nog niet waren bezorgd. De laatste twee bladen (O - P: pp. 208-240) werden tenslotte verrekend op 6 augustus 1564. In het *colophon* staat nochtans dat het werk pas werd voltooid op 25 augustus 1564. Een aantekening in de nota van Plantin wijst erop dat het eerste blad van de editie (pp. 1-8 met het inleidende gedeelte), om niet nader aangegeven redenen, werd herzet en herdrukt - een operatie die tussen 6 en 25 augustus moet hebben plaatsgegrepen (en waarvan de bijkomende uitgave opnieuw door vergetelheid niet werd genoteerd).

B. De Nederlandse uitgave van 1566

De *emblemen* aangemaakt in 1564 konden voor deze uitgave worden gebruikt: het probleem van de illustratie speelde geen rol meer.

Wel was er het probleem van de vertaling. De specialist die de taak op zich had genomen kondigt zich in zijn woord 'totten goedwillighen leser' enkel aan met de initialen *'M.A.G.'* en geeft in het gedichtje 'De oversetter tot sijnen vriendt' evenmin zijn identiteit prijs. Deze identiteit wordt enkel onthuld in de boekhouding van Plantin: MARCUS-ANTONIUS GILLIS of van DIEST (zoon van de Antwerpse drukker Aegidius [Gillis] Coppens van Diest), die in 1567

eveneens de Nederlandse vertaling van de *Emblemata* van Hadrianus Junius heeft verzorgd.

De originele Latijnse versie was pas verschenen toen hij reeds op 15 september 1564 een voorschot kreeg van 3 fl. 18 st. *'sur la traduction en flameng [des Emblemes de Sambucus]'*. Hij heeft zich echter niet bijster gehaast want pas op 1 februari 1566 kreeg hij de rest van het hem verschuldigde bedrag, zijnde 24 fl.

De kostprijsnota van Plantin detailleert op 25 oktober 1566 de verdere uitgaven: 14 fl. 4 st. voor de lonen van de zetters en drukkers en 24 fl. voor de 15 riemen papier die nodig waren om de oplage van 1000 exemplaren te drukken. Hetzij in totaal, met de 27 fl. 18 st. voor de vertaling, 66 fl. 2 st. De exemplaren werden verkocht aan 3 st.

C. De Franse uitgave van 1567

Hier stelde zich evenmin het probleem van de illustraties, maar enkel dit van de vertaling.

De naam van de vertaler komt nergens voor in de uitgave en wordt weer enkel onthuld door de boekhouding van Plantin: JACQUES GRÉVIN, de beroemde Franse geneesheer en humanist, die bij Plantin verscheidene werken heeft uitgegeven en voor de drukker nog andere Franse vertalingen heeft verzorgd.

Op 15 september 1564 had Plantin reeds 100 emblemen ontvangen en op 4 december kon de rest van het honorarium (dat in totaal 36 fl. bedroeg) worden verrekend, terwijl toen eveneens 6 fl. 6 1/2 st. werden uitgekeerd aan de *'escrivain'* van Grévin, de scribe die de tekst van de geneesheer in een mooiere hand had overgeschreven.

De Franse vertaling was dus reeds klaar einde 1564. Waarom Plantin nog bijna twee jaar heeft gewacht vooraleer ze in druk te geven is niet duidelijk. Een mogelijke reden voor de vertraging kan zijn dat de uitgever voorafgaandelijk het advies van de auteur heeft wensen in te winnen. In elk geval heeft Plantin de Antwerpse schoolmeester ANTOINE TYRON (of Tiron) op 20 juni 1565 de som van 5 fl. 10 st. betaald om de tekst nog eens over te schrijven ten einde deze op te sturen naar Sambucus.

In de kostprijsnota van Plantin worden de verdere uitgaven genoteerd op de datum van 25 oktober 1566: de lonen van de zetters en de drukkers bedroegen 17 fl. 4 st., terwijl de 17 riemen papier benut voor de 1000 exemplaren van de oplage 27 fl. 4 st. hadden gekost. Hetzij in totaal, met inbegrip van de vergoedingen voor de vertaler en de twee scribes, 92 fl. 4 1/2 st. Ook de exemplaren van deze uitgave werden verkocht aan 3 st.

Het is bevreemdend te moeten vaststellen dat, terwijl de Nederlandse en de Franse edities vrijwel gelijktijdig in oktober 1566 van de persen zijn gekomen, de Nederlandse uitgave terecht op de titelpagina het jaar 1566 heeft, daar waar de titelpagina van de Franse uitgave het

jaartal 1567 toont. De reden van deze anomalie was denkelijk het feit dat, waar de Nederlandse uitgave was bestemd voor de lokale Nederlandse markt en vrijwel onmiddellijk ter plaatse kon worden verkocht, een belangrijk deel van de Franse editie naar het buitenland diende verstuurd en aldaar pas begin 1567 kon worden verdeeld. Om niet de schijn te wekken dat de waar was 'verouderd' moet Plantin hebben beslist de editie te postdateren. Een handigheidje dat hij overigens herhaaldelijk heeft toegepast, inzonderheid voor edities die net de september-foor van Frankfurt, de toenmalige Europese boekenmarkt, hadden gemist en pas op de volgende vasten-foor te koop konden worden aangeboden.

5. De uitgaven van de emblemata van Sambucus door de officina Plantiniana: beschrijving

A. De uitgaven hier gereproduceerd

1. Latijnse uitgave van 1564
Emblemata, cum aliquot nummis antiqui operis

In - 8°: A - P^{8}; pp. 1-240 (vergissingen in paginatie: 9 niet genummerd; 3 van 34: omgekeerd; 102-103-104 voor 202-203-204, 106-107 voor 206-207).

[1]: Titelpagina; [2]: Privilege (Brussel, 28 januari 1563, ondertekend Fabri); 3-7: De emblemate (inleidend hoofdstuk over embleem en emblematiek; gedagtekend Gent, 1 januari 1564); [9-12]: Eerste embleem doch in feite een opdracht aan keizer Maximiliaan II (*Maximiliano II. Imperatori... domino suo clementissimo;* ondertekend *T.M. clientulus minimus Sambucus);* 13-230: Tekst (166 emblemen); 231: Errata; 232: Opdracht die volgend hoofdstuk inleidt *'Magnifico domino Ioanni Groliero thesaurario regio Lutetiae'* (gedagtekend Gent, 3 januari 1564); 233-240: Afbeeldingen van oude munten [*Nummi veteres*]; 240: colophon *('Excudebat Christophorus Plantinus Antverpiae, VIII cal. Sept. Anno M.D.LXIV' [= 25 augustus 1564]).*

Illustraties: Houtsneden.

1. Titelpagina (p. [1]): de negen Muzen in evenzoveel medaillons, met onderaan het drukkersmerk van Plantin (H. 148 mm. × Br. 92 mm.).
2. Portret van de auteur (p. 8) (H. 55 mm. × Br. 55 mm.)

3. Emblemata (pp. 9-230): 167 illustraties (H. ca. 48 mm. × Br. ca. 55 mm.) van 166 houtblokken. Inderdaad werd één houtblok tweemaal gebruikt: op pp. 64 (embleem nr. 46) en 205 (embleem nr. 150).
(N.B. In onze herdruk wordt embleem 46 geïllustreerd met de nieuwe afbeelding, volgens de verbetering door Plantin zelf in al zijn volgende herdrukken en vertalingen).

4. Afbeeldingen van Romeinse munten of medailles (pp. 233-240): 23 illustraties (H. ca. 45 mm. × Br. 75 mm.), elk tonend de voor- en de achterzijde van een munt; hiervan 22 munten uit de Romeinse keizertijd (voorzijde; kop van een keizer) en de laatste een munt of medaille voorstellend de *Vier Seizoenen.*

5. Al de emblemen werden gedrukt binnen kaders in houtsnede van verschillende afmetingen: er zijn 19 van deze kaders die in wisselende volgorde werden gedrukt en herdrukt.
N.B. De originele houtblokken zijn bewaard in het Museum Plantin-Moretus.

Vindplaatsen: Museum Plantin-Moretus (A 1414 en R 55.28 [defect: ontbreken pp. 17-20, 97-98, 123-124, 141-142, 151-152, 159-160]). Verder eveneens exemplaren in Augsburg (Staats- und Stadtbibliothek), Brussel (Koninklijke Bibliotheek), Cambridge (Universiteitsbibliotheek), Erlangen (Universiteitsbibliotheek), Gent (Universiteitsbibliotheek), Kopenhagen (Koninklijke Bibliotheek), Lissabon (Nationale Bibliotheek), Londen (British Library), Montpellier (Universiteitsbibliotheek), Nîmes (Stadsbibliotheek), Parijs (Bibliothèque Nationale; Mazarine; Bibliothèque de l'Arsenal), Postel (Abdij), Rome (Nationale Bibliotheek; Vaticaan), Vendôme (Stadsbibliotheek).

Bibliografie: VOET, *The Plantin Press,* nr. 2168 (mei verdere referenties).

2. Nederlandse uitgave van 1566
Emblemata, in Nederlantsche tale ghetrouwelick overgheset

Vertaler: Marcus Antonius Gillis of van Diest (zoon van de Antwerpse drukker Aegidius [Gillis] Coppens van Diest).

In - 16 mo; A - 0^8; pp. 1-223, [224].

[1]: Titelpagina; [2]: Privilege (zeer bondig, niet gedateerd; enkel ondertekend Fabri); [3]: Opdracht van Christoffel Plantin aan Hendrik van Berchem, burgemeester van Antwerpen *(Aenden edelen ende wijsen H. Heyndrick, heere van Berchem, ridder, borgemeester der stadt van Antwerpen;* ondertekend Christoffel Plantijn en gedagtekend 30 september 1566); 4-9: Voorwoord van de vertaler *(M.A.G. totten goetwillighen leser;* gedagtekend 13 januari 1566); 10: Gedicht van de vertaler *(De oversetter tot sijnen vrient);* 11-223: Tekst (167 emblemen); [224]: Blank.

Illustraties: Emblemata (pp. 11-223): 167 illustraties. Dezelfde als in de Latijnse uitgave. Enkel werd het dubbel (embleem nr. 46 [hier op p. 70]) vervangen door een nieuw houtblok (dat trouwens eveneens voorkomt in de Latijnse heruitgave van 1566 [zie hierna]).

Vindplaatsen: Museum Plantin-Moretus (A 479). Verder eveneens: Gent (Universiteitsbibliotheek), Haarlem (Stadsbibliotheek).

Bibliografie: VOET, *The Plantin Press,* nr. 2173 (met verdere referenties).

Voornaamste afwijkingen met de Latijnse editie van 1564:

1. Formaat: van in -8° herleid tot in -16 mo (waardoor aspect en voorstelling veel kleiner).

2. Tekstgedeelte:

a. Zijn weggevallen:

1. Het inleidend hoofdstuk 'De emblemate';
2. De sectie van de Romeinse munten met de inleidende opdracht aan Jan Grolier.

b. Zijn nieuw:

1. De opdracht van Plantin aan Hendrik van Berchem;
2. Het voorwoord van de vertaler (dat in feite, met andere woorden, het thema behandelt zoals reeds uiteengezet door Sambucus in zijn 'De emblemate');
3. Het gedicht van de vertaler.

3. Illustraties:

a. Titelprent en portret van Sambucus zijn weggevallen.

b. 167 embleem-afbeeldingen: het dubbel in de Latijnse 1564-uitgave werd vervangen door een nieuwe afbeelding (zie hoger).

c. De kaders in houtsnede, binnen dewelke de emblemen in de Latijnse 1564-editie waren afgedrukt, werden niet meer gebruikt: enkel de emblemen als zodanig werden gereproduceerd.

d. Met het hoofdstuk over de Romeinse munten zijn eveneens de 23 afbeeldingen van deze sectie weggevallen.

Prof. Dr. LEON VOET

(wordt vervolgd)

[Emblemata in Nederlantsche tale ghetrouwelick ouergheset]

Emblemata I. Sambvci.

In Nederlantsche tale ghetrouwelick ouergheset.

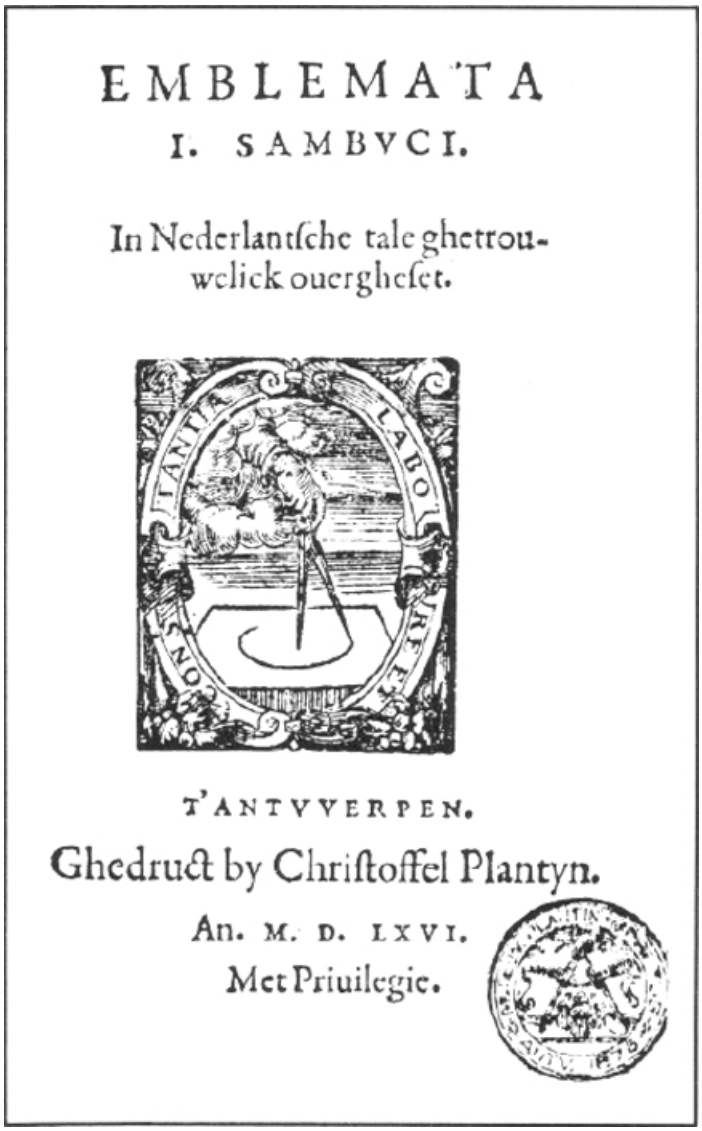
EMBLEMATA
I. SAMBVCI.

In Nederlantſche tale ghetrou-
welick ouergheſet.

T'ANTVVERPEN.
Ghedruct by Chriſtoffel Plantyn.
An. M. D. LXVI.
Met Priuilegie.

Labore et constantia

T'ANTVVERPEN.
Ghedruct by Christoffel Plantyn.
An. M.D.LXVI.
Met Priuilegie.

De Coninclicke Maiesteyt heeft toegelaten Christofflen Plantyn, te mogen drucken Emblemata Sambuci: verbiedende allen anderen Boeckdruckers de selue na te drucken: al nae het inhoudt des bescheedts den voorseyden Christoffel daer af te Houe gegeuen.

Subsig. Fabri.

Aenden Edelen ende VVijsen H. Heyndrick, Heere van Berchem, Ridder, Borgemeester der Stadt van Antwerpen.

A*Enmerckende E.H. dat de Emblemata des edelen H. Io. Sambuci, de vvelcke my d'Autheur selue te drucken op goeder trouvven ouer langen tijdt heeft gedaen, int Latijn den geleerden lieden seer aengenaem zijn gevveest, mits de lustighe materie ende fraeyheyt die in de figuren ende in den sin begrepen vvort: soo heeft my goet ghedocht, na dat ickse nu andervverf in Latijn hadde ghedruct, de selue te doen ouersetten op mijnen cost in de Nederduytsche sprake, op dat de gemeyne man van desen lande alsulcken genoechte daer vvt oock soude mogen rapen, als de gheleerde Latinisten tot noch toe door het lesen van dien gheniet hebben. Maer na de mael ick dese ouersettinghe beneersticht ende becosticht hadde, ende alle ghereetschap daertoe gedaen, om dit aerdich ende constich vverc met de edele conste der druckerien te vercieren ende int licht te brengen: so heb ick ghedacht t'selue V.E. toe te schrijuen, tot een teecken der danckbaerheyt van de goede bescherminge, vvaer met V.E. (bedienende nu ter tijdt het ampt des Borgemeesterschaps van Antvverpen,) my ende alle Borgers ende ingheseten der seluer stadt voor vvijsen raedt hebt behoedt, all tvvist, tvveedracht ende oploop keerende, ende de ghemeynte tot eendrachtigheyt brengen. Bidde hierom V.E. vvillet dese mijne cleyne ghifte in dancke nemen: ende uvven gehoorsamen ondersaet Christ. Plantyn in goede bescherminghe ontfangen tegen den aenstoot van alle quaetvvillighe menschen.*

Anno 1566. *den laetsten dach Septemb.*
V.H. dienaer ende ondersaet
Christoffel Plantyn

M.A.G totten goedvvillighen Leser.

OPdat ghy, beminde Leser, met meerder profijt ende ghenoechten dit teghenvvoordich Boeck lesen sout, ende mijnen arbeyt by auonturen niet t'onrecht ghestraft, oft lichtverdemlijc veracht ende vervvorpen en soude vvorden, soo heeft my ghedocht grootelijc van noode te zijn V.L. eerst ende al voren den oorspronc, t'ghebruyck, ende den eygendom van aldusdanige maniere van schrijuen int corte te verclaren: ende dat dies te meer, vvantse in onse sprake heel nieu ende van niemanden (mijns vvetens) noch niet getracteert en is. Om d'vvelck ordentlijc te doen, so vvil ick vande beteeckenisse des naems beginnen. Leset met verstande ende iugeert dan.

Emblemata hebben by den Griecken gemeynlick genoemt ghevveest alle sulcke cieraten die van verscheyden dingen ende coleuren tot vercieringe van eenighe vvercken daer in gheleyt ende gemaect vverden: gelijck vvt het bedietsel des vvoorts *Εμζάλλω,* d'vvelc inlegghen beteeckent, genoech blijct. Welcke cieraten, op datse niet alleenlijc den oogen en souden behagen mits hare constige ende costelicke frayicheyt, maer ooc den gheest des aenschouvvers door eenige scherpsinnige leeringe vermaken souden: so hebben sommige seer vvijslick sekere teeckenen ende figuren met luttel vvoorden daer by bedacht, om daer door des menschen aenmerckinge te vervvecken tot het ouerpeysen vvat alsulcx bedieden mochte. Waerom dat syse ooc maecten, datse niet so claer ende plat en vvaren, datse van elcken, hoe bot en plomp dat hy ooc vvare, lichtelijc mochten verstaen vvorden: noch ooc vvederom niet so duyster ende scherp en vvaren, sy en mochten vvel van eenen verstandigen door sijn eygen ouerlegginge verstaen ende begrepen vvorden. D'vvelc begrijpen ende verstaen (dat door verscheyden middelen geschiet) so veel te meer des menschen gheest verheucht, vvant het hem alleenlick eygen is, daer alle andere ghenoechten door eenighe andere sinnen ontfangen ende gevoelt moeten vvorden, vvaerom dat ooc alle aldusdanige leerende schilderien seer aengenaem voor alle edele ende verstandige lieden altoos ghevveest zijn. In t'soecken ende vinden van vvelcke Emblemata hen vele gheleerde mannen in diuersche landen gheoeffent hebben, ende bysonder de seer vermaerde Iurist D. Andreas Alciatus, die onlancx geleden tot dienst van andere eenen Boeck daer af int Latijn heeft laten vvtgaen, daer onder stellende sommighe veerssen om de duysterheyt des vvoorts met de figure (in vvelcke tvvee d'Emblema gelegen is) vvat te verclaren: dergelijcken dat ooc nu cortelick dese Io. Sambucus ghedaen heeft. Den vvelcken ick door t'vervvecken ende vermanen van eenen goeden vrient in onse Nederlantsche tale op Rhetorijcsche vvijse simpelick na mijn vermogen gestelt hebbe, op dat dées maniere van Poëterie (vvaer mede de schilderie soo seer ghevoecht ende aengebonden is, dat d'een sonder d'ander hier in niet en vermach noch vvtgerichten en can) by ons lieden ooc meer bekent soude mogen vvorden: vvaer door dat (so ick niet en tvvijfele) vele scherpsinnighe gheesten niet alleen en sullen vveten dese Emblemata selue te ghebruycken tot cieraet van hare cameren, salen, poortalen, poorten, vensteren, dueren, ende alle ander plaetsen daermen eenige deuisen gevvoonlick is te stellen, maer ooc aldusdanige van nieus te versieren ende te vinden: vvant hier in Exemplaren van alderhande soorten zijn diemen soude mogen bedencken, het sy van Historien, Fabulen, Poëterien, natuerlijcke redenen, gelijckenissen, ende ander dingen diemen dagelics voor ons oogen siet ghebueren, vvt allen den vvelcken men aldusdanige Emblemata sonder eynde noch maken mach. Waerom ick ooc hope hierdoor meer goetionstige ende beminders te vinden, mits

mijn goethertich voornemen van yemanden dienst ende vorderinge te doen tot een alsulcke ingenieuse ende genoechelicke maniere van leeringhe: dan ick vreese benijders ende beschimpers, ouermidts mijn ruvtheyt ende slechticheyt van stellen vervvect te hebben. Ende dat dies te meer, vvant ick bekenne mijn beste ghedaen te hebben om d'officie eens ghetrouvven Ouersetters hier in te voldoen, latende de dingen sulcs als ickse int Latijn gheuonden hebbe, die alleenlick ouersettende met luttel vvoorden (dvvelc in alle dusdanighe manieren van scrijuen so grootelics gheeyscht vvort, datse daer sonder alle haer gratie ende eygendom verliesen) so claerlick ende bescheydelick alst my immermeer mogelick gevveest is, al ist dat het Latijn op veel plaetsen duyster ende svvaer, mits hertheit ende cortheyt des stijls, om verstaen is, gelijc my dat vvel betuygen sullen die in beyde talen vervaren zijn. So dat ick niet en vveet datter eenige svvaricheyt meer voor de Lesers in gebleven is, dan alleenlick dat de dingen ende geschiedenissen daer hy somtijts af spreect, by ons noch niet seer bekent oft ghemeyn en zijn: de vvelcke niet beter vvechgenomen en can vvorden (na mijn beduncken) dan door neersticheyt ende vlijticheyt des Lesers, dient veel aengenamer is dat hy door zijns selfs ondersoecken ende bedencken verstaet, dan dat hem met lanc verhael ende vvtlegginge vvijs gemaect vvort. De vvoorden oft sententien bouen de figuren gestelt (vvelcke t'samen d'Emblema maken, so voorscreuen is) hebbe ick meest al ouergheset na luyt der Latijnscher vvoorden, de vvelcke daerom dicvvils veel van haer gratie verliesen: vvant het gemeynlick gebuert, dattet ghehe dat in d'een sprake vvel luyt oft een gemeyn spreecvvoort is, in een ander sprake van vvoorde tot vvoorde ouergeset zijnde, qualijck luyt ende gansch onbekent is, vvaer tegen vvel vveder een ander in die sprake is, dvvelc met soo goeden gratie onder ander vvoorden t'selue bediet: maer vvant daer in by ons eenen grooten cuer is, die dicvvils van lande tot lande, ia van stede tot stede verandert, so heeft my t'beste gedocht te volgen t'ghene dat ick voor my hadde, latende allen verstandigen Lesers vrijlijcken toe, na datse de meyninge ende leeringe vvel verstaen hebben, sulcken vvoort daer by te voegen, alst hen sal duncken alder bequamelics daer toe te dienen, om den aenschouvvers haestelick t'verstant vander schilderien te gheuen: vvaer mede men ooc lichtelick van een figure tvvee, dry, oft meer Emblemata van verscheyden sinne, ende nochtans al euen goet maken can, ghelijck men sien mach dat hier int 46. ende 150. Emblema ghedaen is: maer men moet altijt vvachten dattet vvoort met de figure

in eeniger voegen t'samen accorderen. Aengaende de figuren ende manieren van spreken, die de Poëten gemeynlick gebruycken tot cieraet van hare vvercken, als principalijck zijn dese navolgende: *Problema,* d'vvelck een resolutie is, hebbende noch een vraghe aen haer hanghende. *Dialogismus,* dat is een propoost daer tvvee t'samen spreken: *Apostrophe,* dat is alsmen totten tvveeden persoon spreect: *Apodixis,* d'vvelck een claer bevvijsinghe is: *Prosopopeia,* dat is, alsmen eenighe onredelijcke ende onghevoelijcke dinghen doet spreken, oft dat vvy tot hen spreken: ende meer andere, vvaer af dese Emblemata al vol zijn, sullen oock lichtelijck van den vvelgheoeffenden Lesers ghemerct ende verstaen worden, ouermits vvy de selue daghelijcs by onse Rhetorisiens vinden, al ist dat vvy die niet en connen ghenoemen, noch oock haer cracht ende eygendom soo vvel niet en kennen: ende dat coemt daer by eensdeels, soo my dunct, om dat vvy noch ionck zijn in het scrijuen, maer principalick vvanter noch niemant in onse tale van de const van vvelspreken (vvelcke soo vvel in Prose als in Rijme ghelegen is) met sekere vvetten ende reghels ghescreuen en heeft. D'vvelck sonder tvvijfel vvaert eens van yemanden vvel begost, grooten voortganck tot verbeteringhe ende verrijckinghe van onser Nederlantsche talen hebben soude, aenghesien dattet soo rijckelijck begaeft is van cloecke verstanden, ghelijck het vvt den vvercken ghenoech blijct, diese in alderhande consten ende scientien, daerse hen toe begheuen ende in gheoeffent hebben, daghelijcs vvt brenghen, met groote vervvonderinghe van alle andere Natien. Maer vvant hier nu gheenen tijt en is daer langher af te spreken, ende ghenoechsaemlick verhaelt is het ghene dat desen Boeck aencleeft, soo en resteerter niet, beminde Leser, dan te vvenschen, dat ghy hem met ghenoechten tot uvver baten lesen ende danckelick ontfangen mocht. Sijt gheluckich ende vaert vvel. Den 13. Ianuarij 1566.

De Ouersetter tot sijnen vrient.

AEnveert nu mijn simpel werck in v protectie,
Beminde vrient, d'welck ick door v heb bestaen,
Recht als die niet aen en siet sijn imperfectie,
Alleenlick wie sulcs van my begeerde gedaen
Hebb'ick aenmerct, en ben daer op te werck gegaen.
Al ist dat v oock niet en can helpen een siere,
Maer anderen, diet door v sullen ontfaen,
Oordelen suldijt (weet ick, want tís v maniere)
Recht oft voor v alleen gemaeckt waer schiere.
Te vergeefs sal hem dies Momus dan quellen
En Zoilus, om dit werck te lachteren fiere.

Lichtelick can hy verdragen sulcke gesellen,
So wie hem tot elcs dienst wt liefden wilt stellen.

Patiens terit omnia virtus.

Den hoochmoghenden ende onverwinlicken Maximiliaen, Keyser van Romen, Coninck van Hongarien, ende Bohemien, Eertshertoch van Oostenrijck, &c. sijnen aldergenadichsten Heere.

Wie heeft, o mogende Keyser, so ionck gheiaert
Dus rijckelick begaeft met aldusdanigen eere,
En met een herte dat nerghens door en is verwaert?
Hoezwaer d'almoghende opperste Heere,
Die Hemel en Aerde regeert telcken keere,

En gaf noyt sulcx lichtelic den mensche sterflick hier.
Want de snelle fame gaet ouer al euen seere,
Hoe dat ghy alreets dry croonen zijt verwerflick hier.
U heeft Roomen vercosen een Coninck erflick hier,
Die een moeder is der wetten en Latijnschen rijcke,
U gheuende tijtel en naem onafkerflick hier
Van Augustus: der Keysers triumphen autijcke
Vernieuwende, door datter gebeuren sal publijcke.
U roepen oock van Hongarien d'uyterste palen
Tot haren Coninck, die met grooten onghelijcke
Tot noch toe verdruct geweest zijn door zo veel quaelen,
Biddende dat ghyse wtet gewet wilt halen
Der Turcken, dier so veel hebben ghebracht ter doot,
Op datse door v versterct, mochten betalen
Haer vianden, die so dic met haren bloede root
De wateren geverwt hebben der Donouwen groot.
Oock heeft v Bohemia (met boomen seer dicht
Rontsomme beset tot haren Coninck minioot
Nu ouer langhe gehadt, waer door sy seer licht
In haren eersten staet seer vast sal worden ghesticht:
Dees Rijcken strijden voor v al t'samen eenpaer,
En ontsien alleen v Coninclick ghericht,
Hopende dat ghy wt so veel perijckelen haer
Verlossen sult, brenghende in corter stonden
Allen volcken weder een gulden werelt claer,
Op dat onder v peys en vre werde beuonden
Duer al, en dat alleene (dits haer vermonden)
Ghy een Rechter en beschermer der weerelt blije
Sijn soudt, ende dat t'uwer liefden wt alle gronden
Den twist der Religien tot desen tije
Werde gheroeyt, en dat elck met herten vrije
Eenen God aenriepe salich en voorspoedich.
Dits dat elck wenst die wijs is int enge en wije,
En dat t'volcs stemme roept des toecomens vroedich.
Het Spaensch regiment heeft in v ioncheyt moedich
U gheleert, en t'perijckel des doots versmadich
Daer ghy in vielt, door t'siagens dwalen onbehoedich,
Hoe groot dat uwe crachten weldadich
En v verstant zijn soude, en dat ghy genadich
Thooft des werelts, noch werden sout, van elcken bemint
Ia der menschen geneuchte, wijens lof sucadich
Alle Poëten singen souden wel ghesint.
So heeft dan d'opperste Godt in den Hemel bekint
U met d'aldermeeste ghiften en swerelts percken
Beghaeft, regerende al wat u is ontrint.
Want Iuppiters vogel, so elck mach mercken
U brenghende is dry croonen met sijnen vlercken,
Waer af de Roomsche de principaelste is voorwaer,
Welcke een Goddinne altijt tot haers verstercken
Bewaert, oock heeft een wolfinne wt deernisse daer
De tweelingnen met haren mammen gevoedt seechbaer
Gheuende t'beginsel der Romeynscher stede,
Die met haerder rechter hant eenen olijftack swaer
U biedende is, met eenen vasten vrede.
En dat ghy voor als sorge dragen wilt, dits haer bede.
Noch zijnder de seuen Riuieren, die onderdaen

Uwen sceptere in Hongarien mede
T'selue begheeren, gheuende v te verstaen
Hoe dat een Coninck altijts so moest zijn bevaen
Met sorgen, ghelijck sy zijn int loopen gestadich,
En toesien in alle plaetsen daert qualick mocht gaen:
Dat wilt en begeert de droeue Maecht beladich
Mette wapenen: by haer is staende beradich
D'altemmende Deucht, en den witten leeu seer fier,
Die t'hooft is alder wilder dieren onversadich,
Den welcken die van Bohemien nu geuen hier
Hem seggende te sijne d'alderstercste dier,
Onder v, O Maximiliaen verheven.
Maer met corten woorden wil ick verhalen schier,
Wat hope uwen vaderlande is ghebleuen,
Dats, dat sy door v noch sal sonder sneuen
Een eynde vercrijgen van al haer verseeren,
En dat ghy, hebbende alle boosheyt verdreuen,
Binnen Bizantien sult stellen t'uwer eeren
Tropheen, die v victorien sullen leeren.
En dat onder v de Religie pure,
Met de Eerbaerheyt corts sullen wederkeeren.
Verre sal vertrecken alle onweder sture,
Sonder eenige wolcke tot elcke ure
Sal den Hemel altijt blincken: in alle länden
Salmen v alleen Coninc groeten goet van nature,
En als ghebroken sullen zijn ws lichaems banden,
Suldy wederom keeren tot sHemels panden,
Daer ghy een gesternte claer voor uwen gheeste
Alleen besitten sult, weerdich der offerhanden.
Nu dan ghy die zijt van alle Coningen de meeste,
Wilt goedertierlick ontfangen dat ic volleeste:
En (gelijck ghy plaecht) wilt ionstich sijn ghenegen
Tot Sambucum, die hem kent t'sijn in elcke feeste
De minste uwer dienaren: maer versterct hier tegen
Wt liefden, derre dees dingen niet om wegen
Presenteren, alsulc eenen Heere onvervaert,
Mits dat hy v goedertieren in al v plegen
Altijts bevonden heeft, v biddende ongespaert,
Ontfangt dit giftken, dat ick onbeswaert
Onlancs wt recreatie binnen der stat
Van Ghent, wijt door haren edelen Borgers vermaert
Ghemaect heb, altijt soeckende des eenicheyts schat.
Willet ontfangen tot dat ick vergaert hebbe wat
Om uwe seer groote deuchden en daden
Met luyder stemmen te vercondighen bet:
Want ick loop ouer al, soecken in alle paden
Wat t'uwer eeren noch mocht comen in staden,
O Prince groot, sonder cost oft arbeyt te sparen,
Om oude boecken (die my niet en mogen verladen)
Medalien, en Marmorsteenen te vergaren.
Dit pijne ic my al neerstelic te bewaren.
Op dat ic soude mogen (die cleyn ben van state)
Dienst doen eenen machtigen Heere, en ooc verclaren
De daden mijns lants, den nacomers te bate.
Wat ic vercrijgen can, als getrou onderesate,
Sal ick int weerkeeren stellen t'uwen faueure,
Die ic bidde dat my niet en verlate.
Leeft, vaert wel, regeert Oost en west sonder getreure
En wort bemint van elcken alle de werelt deure

V.M. onderdanighe Sambucus.

2. Weest ghedachtich beyder fortuynen.

Die door hen vroomheyt victory hadden vercregen
Werden voormaels geleyt vanden Romeynen eenpaer
Seer triumphantelic door alle weghen
Op eenen wagen na t'Capitolium claer.
Maer aenden wagen hinck een belle en geessel swaer
Op dat hy ooc des tegenspoets sou gedincken.
Noch had hy aenden hals een teecken aldaer
D'welc hem vermaende te schouwen dat mocht crincken.
Dergelijc seytmen, dat dry bellen die clincken
Alexander voerde, met eenen leeuwe vaillant,
Op dat vroomheyt sonder vrees niet en sou blincken.
Och hoe lichtelic verandert op elcken cant
De fortuyne alle geneuchte triumphant,
In droefheyt swaer, so dat somtijts de verwindere
Des verwonnens dienaer wort, zijt dit gedachtich, want
Qualick canmen voorspoet hebben sonder hindere.

3. De Lauvverboom, een goede conscientie.

Altijts euen groen ick den Hemel aenschouwe,
Voor blixem en donder die Godt om de sonden
Hier neder sent, ick my niet en vergrouwe:
Ia mijn bladers gebrand vertellen tallen stonden
Daphnes naem, wijens liefde dat groote wonden
Ghemaect heeft int herte mijns meesters verheuen:
Dergelijcken die met deuchden beuonden
En suyuer van herten is in al sijn leuen.
Die blijft gestadich bloeyende sonder sneuen,
De sulcke en ontsiet niet der menschen tongen quaet,
Noch en derf voor der hellen gront niet beuen.
De witte swaen leert ons oock t'selue mits sijnder daet
Want als door outheyt hem d'eynde sijns leuens aenstaet
So is hy van vruechden soetelic singende.
Reyn en net hy tot sijnder gesellinnen gaet,
En als hy van haer scheyt, is sy haest springhende
Int water, gheen onreynicheyt ghehinghende.
So wie vry van sond' en dwalinge leeft tallen tijen
Die mach hem wel met recht eewelick verblijen.

4. Warachtighe vrientschap.

In den hemel moetense worden gehouwen
En opter aerden de herten die door geenen stoot
Nimmermeer in vrienschappe en flouwen.
Daer is in de vrientschap een eendrachticheyt groot
Schouwende geveystheyt en bedwanck als de doot:
Want deucht is alleen, niet hope van groot gewin,
Haer moeder, en sonder haer en isser geen trouwe bloot:
Gheen liefde en deurt, noch gheen eere en isser in.
Maer gheensins en can ooc aldus des menschen sin
Bevesticht zijn, ten sy dat sy hen hert staken

In eenen Godsdienst, want vaste vrientschap, meer noch min
Dan ghelijc niemant eenen Turck betrout zijn saken
En connen dienaers van diuersche Goden maken.

5. Dat nu en orboor is, en salmen niet violeren.

Dat orboorlic is, en totten leuen bequame,
Is met recht alder eeren weert certeyn,
Noch ten behoort niet elcken, wie hy sy van name,
Licht voor geworpen te worden, als een dinc vileyn.
T'heylichdom vertreden de verckens altijt onreyn,
En de weerde des corens sy ooc luttel achten,
Wantse maer ouer al en soecken, t'sy groot oft cleyn,
Heren buyck te vullen by dagen en nachten.
Dies d'ouders hier voormaels wijslijc dachten
Dees dieren Cereri te offeren deuootelick,
Die de Goddin is der vruchten groot van machten
Sparende altijt hen ossen grootelick,
Want die totten lantbouwen sijn seer nootelick.

6. Niet en isser geheel onschadelijck.

Den swerten Ibis keert van sijnder landouwen
Alle serpenten, maer wt sijn eyeren broos
Coemt de Basiliscus, die elcken doet grouwen,
Nochtans heeften Egyptenlant gheeert altoos
En gedient als een beschermer tegen t'fenijn boos.
Hier en is niet geduerichs, noch aen alle sijen
Gheluckich: ia datmen tot remedie vercoos
Van d'een, brengt dickwils groot druck en lijen
Door sy seluen: maer in s'hemels bevrijen
Is t'soete sonder t'suere ongemengt alleene,
Een eewich verblijen vry van gheweene.

7. Tis beter datter ouerschiet, dan ghebreect.

Den loosen vos sleypte lancs der aerden siet
Sijnen steerte, d'welck de simme van achter bloot
Beghecte, seggende sulcs last om volheerden yet
Onnut te zijne; waer op de vos seyde minioot:
Dat hy lieuer had met sijnen steerte groot
Te bedecken dat oneerlick is int aenschouwen,
Dan door naectheyt dicwils van schaemte te worden root.
Seer wel sprac dese vos, want na elcs ontfouwen,
Beter is oueruloedicheyt, dan groot benouwen
Van t'gene dat nut is, en dient tot cierate.
Naerder is een quistgoet der deucht, wilt dit onthouwen
Dan de ghierige die niemant en comt te bate.

8. Het quaet moetmen somtijts met sijns ghelijck verdrijuen.

wat veranderinge en menginge ongehoort
Der dingen is hier geschiet? want siet wt coude

Is hitte comen: en vochticheyt wt t'zeesche boort,
Die drooger dan t'vier is vloeyen woude.
Der liefden Goddin, die tot Cypres noyt en floude,
Seytmen wte zeebaren gesproten te zijne,
Die Iuppiter met al de Goden so beuonde,
Datse raesden, door haers soons pijlen diuijne.

Heeft Africa oyt sulcke monstren vreemt van schijne
Connen voortsbrengen? wat sullen doen de vlammen heet
Als zeekinders sulcks bedrijuen t'allen ter mijne?
waermede salmen connen geblusschen gereet
Een herte ontsteken mits sulcken brande wreet?
Maer nu weet ic raet voor die sulcs vragen mochte,
Dat hy aldaer bate soecke tegen alsulck leet,
Daer hijt gecregen heeft, menige die dit bedochte
Dese remedie tot ghesontheyt brochte.
Want ghelijck het vier sy seluen eet en verslint,
Alst niet meer gesterct en worde door voetsel sochte,
Also verheert ooc door liefde de liefde blint,
En bluscht het vier met sijn eygen vlamme ontsint:
So sal ick seggen dat Venus heeft haer beginsel
Wter zee, en dat d'een quaedt is des anders verwinsel.

9. Te veel is onnut. Tot Vitum Rechnicz.

warachtiger rijcdommen te zijn ick achte
Te hebbene datmen heeft van doene,
En dat God verleent heeft d'alder grootste van machte.
Siet wat grooter tongen den os int wercken coene
Is wtstekende, en den Crocodilus onsachte
En heeft gheene: der cranen en swanen geslachte
Met den gansen, hebben halsen seer lanck altijt:
Heeft sulcks van doen een vogel die noyt dorst verpachten
Elcken heeft God t'sijne gegeuen in dees werelt wijt.
En diet al gheeft, besorcht ooc t'minste, des seker zijt.

10. Dat vvy volgen, dat vlieden vvy, ende het vliedt ons. Tot Philippum Apianum.

waerom zijn wy altijt van gebreke clachtich?
Waerom en wort nemmermeer onsen honger groot
Versaet? Die dingen en ontvlieden warachtich
Ons niet, maer wy selue vliedense bloot:
En eer comt ons bestrijden d'onsaechtige doot,
Dan wy crijgen dat wy begeeren vroech en late,
En daer wy God om bidden met herten deuoot.
Ia wy, en de dingen, die noyt in eenen state
En bleuen, v lieden beyde: dus droef van gelate
Om aertsche rijcdommen tot eeniger uren
En wilt niet zijn, maer stelt alleene bate
En ghewin in dingen die eewelick duren,
En in een deuchdelick leuen hert in t'besuren,

11. Het regement der ghemeynten.

Dat de mieren menschen geworden sijn voortijden
Hebben de Poëten gesyet, sonder reden niet,
Haer neerstige sorchvuldicheyt doet sulcs belijden.

Maer sonder wet en regel is hen bedrijuen siet,
Het beroert haer seer haest al watter geschiet,
Sy en hebben Coninck, leytsman, noch regiment:
Waerom hen bevreest maect, niet wetende t'bedict,
Als den lantman door t'geclanck des beckens bekent
Loct tot sijnen caerden de byen die hem zijn ontrent.
Der gelijcken als de borgers sonder wetten goet
Duer een loopen, so zijn alle rechten geschent,
Niet dan woelinge en rasernije onvroet
En isser te siene, ongeloont blijft het goet,
En de quade is vry van punitie.
En gelijc den draeyenden wint int sant onsoet
Een tempeest voorseyt, sulcx is de conditie
Van desen: en der sulcker malitie
Rad'ick te schouwen die in ruste wilt leuen,
Want s'volcs regiment sietmen dicwils sneuen.

12. Door t'gheleyde der fortuynen.

Hier zijn gestelt twee gesloten kosten rijckelick,
D'eene vol gouts, en d'ander van loode swaer // is:
In dien ghy door t'kiesen mist, so dat ghi blijckelick
T'loot voor t'gout neemt, d'welc d'alderbeste waer // is,
Wien suldy seggen dat de schult daer // is?
Also worden vele van cloecken verstande
Belet door de fortuyn die hen altijt naer // is,
En niet en loont na hen verdienste als de vailiande.
Ten is des Heeren schult altijt niet, dat tot schande
Altemet den getrouwen dienaer men comen siet,
En den schalcken tot eeren menigerhande:
Want dien fortuyn verdruckt, en can geraken niet
Tot sijn voornemen, noch hem verlossen van verdriet.
Maer de fortuyn en is niet dan ydelheyt bekint.
Die ghy met recht veracht, en door v verstant verwint.

13. De cracht des maechschaps.

Meerder behoorde te zijne de liefde claer
Tot den ghenen die zijn van onsen bloede,
Dan tot heerschappije, oft schatten van goude swaer,
Want den sulcken comen dees ghisten ten goede
En vercieren hen loflijck met voorspoede.
Wie isser die niet en belijdt, dat deucht ghepresen
Verre boven rijcdom gaet seer hooch van moede:
En dat bouen in de locht meer lofs is gheresen,
En godlic'cheyts, dan hier beneden can wesen,
Ten zy dat hy blint is of van ergen gronde.
Lycurgus wilde, als een exemplaer van desen,
Het rijck dat hem toebehoorde tot dier stonde,
Duergeuen sijns broeders sone, diet niet en conde
Regeren, lieuer hebbende met goede wetten
T'rijck te voorsien, dan hemseluen daer in te setten.

14. Grooter vermangelinge dan Diomedis ende Glauci. Tot Paschasium Hamelium.

Onlancs had een Astrologus geseyt claerlick
(Hebbende den Hemel besien, na t'sprincen bevel)
Dattet reghenen en donderen sou swaerlick:

Waerom dat al den Edeldom was in groot gequel,
Die doen niet en mocht gaen iagen, door sijnen rel.
Maer alsser nog regen en quam, noch dondere,
So maecte hem yegelick op den wech seer snel,
Vloeckende den valschen Meester elck bysondere.
En de Prince, dien dit gaf groot wondere,
Vraechde int wederkeeren eenen lantman vroet,
Die de clotten met sijnder eghen bracht t'ondere,
Oft niet corts en sou regenen? dies hy hem seer soet
Antwoorde, in twintich daghen, O Prince goet,
En dorfdy niet sorgen voor eenigen reghen nat.
D'welck so geviel: warom de Prince metter spoet
Dese des Sterrekijckers gereeschap wter stat
Opt dorp dragen tot diet geraeyen hadde bat,
En beual dat hy int stede van desen, sou
Hebben stantmans gereetschap, om een boer te wesen rou.

15. Dat voor de voeten leyt. oft, Niet verder sien dan sijnen nuese lanck en is.

Ghelijc een hinne d'eyeren die haer betrout // zijn
Wtsuypende haer seluen dient, en geensins en spaert
De nacomelingen, diemen so menichfout // fijn
Verwacht hadde: so vintmer vele die onueruaert
Verteren, dat met arbeyt groot was vergaert,
Niet denckende op den toecomenden tijt.
De koeye die haer eygen melck niet en bewaert
En is niet weert met goet voeder te sijn verblijt.
Wy en leuen niet alleen voor ons, maer tot profijt
Ons lants, en der ghener diet om te vervullen
Na ons doot daer in noch comen sullen.

16. Ydel quellinge. Tot sijnen Michael Sophianus.

Niemant en cost Myrmecidem verwinnen coene
Int werc, maer nochtans van cleynder baten,
Die eenen wagen maecte so cleyn van fatsoene
Dattet een vliege onder haer vleugelen cost vaten,
Dergelijcken maecte hy een werc cleyn bouen maten Die onder een bie een schip met sijn seylen stelde,
Wanter niet oorboorlick af en wert verwacht?
Een onnut werc al ist constich, wort weynich geacht.

17. Te veel vvijs zijn.

Die van bijts de Sonne sterlick wilt aenschouwen,
En haer radijen verwinnen met sijn gesichte,
Sietmen blint van haer scheyen: wilt dit onthouwen,
Ghy ydele, die de dingen des Hemels lichte
Verclaren wilt. en den God diet als stichte
Van met datmen siet in dees werelt reene,

En altijt brant bouen t'firmament seer dichte,
Met aertsche oogen sien hier in dit dal van weene,
Die niet en connen verdragen de sonne gemeene.
D'welck den vogel geiont is des donderers machtich,
Die zijn gesichte daer inne verscherpt alleene,
Sonder daer bouen te gaen: dus laet voordachtich
Te hooge dingen, ende en zijt niet clachtich
Duer dat ghi hebt, maer denct dat ghy sulcs zijt voorwaer
Als ghy soudt wenschen: Phaëton quamt onsachtich
Dat hy aenveert had den oppersten scepter swaer,
En Icarus viel ooc van thoochste daer hy stont naer.

18. Het en betaemt gheenen Prince den heelen nacht ouer te slapen.

Die sorge moet dragen ouer een heyr machtich,
En mach niet vast slapen tot geenen tijen,
Altijts in de were moet hy zijn voordachtich.
D'eerste en de laetste, voor gheen dinck hem mijen.
Groote eere heeft Alexander door sijn strijen
En victorien verworuen, ouer al voorspoedich,
Meest door dien dat hy noyt en wilde lijen
Dat hem den slaep soud' verwinnen, waer tegen vroedich
Hy in d'een hant eenen cloot was houdende moedich,
Die vallende in een coperen vat, door t'geclank
Hem ontwaecte: niet min en was hem behoedich
Iulius voor den slaep, die al sijn leuen lanck
Wakende de gantsche werelt bracht in bedwanck.

19. Den Raet.

Sonder wetten wijs en isser oyt yet stercs beuonden:
Met rade moetmen in peys en in oorloch leuen,
T'vergaet licht dat sonder dien wort onderwonden
Tsy bestant oft crijch die elcken doet béuen.
Inden leger dient leeringe en raet sonder sneuen.
Thuys wortmen daer door oock alderbest bevrijt,
Want lichtelic wort eendracht door twist verdreuen,
Ooc onder vrienden, ten sy dat ghijt door wijsheyt mijt
Hierom heeft Athenen voor haren leytsman inden strijt
Periclem genomen, en Sparten Sopoclem vroet.
Peys is d'alderbeste in deser werelt wijt,
Door haer comt alle ouervloedicheyt en blijschap soet.
Dus dan so moetense leuen in voorspoet
Die oyt letteren beminden en goey leeringe.
Der wijsen raet is weerdich alle eeringe.

20. D'oorsaken moetmen ondersoecken.

Vraechdy waerom men dit dus gebroken liggen siet
En euerecht wilt aengesien wesen?
Dats, om datmen t'fondament soude achten yet
D'welck door de hoochte van elcken gepresen
Verduystert wort, hoewel datse door desen
Blijft staende: dit zijn de fondamenten warachtich
Der wercken die door outheyt wtgelesen

Verciert zijn: Dus en wilt niet onbedachtich
Beroert worden door de formen t'gemeynte slachtich,
Maer ondersoect aldermeest d'oorsaken snel,
Want sulcs van noode is om der gelijck te maken wel.

21. Ongeschickte vleyerie.

Om datmen den grooten Alexandrum onueruaert
Soude meynen wten Hemel ghecomen te zijne,
So heeft hem Appelles de Schilder vermaert
Eenen blixem inde hant geschildert diuijne.
Maer dat berispte met recht telcken sijne
Dien mishaechde dees vleyerie sonder verstant.
Lysippus de Beeltsnijder van copere mijne
Maecte Alexandrum met een lanci inde hant,
Seggende die bat te betamen den Coninc vailiant.
Ia Iulius als hijt al had gebracht t'ondere,
En wilde niet Regeerder maer Gebieder plaisant
Ghenoemt worden: oock blixem en dondere
Veruaren de menschen, sulck werc besondere
Sietmen van goey Coningen noch Princen comen niet:
Maer Pallas schilt en spies ist teecken der vromen siet.

22. Om profijts vville, de slecke.

So lange ic met mijn huysken ben beladen,
Soectmen my tot spijse, oft tot Venus curen,
yegelic coopt my om t'seerts in alle paden,
Niemant can hem mijns versaden tot geender uren.
Maer als ick my eens sonder schelp begin te ruren,
(Dwelck my een vermaeck is daer af te zijne bevrijt)
So moet ick van elx voeten menigen stoot besuren.
Elck is v vrient so lange ghy by brengt profijt.
Maer door tegenspoet wortmen corts alle eere quijt.

23. Een middelbare condicie. Tot den Bisschop Andream Sbardellatum.

Den Arent die ouer al zijn vederen heeft gewelt
Dien sietmen ouer berch en dal vlieghen cone
Seer hooch in de locht, en corts wederom hy hem velt
Nederwaerts neffens het aertijck groene,
Weert schijnende te zijne door sulcken doene
Een vogel des oppersten Gods Iuppiter machtich.
Maer te vergeefs pijnt hem tot sulcs te spoene
Den Arent die door outheyt oft siecten onsachtich
Naect en berooft is van zijn vederen crachtich,
Al schijnt hy lichter dan den anderen te zijne.
Den Arent die al zijn veren noch is verpachtich
Vliecht tot aenden hemel telcken termijne:
En den onghevederden en can hem met pijne
Van der aerden niet heffen: Dus lichticheyt groot
En heft ons allen niet op, noch lasten swaer van schijne
En verdrucken alle menschen niet, maer t'blijct bloot
Dat de middelmate vrijtst is van alle noot.

24. Mildtheyt. Tot Georgium Drascouith. Bisschop van Quinquecclesien.

Hoemen meer aerden wtgraeft tot eeniger stede,
Hoemen den put altijt meerder worden siet
Maer dies wort den hoop aerden ooc grooter mede
Dier wtgheworpen wort: Dwelck ons bediet
Dat de mededeylder en wort t'armer niet
Die velen laet genieten van sijnen goeden.
Weert zijnse te comen in druck en verdriet
Die hen gelt als heuren God dienen en hoeden,
En die zijn gebeuren ongunt twater der vloeden,
Oft weygert licht den genen diet heeft van doene.
Want tvier dies niet te min (consten zijt bevroeden)
Noch d'aerde en is: Dus pijnt v te spoene
Sydy rijc, liberael te sijne, auont en noene
Volgende t'spreecwoort vanden ouden gepresen,
Vrienden goet moet altijt gemeyn wesen.

25. Haestige Rijcdommen maken vergetelachtige lieden.

Als ons de Rijcdommen maken hooueerdich
Door dat de fortuyn van selfs die schijnt te vermeeren
So vergeten wy God te dienen weerdich,
Noch wy en helpen onsen naesten wt geen verseeren.
Tempels en outaren zijn bloot van haerder eeren
Ia gheensins en wil de sulcke dencken onvroet
Op den toecomenden tijt, diet haest al mocht keeren
Waer door mense ooc dicwils inden gracht der tegenspoet
En in veel ellende siet vallen onsoet
In dien ghy dan door haer nu hooch sijt geseten
Leertse bedwingen met de wijsheyt en reden goet
Als die ongestadich is in al haer vermeten,
Eer ghy van haer als van een stiefmoeder wert verbeten

26. Soberlick salmen drincken.

Veel monsteren voet (somen seyt) d'Egyptsche lant,
Doe isser veel quaets schuylende in des Nijls stroomen,
Waer om men daer wt niet vry aen elcken cant
Drincken en mach: Dwelck ooc den hont doet schroomen
Diet heeft versocht, waer door hi hem wacht met verstant
Sijnen dorst lesschende met het water playsant,
Dat hy met fenijns in en neme schadelick,
Dus ist hem genoech twater gesmaect te hebben, want
Met vele en derf hy hem niet zijn versadelick,
En so onderhoudt hy zijn leuen beradelick.
Veel lecklicker doense, die (waer dat geschiet)
Haer altijts vullen met dranck gestadelick,
Waer door mense als beesten worden siet
Hebbende eens menschen forme, maer de reden niet

27. De schalcke wort door schalcheyt verschalct.

Als den visch Varus genaemt met loose practijcken
Duer al den Nilus zijn aes is beiagende,
En dat de vorsch vreest hem niet te connen ontwijcken
So loopt hi daer veel riets was, aldaer een afcnagende
D'welck hy dweers in zijn muylken is dragende,
Waer door hy beschermt is voor des Varus gewelt
Dies hy moet honger lijden, hoe hijt is clagende,
En den vorsch wort weer in sijnen eersten staet gestelt.
So worden de groote somtijts van de cleyne versnelt.

28. De fortuyne helpt den stouten.

Ghelijcmen de gramschap somtijts verwecken siet
De trage, so datse met fellen moede
Heuren viant aenvallen sonder vertrecken yet:
Derghelijcken worden oock die goet zijn van bloede
By gevalle beroert, so datse als de verwoede
T'onderbrengen die schenen veel stercker te sijne.
Wie dorfte hem stellen tegen Hector de vroede?
Den ouden Nestor niet, van spraken diuijne,
Noch den vromen Achilles, de beste te dien termijne
Der Griecken, dier so menich bracht ter doot:
Maer als Aiax daer toe, die minder was van schijne,
Ghecoren was, terstont stelde hy hem bloot
Stoutelic int harnas tegen den Hector groot,
Noch en weec niet, tot dat sy beyde door s'moeths dwane
Scheydende d'een dander een gifte schanck.

29. De tegenvvoordicheyt vermindert de fame.

Niet en smilt vanden radien der Sonnen
Den sneeu op t'sop der hooger bergen gelegen,
Want van nood is, soudense haer cracht baren connen,
Datter seker wijde sy onderwegen:
En de hitte als sy is wederom geslegen,
Wort stercker: so wort ooc dicwils vercleynt de fame
Door des tegenwoordicheyts ouertollich plegen,
En vermeerdert door d'afwesen bequame.
Stouticheyt, oft eygen liefde oneersame,
Heeft den onwetenden dickwils ter schanden gebracht.
Maer door bloodicheyt en quam hy noyt tot blame.
Want veel die geleert hieten en van Pallas geslacht,
Werden, so lange sy swegen, voor wijs geacht.

30. Den lof leyt int eynde.

Niet de begint een werc van grooten prijse
En vercrijcht daer door eenigen lof oft eere,
Want dat een yegelic doen can met cleynen aduijse:
Maer diet volbrengt wort ghepresen seere.
Waerom Homerus alleen Ulyssen den heere
Noemt een verwinder der stadt van Troeyen machtich,
Sulcs niet toeschrijuende Achilli t'eenigen keere,
Noch Aiaci, al warense int strijden crachtich.
Want eene can wel een gansch heyr onvoordachtich
Verstooren, maer diet wederom terstont can stillen
Is God alleene, die regeert der menschen willen,

31. Als elck op thoochtse is, dan daelt hy.

Als de Sonne in t'hoochste des Hemels is geresen

So doetse met haren radien den sneeu smilten bloot
Also vergaen als sy op t'hoochste schijnen te wesen
Alle menschelicke dingen hoe weert gepresen
Den Coningen en helpen niet haer paleysen groot.
Noch d'arme en beurijt haer amoede voor de doot.
Die haestelick comt ter wijlen wier af spreken.
Och hoe licht worden wy (die tegen gheenen noot
En connen deuren) van elcken winde versteken,
Eer vallende dan een bloeme, soot dick is gebleken.

32. In tijts salmen remedie soecken.

Dat ghy denct dat schaden mocht, keeret sonder wtstel,
Want te lange gebeyt, heeft dicwils geschaeyt saen.
Als t'serpent t'hooft door de splete heeft gecregen wel,
Wie sal connen beletten voorts door te gaen?
Ia wildijt onderwinden van achter te slaen,
So suldijt helpen, meynende te keeren dat,
Want daer door den voorsten leden hulp wort gedaen.
Corts pijnt v t'quaet te beteren, eert mocht vermeeren wat
Men can den brant niet dan als hi begint verheeren bat.

33. De soch volgt altijt den moeyer.

Die de vetste keuckens navolcht sonder vieren,
En gheerne aen eens anders tafel sit altijt,
Die moet hem schicken na den sin en manieren
Des gheens die hem genoot heeft sonder respijt
Waerom de sulcke wel gelijckt, des seker zijt
Den genen diemen een vercken thuyswaert stouwen siet:
Want hijt ouer al nauolgen moet het sy ver oft wijt,
Door dic, door dun, nergens voor en mach hem grouwen yet
Dus bemint dat goet is, ten sal v berouwen niet.

34. Altijt euen traech.

Altijt euen traech men den Buffel siet,
Te vergeefs wort hy van achter ghesteken
Want ouermits sijn dicke huyt en acht hy sulcx niet.
Dergelicken dien men siet t'verstant ontbreken
En neersticheyt, met des arbeyts treken,
Wat mogen hem helpen vele slagen groot?
T'gheender tijt en canmen temmen als heeft gebleken,
Een Vlieghe, noch de Swaluwe voor haer doot.

35. De const der Poëterien. Tot Dionysium Lambinum.

Hoewel ict al verhale, t'sy sotte curen
Oft wijsheyt, en neerstige dingen voordachtich:
Nochtans en heb ick niet eygens t'eeniger uren,
Maer volge alle dingen na de Simme slachtich.
Versierde dingen menge ick niet die zijn warachtich,

En by dien ick oock wat anders versiere.
Alleen wes my mocht vercieren ben ick ghedachtich:
Int vertellen en houde ick ordene oft maniere,
De woorden ghebruyck ick vry na mijnen bestiere.
My en ghebreect stoffe oft laken niet,
Maer eenderhande forme, en een cleet fiere,
Dat simpel is, nochtans ben ick gecleet, soomen siet.
Maer meerder const ist, vat wel dit bediet,

Wel te schicken een cleet diueers van faetsoene.
Onconstich schijne ick, nochtans wat door my geschiet
Is seer constich: oock en ben ick auont oft noene
Mijns selfs niet, maer heb de gratie Gods van doene.

36. Beschick al, oft Tant à faire.

Als de Simme de stricken bedriechelick geleyt
Wilt conterfeyten, so brengtse haer in weene:
Also diet al wil ondersoecken sonder bescheyt,
Dwaelt grootelick: want al ist dat int ghemeene
Menigen veel sorgens en wakens alleene
Tot seer groote dingen hier somtijts heeft gebrocht,
Nochtans schaden sy meer den sotten groot en cleene.
De simme heeft des schoenmakers leder dier becocht
Die haers selfs keele afsneet, na doende onsocht.
Datse voor had sien doen met loose treken.
Dus slaet gade dat v aengaet, en zijt so bedocht,
Als ghy eenen anderen helpt, v seluen niet t'onbreken.

37. Onnutte rijcdommen.

Dits den gulden aendoren so seere vermaert
Die Xerxes dede maken tot zijn behagen.
Maer niet eenen crekel en cander in worden bewaert.
Wat batet dat van goude is, als tot gheenen dagen
Niemant te hulp en comt in des benautheyts vlagen.
Ick en acht voor gheen wellust noch costelick goet
Dat verborgen is, en in hoecken gedragen.
Waerom en soud'ick niet lieuer mijnen gheselle soet
En die my bekent ware door oude trouwe vroet
Mededeylen van so veel goeden eerdich?
O sot die v door weygeren benijden doet!
Want groot is hy die int geuen blijft volheerdich,
Al en ontfangt hy niet, en wildy v stellen veerdich
Om soecken, in d'aerde vindy veel schatten claer
Die onweerdelick liggen verborgen aldaer.

38. De gheleerde straffen d'ongeleerde.

Mercurius der Boden bode en bediedere
Heeft aende drooge Riuiere Xanthus befaemt
Latonam gevonden, en als een wijs bespiedere
Haer vermant, dat sy sou vlieden onbeschaemt
Eer sy door Iunoos haet noch meer werde gepraemt.
Want haer Iuno van haren wapenen hadde berooft
D'welck sy ooc geclaecht had' den god Iupiter genaemt.
Mercurius is cloeck van verstande somen gelooft,
Hebbende een stercke memorie in t'hooft,
Waerom dat hy ooc een bode der Goden gestelt is.
Contrarie so heeft de vergetelheyt verdooft
Diane den naem gegeuen, die de Mane gespelt is,

En van vochticheyt en coude te seer gequelt is.
Maer dat dese twist aen Xanthus de riuiere
Eerst begonste. bediet (so ons vertelt is)
Dat de hitte gemengt met vochticheyt schiere
Beter is: want den gheest is van dier maniere
Dat hy verwect wort door weynich voetsel siet,
En belet door coude vochticheyt putertiere:
Oock en isser by s'viers cracht te gelijcken niet,
D'welck niet sonder ghetempert elcken t'leuen biet.

39. Vande tvveede te zijne is ooc prijsen.

Orpheo die op sijnder herpen maect geclànc soet
Was de swane toegewijdt niet om vermeeren.
Daer na den nachtegael met sijnen sanc soet
Was Homero toegeschreuen, so wy leeren,
Als die weert was de tweede plaetse der eeren:
Maer beter hadden sy hem in d'eerste gestelt.
Want gelijck een Papegay sonder versceren
Voor een exter gaet, die altijts relt,
So heeft Homerus verre Orpheum voorgemelt
Te bouen gegaen: Hier wt leert wijsselick
Dat in deuchden de tweede te zijn ooc is prijsselic.

40. Verraders worden oueral ghehaet.

Nemmermeer en siet de liefde die blint is
Wat reden gebiedt, oft wat nut is en bequame
Maer wort gedreuen als die ontsint is
Tot, dat sy volbracht heeft, niet achtende blame
Haer voornemen, brengende haer huys lofsame
En haer seluen in seer grooten druck en weene.
Wie heeft den Coninc Nisus van grooten name
Van sijn rijck berooft? voorwaer anders gheene
Dan sijn dochter Sylla door haer liefde onreene.
En wat heeftse toch daer af gehadt te loone?
Heeftse daer door verworuen de liefde gemeene
Van Minos den Coninc van Creten schoone?
Neense voorwaer: maer wert verstooten van sijnen troone
Want die den viant zijns vaderlants bystant doet
Door onreynen lust oft ghiften idoone,
Die wort van elck versooten in allen landen goet.
Wat troost sou een verrader toch geuen connen
Diens vader dat berout dat hijen heeft gewonnen,
Ende nerghens meer ghelooft vanden wijsen vroet.

41. Door behendicheyt wort de nature verbetert.

Niet so ongeschict oft grof en canmen geuinden,
Men cant al door behendigen arbeyt vercieren.
T'blijct aen Mercurins, die hem ghinc onderwinden
Een sleckenhuysken door sijn constige manieren
Met snaren t'ouertrecken, en sonder vieren
Deffende hy so dit instrument van beginne ruyt
Datter nu elcken verblijt in alle quartieren.

Waerom beclaegdy v dan noch der natueren ouerluyt,
En is v niet gegeuen der Redenen vertuyt?
Want siet de stomme spreken: en van eender slecken
Maectmen een luyte, en men eetse tot Venus verwecken.

42. Een ontschouvvelick bedroch.

Al waerdy met hondert oogen en dienaers bewaert,
Nochtans wordy bedrogen door des waerheyts schijn.
Hoe wacker was Argus altijts ongespaert.
Nochtans bedrooch hem Mercurius conste fijn.
Wie soud' hem oock voor stricken die gedect zijn
Connen gewachten? Hier wt blijctet openbaer
Hoe weert een ongeveynst vrient is t'elcken termijn.
Maer sulcke wordender nu weinich gevonden voorwaer.
Elck leeft hemseluen, volgende loose treken naer.
Noch so wert dees wachter onthooft met valsche curen:
Want de nijder plach ouer al te zijn een God claer,
Hoe vele oogen de trage tot eeniger uren
Hebben mach, die tegens hem niet en connen duren.
En als dan alle traecheyt wech gedreuen is
So sietmen duer sulcker eere totten Hemel vuren
Want daer af den Pau zijn cieraet gegeuen is,
En menigen groot eere door t'sweert gebleuen is.

43. Belacchelijcke eergiericheyt.

Wat en doet toch d'eergierichheyt niet bestaen
Den sotten, diese willen vercrijgen terstont
Door slechte dingen? ghelijc die heeft gedaen,
Die op sijnen naem ouer al te maken cont
Den vogelen, den seluen leerde, meynende goet ront
Datse sulcks na souden singende zijn altijt,
En Annonis naem verbreyden door sulcken vont.
Maer als dees vogelen waren inde bosschen wijt
Weder gecomen, begonstense sonder respijt
Haren ouden sanck te singen, waer door Anno slecht,
Berooft wert van alle sijn hope en iolijt.
De vincxkens gaen ooc tot haer eten die zijn gehecht:
Mer alst cordeken breect, vliegense weer na t'wilde recht
Niemant en wacht vasten lof wt lichte dingen dan,
Want dien alleen de deucht crachtich voortbrengen can.

44. Waerom de Verckenen Creeften eten.

De soch geneest dick, somen seyt, haren hooftsweer swaer
Door t'eten vanden creeften, diemen groeyen siet
Inde riuieren: d'welck niet te vergeefs voorwaer
Gheseyt en is, alsmen wel wilt aenmercken t'bediet
Der woorden: wantse willen leeren, dat niemant niet
Die hem gegeuen heeft tot wellust in oneeren,
Hem en can beteren, t'ensy dat hyse vliet
Van ganscher herten, ende hem daeraf wilt keeren,
Achterwaerts gaende, als de creeft sonder verseeren,
Dees medecijne best sulcke siecten genesen can,
En dat het ons leet is claer bewijsen dan.

45. De oeffeninge maect wijs, ende niet het lesen. Tot sijnen Fuluium Vrsinum.

Ick en docere altijt niet: dus wilt toch sparen
Vwen arbeyt, van dicwils na my te kijcken:
Maer dat ghy gelesen hebt wilt wel vast bewaren
In v memorie: want boecken niet om ghelijcken,
Besit een Librier, diese om sijn verrijcken
Dagelijcs vercoopt, blijuende altijt ongeleert.
Te vergeefs leesdy ons sonder beswijcken,
Ist dat ghijt niet en onthout, noch te werck en keert,
Onnullijck gaet uwen tijt, licht en arbeyt strijcken.
Dit moesten wy v vermanen onuerseert.
Want ghy dit wel wiste, O Fului hooch gheeert,
So hebben v bouen al geleert d'oude boecken,
Welcker ghy een groot getal hebt en altijt vermeert,
Die corrigerende door ws sins vercloecken.
D'welck Sambucum ooc behaecht, die in alle hoecken
Hem pijnt t'ondersoecken // der antiquiteyten // schat
Om diet behoeft te helpen met sulcken feyten // wat.

46. D'alderminste schaden oock.

Door cleyn oorsaken sietmen dick comen schaden groot.
En wort de ganger niet belet door een steenken cleen?
Eenen grooten visch Huso genaemt int Hongerscōroot
Comt somtijts wter Zee inde Donouwe reene
Gheswommen, welcken een cleyn visken brengt in weene,
Door dat hyen de riuiere voorts op swemmen doet,
Daer hy dan licht gevangen wort van elcken ghemeene.
So sietmen dat de dief, diet lange heeft geplogen onvroet
Oock somtijts maer om een corens outs hangen moet.

47. De verscheyden sinnen der menschen. Tot Fransoys Forgaz Bisschop van Varnyen.

Een oudt wijf willende op eenen berch gewijdt
Ueel dootshoofden dragen, viel by ghevalle,
Dies sy alle den berch afrolden ongemijdt:
En sy siende datse so verscheyden alle
Wentelden lancx de wegen en paden smalle,
Sprack: Ist wonder dat de leuende t'alder uren
Waermen comt oft gaet, t'sy in winckel oft halle
Van so menigen sin zijn, als diuersch van figuren:
Want dees doode beenders hen niet eensins en ruren?
En duert Tytius leuer ooc noch niet onsachte,
Dit altijt weer groeyende hem veel drucs doet besuren
Door den vogel diese verslint dage en nachte:
S'ghelijcs is elck twijfelachtich van ghedachte
Hier dwalende, als een peert dat onbedwongen sneeft
So lange als hy hier op aerden in drucke leeft.

48. Stoute onwetentheyt.

Tot Bartholomeum Martianum.

Quellick zijn de vliegen altijt en onuersaecht
Vliegende op spijse en dranck hoemense keert: De welcke ghelijc de vrome altijt veriaecht
En gheensins en verdraecht: so ooc die zijn geleert
Door leeringe die alle sedicheyt vermeert,
Schouwen clapachticheyt, en d'onwetende alle,

Want dese derren van als clappen onuerseert,
Der gheleerder ooren door haren gheschalle
Duer al quellende. Als den Hert by gevalle
Sijn hoornen verloren heeft, so gaet hy terstont
Hem bergen in eenighe duwieren smalle
Hem schamende een manneken te zijn goet ront:
Derghelicken die met leeringe wel gegront
Van de Negen ghesusters zijn onderwesen fijn,
Dese sietmen saechtmoedich en huesch inden mont,
Niet sprekende dan daer door sy weert gepresen zijn.

49. De perijckelen sijn allesins tegenwoordich.

Dicwils heeft de visscher groot leet moeten besuren,
Die den Torpedo maer met sijnen spriet en geraect,
Want al leyt desen visch inden gront na sijn curen,
So dat hy gheensins en ruert de lichamen naect:
Nochtans sietmen dat hyse stijf door sijn fenijn maeckt,
D'welck lancs dat hem naest is comt gecropen snel:
So comt veel dincs door Gods voorsienichz ongelaect
Datmen niet geschouwen en can, hoement ooc maect.
In als is bedroch en dick comt geslopen wel
Tserpen int gras geborgen, om ons te nopen fel.

50. Besieget d'inwendich.

Schoon is v gedaente, v oogen als sterren blincken,
En ouer al gelijct ghy Venus in schoonheyt ient:
Maer vol archs sydy van binnen, om elck te crincken
Hebdy al u leden altijt vyandich ghewent.
U handen tot dootslaen, en v tonghe bekent
Sietmen tot valsche eeden altijt spoeden,
T'gesicht en t'voorhooft hebdy als een hoere gescenht,
En voor v voeten en canmen hem ooc niet hoeden.
Hoe qualijck heeft Mercurius sijn goeden
Met Venus gauen gevoecht in deser persoone,
So datmer van binnen niet schoons in en can vroeden.
Dus betrout niet te veel elleen opt coleur schoone,
Want het met weert en is sonder de deucht ydoone.

51. Eendrachtighe stercte vermach al. Tot de Princen van Hongarien.

Niet en can de Zee doen corromperen siet,
En van t'bederuen bevrijtse t'sterckbijtende sout:
Maer nochtans en canse dees crachten behouden niet,
Ist dat ghys wtleyt in grachten menichfout.
Also vermach veel meer d'eendrachtige stercheit stout
Dan die verbreyt is op diuersche plecken wijt.
Elck duert ooc best, dat hem op sijn plaetse bequaem hout
Alst aenden Persboom blijct, die door t'herplanten subijt

Goede vruchten voortbrengt, en wort al sijn fenijn quijt.
Int midden des onweers, wilt O Princen eendrachtich
Met gelijcker macht v vaderlant tocht nu ter tijt
Te hulpe comen, dat veel geleden heeft onsachtich.
Laet v hier toe verwecken de daden crachtich
Des Conincs Humades, ende Matthias mede,
Die de Turcken nu noch als syse zijn gedachtich,
Doen vlieden, van v verdrijuende allen onvrede,
Om v lant wt liefden te helpen, dits mijn bede.

52. De deuchden eens Prins.

Hoemen d'oorloge behoort te vueren wijsselijck
En hoedanich een vroom Capiteyn hoort te wesen,
Dat wort v by dit beelt geleert auijselijck.
Voor al moet hy snel int beraden zijn, en mits desen
Crachtich int spreken, so dat hy sijn volck wtgelesen
Altijt can bewegen na dattet is van doene,
En alst past, ghereet zijn ten strijde ghepresen,
Voor al op de vyanden slaende als de coene,
Des niet te min peys soeckende auont en noene,
En sijn verbont houdende als Prince warachtich.
Nochtans ist al te vergeefs wilt haer fortune spoene
D'werck te beletten begost met sinnen voordachtich.
Verre moet van hem zijn vrecheyt verachtich
En begeerlicheyt, dier menich heeft verdooft:
Op dat hem mach navolgen elck crijschman onsachtich,
Siende dat hy de wetten ooc hout voor sijn ouerhooft.
Dusdanige Prince sal (vry van my dit gelooft)
Victorieus zijn, stichtende Tropheen ient
Daer door sijnen naem altijt sal blijuen bekent.

53. Het verschil tusschen Physica ende Metaphysica.

In veel saken is de nature ghelijckende
Den eewigen dingen bouen der naturen schijn,
Daerse wt gesproten is alst claer is blijckende,
Om welcke te kennen wy moeten besuren pijn,
So ons de nature vermaent t'alder uren fijn:
Want sy is als een dochter eender moeder bemint,
Maer als die onderworpen moet des tijts curen zijn,
Is sy altijt lijdende, en wort haest van hem verslint:
Want wat geregeert wort, noch van selfs niet en begint,
Dat verdwijnt allenskens door s materijs beswijcken,
Daert af versaemt en gemaect is, dit wel versint:
Maer d'ander dingen blijuen int hoochste eewelijcken
Duerende, en gheen tijt en canse ouerstrijcken,
Welcke ledicheyt minnen, en met contemplatie
De herten voeden dier bequaem toe blijcken.
Maer ghy oeffent meest tot elcker spatie
Haer dochter: want ghelijck met meerder gratie
Door de manieren het leuen wort gheciert,
S'gelijcs wort Physica bouen de speculatie
Van Metaphysica ghepresen en gheviert,
Welcke v by de rechte sijde seer vremt ghemaniert
Van dit beelt wort beteeckent, hebbende eenpaerlijc

Vlogels aen de hant, na de Tempels gehantiert
Van den Goden wijsende: d'ander sijd' is swaerlijc
Beladen mette crancke Elementen openbaerlijc,
En den Tempel van Vesta der Goddinnen
Staet daer neuen, d'aerde bediendende claerlijc.
Maer nochtans wilt bouen al eeren en beminnen
De religie, en laet die regeren v sinnen.

54. Leeft so langhe als ghy cont.
Tot Achillem Bochium, als tot sijnen vader, van den visch Sepia, die swert bloet heeft.

Als my de ghierige visscher is naiagende,
So bedriegh ick hem door mijns bloets wtgieten,
Waer onder ick dan vrij swem nergens na vragende
Want het my bedect, wijent mach verdrieten,
Met sijn swertheyt verduysterende alle vlieten:
Sghelijcs die zijn leuen lichtelic can behouwen,
Waerom en arbeyt hy niet om dat te genieten
So lange tot dat hy hem roept sonder flouwen
Die sijn siele hier gestelt heeft in d'aertsch benouwen?
Een ontijige doot mishaecht oock God den Heere.
En gheen macht en hebdy (dus wilter voor grouwen)
Aen v leuen, om dat te crincken immermeere,
Wantet vanden Hemel verleent wort telcken keere.
Den visch Polypus verandert om sijn beclijuen
Sijn coluer, soeckende noch ander listen seere:
En ghy dan die so veel gedaen hebt en cont bedrijuen
Suldy geen memorie laten achter blijuen?

55. Den Edelen Heeren Marco ende Ioanni Fockers ghebroeders.

Die de Lelien den Fockers heeft gegeuen,
Sprac, dese en heb ick niet inden Lenten alleene
Ghedragen, maer inder eewicheyt sonder sneuen,
Van gelijcken moet wesen dat v ghemeene
T'geluc is geuende, metter deucht reene.
Dit was de hope, de deucht, en fame onsterflick
Altijt vermeerdert hebben, en anders gheene,
Welcke wapenen v huys is vuerende erflick,
Dees maget heeft v gemaect veel goets verwerflic
En niet der fortunen ongestadich dwalen,
D'welc seer wel bewijst v miltheyt onafkerflick
Want waer door ghijt cregen hebt blijct sonder falen
Wt v hant eringe, en wt elcx verhalen.
Lange moety leuen eendrachtelic bey t'samen
Die so rijckelic begaeft zijt met diuersche talen.
Gheen nijder en moet v aen goet oft eere pramen,
Maer door v verdiensten beminnen sonder blamen.

56. Van de verghetelthеytende birckwortel die Baccho toegewijdt zijn.
Ick hate eenen ghedachtighen drincgesel.

Ick hate den drincbroeder die niet en can vergeten
Watter al is geseyt oft geschiet int drincken,
Daer door hy dan veel twists saeyt onghemeten.
Want croesens en woorden vry sonder achterdincken
Wil ick hebben, en spel dat niet en mach crincken.

Daerom is met recht Baccho gewijt van d'ouders vroet
Eulsaet d'welcke al wt den sin doet sincken,
En Birckwortel, die bediet datmen de broeders goet
Die misdaen hebben, maer lichtelick straffen en moet.

57. Seker hope.

Duer al worden door ydel hope meest verleyt
De menschen, en hen betrouwen doet hen dick falen,
Want zijt al ander beuinden dan sy hadden verbeyt.
Wat isser twijffelachtigers dan een ey te halen,
D'welck dicmal groot hinder doet al ist wit van schalen.
Maer laet ghijsse een hinne wtbroeden wel,
So crijchdy kiecxkens t'eten sonder sorge van qualen,
Dus stelt v hope en eere in seker goeden snel.

58. De principaelste orsake der pesten, oft sterften.

Homerus de Poëte beschrijft ons reene,
De groote sterfte der Griecken ghemeene,
Waer door menschen en beesten vergongen eenpaerlic,
D'oorasek was Apolo, en anders gheene,
Die de locht door sijn gramschap vervaerlic
Met zijn radien gecorrumpeert had swaerlic.
Hoe wel hy ooc is een Medecijn seer crachtig,
Verdrijuende t'quaet als hy ons wilt zijn spaerlic.
Maer dat de beesten eerst storuen onsachtich,
Dats om dat de menschen van Godt almachtich
Recht op gaende in deser werelt zijn gestelt,
Dies het d'aertsche vapueren fenijnachtich
So haest niet geschaet en hebben noch gequelt.
Van den Hemel quam dees plage voorgemelt,
Op den Griecken, diemen altijt euen wraecgierich
Sach veruolgen en dooden hen vianden ongetelt:
Maer laet ons God bidden met herten vierich,
Dat hy ons niet na onse wercken putertierich
En straffe, maer van ons alle plagen keeren wil.
En sacchtelick vermanen om hem t'eeren stil.

59. T'herte blijft onberuerlick.

Men seyt dat den Magneet yser en stael doet ruren,
En de schippers op den rechten wech can stieren,
Want hy altijt na den Polus trect van naturen,
Dies hy gebruyct wort in diuersche manieren.
O waer ons hert altijt oock sonder vieren
Gheuesticht inden Hemel om dien t'aenschouwen,
So en sout door tegenspoet menigertieren
Niet beroert worden noch eenichsins verflauwen.
O Christi verleent ons peys en vrede vol trouwen,
En wilt ons al in eender schaepskoyen vergaren,
Makende dat den twist ws woorts mach ophouwen,
En dat als een hert de fonteyn soect sonder sparen,
Onse siele so verlange om by u te varen.

60. Onrecht is elcken swaer om lijden.

Als die watertreckende sponsie sacht
Vander rootsen getrocken wort met rigeure
So beeft sy voor t'gevoelen van sulcker cracht:
Hoe veel dan te meer brengt den mensch in doleure

Alle onrechtich gewelt die seer saen hier deure
Tot haet en nijt wraeckgierich wort verwect,
So dat hy hem hier tegen stelt wel ter keure,
En die wat wijct, schijnt weert van elcken begect.
Maer ghelijck men siet dat de sponsie d water trect
En insuypt, so lijdt en verdraecht veel onrechts swaer
De patientige: maer daert al voor is ontdect
Die Richter salt al wreken en straffen voorwaer,
Die hier lijt mach hem vertroosten met sijn woorden claer,
Hy sal vergelden alle goede wercken soet,
En de quaetdoenders verdoemen allegaer,
Maer waer ghy meucht, doet elcken deucht, als clercken vroet.
Want dat seer saen den nijt vergaen en liefde stercken doet

61. Godt wilt, maer en d'wingt niet.
Tot Ioannem Auratum.

Al wat in ons is, dat comt van hier bouen gedaelt,
T'onser hulpen, waert dat wijt met danc conden ontfaen.
Want al honcker een angelroede ongefaelt
Wt den hemel, sy en soude dier af wilden gaen
Niet connen geuangen, Na de waerheyt wy staen.
Die wt niet alle dinc schiep, heeft den mensch voorwaer
Een aensicht en hert verleent om den Hemel saen
T'aenschouwen. D'een geslacht hout hi bouen d'ander, maer
Sijn geboden wilt hy datmen altijt volge naer.
Veel loons beloeft hy, en pijnen sonder ent.
Tegen sijnen danc en maect hy niemant salich claer
Ten sy datse door haers selfs hert (voor ons onbekent)
Vercosen worden die salige, en diet torment
Der Hellen eewelic sullen moeten besuren.
Maer wy bidden v, opperste vader excellent,
Dat ghy ons onweerdige wil teeniger uren
By u in de Hemelsche salen vuren.

62. Esculapius.
Tot Wolfgangium Lazium Polihistorem.

Dit zijn de teeckenen eens Medecijns warachtich,
Eenen wl, en eenen stock met een serpent,
En in sijn rechte hant t beelt des gesontheyts sachtich,
Een kiexken, eenen langen baert, met eenen hoet ient:
Dees steltmen Esculapio altijt ontrent,
Om dat een Medecijn voor al moet weten de cracht
Der Medecijnen, en die met conste diligent
Te temperen, hebbende op de gesontheyt acht,
Meer d'an op t'snoo gewin, daermen so seer na wacht:
Dan moet hy ooc wacker zijn en voorsichtich seere
Om d'oorsaken der siecten te beletten met al sijn macht.
T'kiecxken bediet, dat hy de siecke telcken keere
Moet weten te stercken met lieflicke spijse teere.
Den wl beteeckent dat snachts de siecten beswaren.

En al en had sijn vader Apollo de Heere
Noyt baert, nochtans draecht hy eenen, om te verclaren
Dat een ionck Medecijn hem hoort te veruaren
Eenen siecken t'aenveerden om te ghenesen wel.
Oock seytmen dat eenen gebaerden, sonder sparen,
Van eenen ongebaerden is geboren snel,
Om dat hy sou geloouen dat de siecten fel
Altijt connen veranderen in corter uren.
Daerom moet hy voor hem sien, dat hy int ghequel
Niet by fortuyne en come, die door haer curen
Den tragen verrast, d'welck de siecke moet besuren.
Den hoet bediet dat hy can vander doot bevrijen.
Dit moet hy weten die eens Medecijns naem wilt vuren.
Dees dingen onderhoudy, o Lazi, tallen tijen,
So dat de vermaerde stadt weenen sonder mijen
V een eere der Appollischer consten noemt,
En haer door v sonder vreese te zijne beroemt.

63. Niemant en is metten sijnen te vreden. Tot sy seluen.

Niemant ter werelt men in vreden leuen siet
Met dat hy heeft, maer elc prijs en looft altijt
Wat anders, en dat hem sulcx en is gegeuen niet
Beclaecht hy seer. waer toe en is ons den haer en nijt
Van ons eygen dingen blindelic sonder respijt
Niet dwingende? Hoe veel sorgen menichfout
Brengt ons elcke ure sonder bate oft profijt.
Een Coopman als hy by auonturen is benout
Door eenich perijckel, dat seyt hy, een crijchsman stout
Heuet beter, waerom en volch ic niet sulcx doene?
Die door lange iaren den crijch te volgen berout,
Prijst des Coopmans geltkisten fray van fatsoene,
En de geleerde prijsen den lantman coene,
Als sy met diuersche saken beladen zijn,
Seggende geluckich te zijn hen hutten groene,
En haren cost die licht is om te beraden fijn.
als dese lijden door eenige schaden pijn,
Oft gequelt worden met twist en discoort onsachtich,
So roepense, dat de steedtslie vry van quaden zijn.
Waert dat God eens verhoorde het wenschen clachtich
Des volcs, elc soude haestelic zijn verpachtich
Eens anders officie, en in corter uren
Sout hem weder verdrieten, dat hy onbedachtich
Bestaen hadde: maer God heeft vry sonder truren
Elc daer toe geordineert dat hy can volvuren,
En bequaem is: Niemant hem dan en onderwinde
Godt eenichsins te berispen met sotte curen.
Met weynich condy, doende als de welgesinde,
V nature vermaken, en dat ghijt bekinde
Niet meer dan den armen en heeft de rijcke.
Een coopman die reysende is tot swerelts inde,
En geniet so veel meer niet met al sijn practijcke
Dan die t'huis blijft al heeft hi meer goets ongelijcke.
Doc sietmen de wilde boomen met vruchten plaisant
Gheladen, als de gebonde in eenigen wijcke.
Dus looft en prijst al wat v Gods mogende hant

Toesent, t'sy rijcdom oft armoede aen elcken cant,
Niet achtende dan Christum en sijn doctrijnen soet.
Want het al sonder hem ter werelt verdwijnen moet.

64. Teeckenen eens edelen aerts. Tot Iulium den Graue van Sabinis.

Des Arens pluymen by haer geen ander en lijden,
Maer doense verdwijnen die met haer sijn gemengt,
Dus blijcket dat God den vogels sonder vermijden
Diuerschelick sijn Godlicke gauen heeft verhengt,
Voor den tijt stoot den Arent wten neste soet
Sijn kieckenen teere, ende tot stercheyt hy die brengt:
En om datse de sonne, hy oock sijn beste doet,
Soude connen aensien in elcken geweste goet,
Sonder tranen, die haer gesicht mochten hinderen,
Sgelijcx pijnende te doen in al de reste vroet,
So dat s'vaders natuer blijct inde kinderen.
Der gelijcken sietmen dat sonder verminderen
Die wt Coninclicken geslachte gesproten zijn
Altijt een teecken haers edeldoms zijn gewinderen:
Also doet het veulen eens hengsts onverdroten pijn
Om te verrasschen al sijn genoten fijn:
En noyt duyue men eenen Arent voortbrengen sach.
Sgelijcs vocht ghy Iuli na, en verciert al den dach
V grootvaders en voorsaten gepresen,
Dies ghy met recht van elcken gheert moet wesen.

65. Twijffelachtighe liefde.

Cupido is totten schoonen altijt genegen,
En scheyt ooc de schoone by tijden siet.
Vervolcht zijnde en heeft hy niet altijts gecregen.
Lockende wort hy geloct sonder mijden yet,
En wort gehouden met cleyn verblijden siet
Door twijffelachtige hope sorchvuldich.
Gheen soeter bitterheyt en isser om lijden niet,
Noch bitterder: hebbende so heeft hem ghehuldich
Een ander: Hy ontsteect den brant onverduldich
En bluschten wederom, veranderende snel
Smenschen hert, dat hem te dienen gemaect heeft schuldich.
Gelijc eenen blaesbalc niet en can geblasen wel
Ten sy dat hy eerst heeft ingenomen de winden fel,
So en geeft hy niet eer dan dat hy ontfangen heeft.
De liefde verganckelic is een langsaem gequel,
Die met vreese haer hope omhangen heeft,
En in blijschap door bedriechelicke ghangen sneeft,
De ydele droncken makende, en daer tegen
Ydelende de volle: dies elc met verlangen leeft,
Groeyende door hutte zijnde cout bedegen.
Dus wacht v voor dit naect kint op alle wegen:
Want de wonden diet maect quaet om ghenesen zijn,
En theeft alle de goden onder hem gecregen
Door sijnen soeten ende lieffelicken bewesen schijn.
Gaet nu en betrout der liefden wtgelesen fijn
Sekere dingen, zijnde veel onsekerder gestelt,
Die v al en gevoeldy niet d'ingeresen pijn,
Altijt nacht en dach met sware dolcuren quelt.

Maer de liefde des deuchs blijft stantvastich als een helt
Van sijnen loon en prijs sy niemant en berooft,
Maer verciert dien sy onder de hare telt
Met arbeyt, daer door syse seer vast hout int hooft
Om onder de salige te stellen, vry dit gelooft.
Dus laet haer ons trecken, en wy sonder sparen
Haer volgen, en d'eere in toecomende iaren.

66. Soet fenijn.

Als het serpent wilt spelen der minnen spel
So seytmen dattet sijn hooft wel diep is stekende
In den mont vander serpentinnen fel,
Diet afbijt als haer niet meer en is gebrekende.
So is luxurie, costijt versinnen wel,
Een soet quaet, daer door al dat ghy cont gewinnen snel
Verteert wort, ia ooc het leuen voor sijnen tijt,
Wat batet dat dees doot in corten daghen
Vanden iongen gewroken wort, soomen belijt,
Die int baren steruen doen die hen heeft gedragen.

67. Gheen loosheyt en helpt tegen den val. Totten Edelen Stephanum Gentilem Geneuoiser.

wie en sou hem niet verwonderen bouen maten
Van d'wonder datmen sach als de Donouwe ontdoyde,
Den winter had gemaect vande riuieren straten
Voor peerden, en volc, datter ouer schoyde:
So gebeurdet dat hem eenen vos daer op verfroyde,
Spelende op den rugge des vervrosen waters stijf,
Daer hy hem haest bedrogen vant als de beroyde,
Want het ijs schuerde door der sonnen bedrijf,
Dies hy op een scholle bleef sitten vreesende zijn lijf
Tauontueren in d'water, d'welc hy ongewoone was,
Die hem veurde van Regensporg, door d'waters motijf
Tot weenen, daer hy geuangen wert op dat pas.
Segt my nu, wat neersticheyt baet voor sulcken cas?
Oft, met wat loosheyt oft kedroch men hem wachten can
Voor dat ons sal comen by dagen oft by nachten an?

68. Wellust met droefheyt ghecocht

Dese Pauwinne toont haren steert seer cierich.
Maer aen haren eers bedectse een monster gierich.
En van achter worter een gebonden geleyt,
Die dit monster voedende is putertierich,
Daer in stekende wat hy heeft en wint met arbeyt.
Wien een hoere behaecht, die wort inder waerheyt
Altijt bedwongen hier achter tgat te zijne,
Dat voeydt en eert hy, so lange hi heeft goets planteyt
Maer als hy armer wort t'eenigen termijne,
So verstoot hem sijn lief met druck en pijne
Dus vliedt de hoeren, wantsulcke wellust brengt groot leet.
Wt Venus en Bacchus comt de doot gereet.

69. Den noot maect goede leer kinderen. Tot sijnen neue Ioan. Panithy.

wat isser dat den noot en honger t'samen
Niet en doen leeren, die de natur menichweruen

Connen veranderen vrij sonder blamen?
De Papegay hadde geleert door spijse deruen
Sijnen heere te groeten, en dede so afkeruen
Den Keyser sijn gepeysen en sorgen swaer.
Doe dede den noot als Cyrus had moeten steruen
Sijnen sone spreken, die noyt en sprac voorwaer.
Den dorst leert de vogelkens haer water claer
Optrecken, en honger de bacxkens open doen
Met hen bexken, soeckende spijse en dranc aldaer.
By desen leert v altijt wijsselick spoen,
Om wat den tijt en plaets eyscht wel te bevroen.

70. Te spade ghespaert.

Arm suldy blijuen, wildy sonder sparen
So veel verteren en wech gheuen altijt
Als ghy incomende hebt en cont vergaren,
Telt v renten maect v rekeninge subijt,
En hoe veel ghy ter maent verouerende zijt.
Siet in tijts toe, op dat ghy v niet bloot en vint,
Als ouderdom, siecte, en armoede metter vlijt
V oueruallen: nochtans en weest so niet gesint
Dat ghy sult blijuen sitten op dat ghy hebt, oft wint
Sorgende voor den morgen altijt euen gierich:
Maer sullet gebruycken in als manierich.

71. Onwijse wijsheyt. Tot sijnen Arnoldum Arlenium.

Vanden hersenen coemt gedaelt in al den leden
Tgevoelen, nochtans en hebben zijt selue niet,
En diet al beroeren zijn telcker steden
Sonder beroeringe, en eenen geest men siet
In een ledige plaetse, een wonderlic bediet.
Gelijc de wetsteenen altijt euen bot blijuen,
En d'yser scherp maken, niet anders hier en geschiet
Diet heur verquisten, en voor eens anders bedrijuen
Altijt sorgen, hoe canmen die wijsheyt toeschrijuen?
Den naem sonder daet hebben de sulcke voorwaer.
Dus zijt eerst v selfs naesten, wildy beclijuen
En dan helpt uwen gebeurman, sonder vaer,
So mocchdy veel gemacks genieten eenpaer.
En gelooft niet elcken, want wy nu te vergeefs soecken
D'ou manieren, quader om vinden dan d'ou boecken.

72. Metter tijt worden alle dinghen saechtere.

Als eens een lancx eenen wijngaert was lijende,
Plucte hy een druyue die door der sonnen schijn
Noch niet rijp en was, des hijse vertijende
Wech wirp, en met voeten vertrat op dat termijn,

Om dat niemant meer en sou smaken sulcken sueren wijn.
So verkeert is der menschen vonnis en verstant,
Die den tijt niet en connen verbeyden fijn,
Schouwende den arbeyt aen elcken cant.
Swaer ist om crijgen al wat schoon is en playsant
Int eerste, en namaels wort allen arbeyt sacht:
Maer ganschelick is een schoon maecht in menich lant
De druyue versmayend?, die haer reynicheyt wacht.
Ooc schayt haer gesterte den wijngaert door sijn cracht

73. Een onontwerlicke verwisselinge.

Ic verander van crediteur, dus blijf ick altijt
Schuldich dat ic betale, gaende euen seere
Achterwaerts als voorwaerts: dies een ander t'profijt,
En ic de sorge voor hem en voor my heb telcken keere.
So vaert hy die met eens anders borse wijt
Rijck wilt worden, en t'sijn niet en telt metter vlijt.
Hoe veel waert dan beter hem wijslic tontslane
Van een deel sorgen en dunne sonder nijt:
Maer nochtans gemackelic gecleet te gane.
Wat is oft ic schoon eens anders pluymen heb ane,
Als ic niet eygens en heb dat ic behouwen mach?
So is nu lichtende en dan duyster de Mane,
Want sijt vander Sonnen nemen moet sonder verdrach.

74. D'een en can sonder d'ander niet. Tot Franciscum Robertellum.

De clocke die om tooten tempel te comen
Elcken verwect, is dat doende door t'sclepels virtuyt,
Diet ooc niet en sou doen, waer hy van haer genomen:
Hoe can hy wijs genaemt worden, die niet wel vyt
En can geseggen voor elcken sijns sins besluyt?
Geluyt sonder verstant maect hi die onbequaem spreect,
Gelijc de gene doet die van verstant is ruyt.
Cleyn eere behaelt geleertheyt, als haer ontbreect
Welsprekentheyt, die bewijst wat int verstant steect
Dees voechdy wel t'samen, want ghy also doceert
Dat haer de schole verwondert, en gansch Venegien eert

75. Ledicheyt verwacht de fortuyne.

Ons ouders hebben eenen wintmuelen gestelt
Om coren te malen op een berchsken cleene,
(So de const in alle manieren met gewelt
Voorsiet en verciert het leuen gemeene)
Maer beter zijn de muelens, die d'water reene
Altijt doen draeyen, als alle winden cesseren.
De wintmuelens slachten den traghen, die alleene
Leecheyt bemint, en hem vande fortuyn laet regeren

76. Eenen ghemeynen staet, niet sonder ouerste.

Laet ons de biekens na te volgen spoene,
Die tsomers thonich op de bloemkens vergadren ouer al
Dese zijn haren Coninc en hertoch coene
Onderdaen treckende ten strijde met groot getal.
En den besten willense dat d'ander regeren sal,

Volgende de wetten door een Godlic ingeuen.
Sonder raet en doet de Prince int bree noch smal
Noch d'ander vorsten niet, vreesende voor tsneuen.
Beschermende also tgoet dat hen is gebleuen,
Verstooten sy de trage en beloonen de goede.
Dese sal nauolgen elc Prince verheuen
Ten sy dat hy alleen den naem als d'onvroede,
Sonder de daet wilt hebben, t'sijnen ontspoede,
Sijn eygen wetten sal hy selfs zijn onderdaen,
Hebbende t'slants weluaert altijt in sijn hoede,
Sulcx zijt ghy, o Ferdinande, en seer saen
Sal sulcs wesen uwe sone Maximiliaen.

77. Niet met bedroch, maer met deucht.

Te Bergen op t'zoom dede onlancs geleden
Een simme dees cluchte om belacchen weert,
De welcke hebbende gesien na d'oude seden
Castanien om bracyen ligghen inden heert,
Heeft begonnen d'asschen te reuren al verveert,
Vreesende datse haer verbarren sou schiere,
Dus greeptse den poot, sijnde in loosheyt expeert
Van eenen hont die lach en sliep aenden viere,
En langdese daer me wt met vremden bestiere.
Tís eere datmen hem door eens anders quaet
Leert wachten, maer t'is een quaey maniere
Een ander te beschadigen met looser daet.
So soecken die met bedroch omgaen, haer eygen baet
Met grooter schaden en verlies der goeden.
So ontgellet de ghemeynte vroech en laet
Als de sotte Princen rasen en woeden.

78. De rijcdommen zijn der sotticheyt onderworpen.

Veel zijnder van die Godt rijcdom heeft verleent,
Diese groflick verdoen in schadelicke dingen:
Latende ghebreck lijden met herten versteent
De goede en verachtende dat haer mocht bringen
Tot consten, bouen al te soecken sonderlingen.
Ick en wilde niet dat my waren gegeuen
Sulcken goeden die my souden dwingen
En beletten, van t'ghene daer door my mocht aencleuen
Eere en lof na dit verganckelick leuen.
Waerom dat een fraey Poeet is verhalich fijn,
Datmen door rijcdom daer sotheyt is aenghebleuen,
Gheluckich mach heeten, maer geensins salich zijn.

79. De teeckenen der deelen des werelts.
Tot Hubertum Goltzium der antiquiteyt beminder ende ondersoecker.

Elcken lande is ghegeuen bysondere

Diueersche locht en bequaemheyt mede.
Als Africa brengt ons altijt eenich wondere,
Dat noyt ghesien en is tot eeniger stede,
En Asia die van couder ghetemperthede
En sneeuachtich is, brengt ons beeren en beyren voort.
Maer ver gaet d'ander te bouen in vromichede.
Den vreeslijcken Stier als hy is verstoort,
Die Europa baert, die haer tot een teecken behoort,
En van Africa salt zijn een Chimera vremt,
En van Asia, den beyr en den beer ongetemt.

80. Waer mede de ghemeyne weluaert best onderhouden wort.

Ten is niet genoech datmen heeft eens Conincs name
Met de wapenen, croon, en scepter triumphant,
Om de ghemeynte te regeren sonder blame:
Maer daer toe behoort noch sulcke const en verstant,
Diemen eylaes nu niet en vint aen elcken cant,
Dats dat hy sijn borgers als een vader beminne
En goede statuyten behoude in sijn lant,
En de wetten die hy ghestelt heeft inne
Also selfs onderhoude dat elck bekinne,
Bescermende d'onnoosel', en straffende t'quaet.
Sijnen vyanden sal hy met cloecken sinne
Wederstaen, en sijn ondersaten vroech en laet
Beschudden: om welck te doen metter daet
So moet hy nemen dat hem van noot is.
Dat doende nochtans altijt met wijsen raet,
Want dat is d'Imperie dat van ghelde bloot is.
Voor al sal hy onderhouden (dwelc punt seer groot is)
Den oprechten Godsdienst voor mannen en vrouwen,
Sijnde liberael, want sulc by elcken minioot is:
En recht doende, sal hy alle rigeur schouwen.
D'officieren sullen hen so in als houwen
Datse mogen gheacht worden weert dier eeren,
Dat leyt niet ins weten, maer int doen sonder flouwen
Daer door sullen sy en hen volck in peys vermeeren.

81. Int steruen het leuen. Tot Paulum Manutium, &c.

Die int studeren heel nachten hebben gewaect,
Noch by dage hen oogen niet en hebben gespaert,
Dese zijn door sulcx seer bekent ghemaect
En na hen doot zijnse totten Hemel toe verclaert.
Sulcx doot en is gheen doot die na sijn wtvaert
Noch leeft, door der Musen gaue ydoon.
Dat bewijst ons tcalm hooft, en de trompet vermaert,
Met de brillen, boecken, en lauwercrans schoon,
Met oock het urwerck, en des ronden cloots patroon.
Dees dingen machmen bycans al te Brugge aenschouwen
Op v graf Ludouice, in marmor gehouwen.

82. Vroech rijp en duert niet.

Ist dat ghy wilt plucken dat voor den rechten tijt

Rijp is, so en sal u hope niet lange duren,
Want het door sijn vochticheyt verrot subijt,

En wast en vergaet bycans al in eender uren.
Dat bewijsen de hofbladeren breet en wijt,
Die voor haren dach, na der Medecinen belijt,
Een schoon bloem voortbrengen, en seer corts verdwijnen
In eenen dorren steel, dies sy, des seker zijt,
Sommige gestelt hebben in twijfelicker pijnen,
Want sy dees twee vruchten voort te brengen schijnen.
Oock en is den haestigen Amandelboom niet vrij
Want sijn bloemen en duren nae de dagen drij.
De vochtigheyt wort haest verteert vanden viere,
En de hitte alleen verteert haer selve schiere.

83. De deelen des menschs.

D'ouders hebben de deelen des lichaems toegescreuen
Den Goden die seer diueers in haren loop zijn,
Als de tonge Mercurio, die sonder sneuen
Peys en oorloge condicht met sijn sprake diuijn.
Saturno de milte, die door der gallen fenijn
Niet out en wort, leuende met droeuer manieren.
En Iupiter gauense de leuer fijn,
Als zijnde den oorspronc der liefden goedertieren.
Des bloets is Mars begeerich sonder vieren.
En t'hert en herssenen zijn Phebo onderdaen
Wantse door hitte groeyen in alle quartieren.
En de mage cranck en vocht moet altijt staen
Onder de Mane, diemen siet veranderen saen. De nieren is Cupido altijt regerende
Met de deelen daermen me is genererende.

84. Eergiericheyt.

Die door eergiericheyt is opgeblasen licht
En met ghiften wilt s'volcs gonste verweruen,
Diens glorie is ydel en qualick ghesticht,
En dat hy soect en sal hy niet beeruen.
Want s'volcs gecrijsch sal haestelick steruen.
Dies men hem wel by eenen sack mach gelijcken
Die dick is vanden winden dier in sweruen.
Die dan warachtige eere sonder beswijcken
Begeert te vercrijgen, die moet in alle wijcken
Sulcs verachten, en regeren met verstant,
Latende sijn deucht en godvruchtigheyt blijcken,
Want de goede te behagen is eer in elck lant.

85. Dwarachtich conterfeytsel der Musen, na d'antijcke Medalien Q. Pomponij, ende de beteeckenisse ende cracht van haren namen, wt Virgilio genomen.

Cho singt al dat geschiet is, elck na sijnen tijt,
Melpomene vercondicht ons droeue dingen,
Thalia neemt in lichte Comedien haer iolijt,

Euterpe can met blasen de fluyte bedwingen,
Terpsichore beweecht den mensch door sherpen clingen,
Erato danst op haer vele met herte met sinnen,
Calliope can ons heerlijcke feyten voortbringen,
Urania doorsoect den hemel wat daer is inne,
Polyphimnia wijset al tot elcx ghewinne.
En dees Musen worden al beroert door de cracht
Van Phebus, die int midden sit seer wijs bedacht.

86. Den val voldoet altemet de nature.

Moet ghy niet seggen al die oyt saecht wonders yet,
Oft noch meynt te siene tot eeniger uren,
Dat veel dincs door gheualle gheschiet
Daer door der naturen loop met vremde curen
Volbrocht wort: als doen een vry sonder truren
Een soch was iagende van wreeden aenschijne,
En die doorstekende bracht in s'doots besuren,
Waer door haer biggen ten dien termijne
Wt quamen, diese nau en sou hebben met pijne
Leuende connen baren, brachtse voort
Doot zijnde by gheualle: so is Bacchus diuijne
Gheboren dat den blixem sijn moeder had' vermoort,
En gelijc hy twee moeders heeft, dat noyt en is gehoort,
So hebben oock dese viggen mede,
Een diese droech, en een die den buyc heeft deurboort
En de soch liet en gaf so t'licht ter seluer stede.

87. Op de bruyloft van Ioannes Ambius Engelschman, ende van Alba Rollea, dochter van D. Arnout, Medecijn van Ghent.

O Engelsch gheslacht, hebdy so connen bewegen
Door cracht des duechts een schamel maechdeken teere,
Dat ghyse hebt tot een huysvrouwe ghecregen
Hebbende uwer rechter hant gheloeft so seere?
Ick verblijde my met v, en bid den oppersten Heere,
Dat v liefde gelijckelick altijt groeyen moet,
En t'samen in gestadicheyt wassen meer en meere.
Christe om my te verhooren wilt v nu spoeyen soet,
Biddende voor mijnen vrient, des ics my moeyen moet,
Dat desen blijden dach gheen wolcken en hinderen,
En dat dit godlijck paer een vlamme gloeyen doet,
Vermeerderende hen blijschap door veel kinderen.
Voorspoedige teeckenen deser bruyloft bringen?
Waerom wildy, o Iongers, noch sijn gheswinderen
Van d'ongestadige Venus in al haer dingen?
Waert niet dat t'hebben wettige nacomelingen?
Nu Hymenee comt, en wilt dees feest vercieren,
Soomen in alle bruyloften plach te singen.
Weest gheluckich Arnolde in alle manieren
Met uwen nieuwen sone, en bid sonder vieren
Uwen Phebum, dat sijn blinckende suster claer
Uwer dochter int baren bysta goedertieren.
Onbevlecte trouwe, en reyn liefde eenpaer,
Met wijsheyt houden d'eendrachtige te gaer,
Sorge onderhoutse, en eere maectse bevrijt.

Roosen en alderhande bloemkens voorwaer
Soud'íck v gebracht hebben met ganscher vlijt,

Waer datse te crijgen waren nu ter tijt.
Maer wantmender swinters en siet wassen gheene,
So send'ick v dees ghift na mijn vermogen cleene.

88. Timon de menschhater.
Tot Cardanum.

Dese was hatende alle menschen altoos,
So wel vrient als vyant, ia oock syselven mede,
Des hy met recht genaemt wert een menschhater boos.
Hier toe brengt Melancolie t'elcker stede
Den mensch, hem stellende altijt in onvrede.
Daer om men oock seyt, dat als ghy ghevallen lach
Van eenen peerboom, niet en wou, soot is een sede,
Roepen om hulpe die hy ontrent hem sach,
Al hadde hy sijn been ghebroken sonder verdrach.
Die hen ontrecken van het geselschap soet,
Lijden veel leets en pijnen al den dach,
Arm is hen leuen, en droefheyt hen dick suchten doet,
En sonder sake wenschen sy om de doot onvroet,
Maer ghy so lange ghy moecht, wilt v versellen
Met yemanden, die v door sijn conuersatie goet
Mach verlichten als v de benautheden quellen.
Die hen gansch in gheen gemeynschap en stellen,
Die moeten t'geselschap en veel hulpen deruen.
De sulcke moetmen hier voor Goden tellen,
Oft voor dwase, die in haer ydelheyt steruen.
Maer ghi wilt toch (die ghy my hebt willen schincken)
V Dialectica in d'licht te brengen gedincken.

89. Cattiuigen wellust.

Die hem te veel begeeft tot vliegen en iagen
En sonder ophouden sijn goet also verquist,
Dien brengt daer toe sulck ydel behagen
Dat hy een paer hoornen aendoet ongemist,
D'welck v Acteon gebeurde eer dat ghijt wist,
En wert verscheurt van v eygen honden.
Hoe menich worter noch heden dier luttel op ghist
Door liefde van t'iagen gheten en verslonden.
En stelt spel voor ernst, noch schade t'eeniger stonden
Voor de bate niet: en bewaert om v bevrijden,
Dat v ouert, als oft ghy waert d'armste geuonden.
Die zijn eygen wijf verlaet, en sonder mijden
Ander soect, moet dit ooc dick als een Cornuyt lijden.

90. Quade ghewoonte.

Hoe comt dat in der menschen dingen dwaelt so seere
D'opinie des volcs, dat altijt doet soot is gewent:
Want men snijt het broot dat sacht is en teere,

En metten tanden craectmen de noten hert bekent.
Ic weet dat dit geschiet door de gewoonte blent:
Maer alstment wel aenmerct, wat is dan sotheyt bloot?
Allencskens cruypet t'quaet, noch geen fenijn so groot
En isser, dat terstont doordringt door sijn crachten boos
S'menschen lichaem, al is hy van geslachten broos.

91. Wat de teeckenen Mercurij bedieden. Tot Adrianum Turnebum.

De teeckenen vanden bode der Goden al,
Die Maia gebaert heeft gevlugelt snel,
Sijn: Een roede om vluchten met serpenten smal,
Een borse, eenen creeft, een herpe, een wespe fel,
Met een wage hangende int gewichte wel,
En twee vleugels met een sweert, haen, bock, en hont
Nu hoort wat dees bedieden, ist v geen gequel.
Hy is cloeck van verstande, en wijs inden mont,
Van grooter memorien, wetende menigen vont,
Ongestadich, diefachtich, en wacker dach en nacht,
Hebbende eenen loosen onuersaechden gront,
Den Bock beteeckent sijns welsprekens groote cracht,
Door de serpenten en herpe wort hy gheacht
Een kint des peyns, den hont bediet sijn hoede
Die hy heeft voor schade sprekende wel bedacht.
En om dat hy elck t'sijn sou geuen als de vroede,
Heeft hy een wage, en d'mes met cloecken moede
Draecht hy voor alle boose lagen en gewelt.
Int recht en ter merct comet d'welspreken te goede,
En metten sweerde men boosheyt straft en vergelt.
Oock gelijcmen met accoort des herpen snaren stelt,
So moet sijn woort metter waerheyt accorderen.
Dees gauen seytmen datse hebben die zijn getelt
Met Mercurius kinders. niet al om begheren.
Een Coopman diet van doen heeft mach hem so generen.
Veel zijnder noch, geloou'íck, die hem zijn onderdaen,
Dees teeckenen navolgende in al hen hanteren.
Sy mogen ooc op de clergie worden verstaen,
So ghy Turnebe doet, en d'uwe na v vermaen.

92. Een onrastich leuen.

India brengt ons voetloose vogelkens voort,
Die in de locht altijt sonder ruste leven.
En binnen haren buyck baren (soomen hoort)
Dwelck is een wonderlick werck Gods verheuen.
En om daer van de rechte reden te geuen
Arbeyden de Philosophen euen seere,
En om niet te swijgen is hen stoffe gebleuen.
Die niet en rust noch en vordert ymmermeere
Machmen gelijcken by dees vogelkens teere.

93. Tijt verlies, Totten ketsbal.

Hoe bedriechdy de iongers ghy balleken cleene?

Maectyse stercker, oft condy hen yet geuen?
En als u t'racket opdrijft, vliechdy alleene
Door v eygen cracht verre buyten schreuen?
Corts wordy geuonden, en wederom gedreuen
Den seluen wech, diesmen v vercoopt euen seere.
Den siecken en dorfdy belouen een gesont leuen,
Daer ghy de gesonde af berooft telcken keere.
T'gelt doedy verquisten, en door eens anders eere
Triumpheert ghy: v dienen woorden en gesten licht.
Voortijts en was sulcx niet des bals wet noch leere,

Noch t'ketspel en brocht van gelde niet sulcken gewicht
Door dees abuysen sijnen Meester diet had gesticht.
Dus mindert den cost, en geeft ons weder den tijt,
Oft nemmermeer en moety meer vliegen met iolijt.

94. God vordert het begonst werck.

Den bal die tegen d'aerde geworpen wort
Sietmen wederom om hooge springen,
Den welcken de hant ontfanct onvercort,
Diemen door de wolcken om hooch siet dringen.
Die op Godt sijn hope set in alle dingen,
Dien sietmen de sterren alle van hier bouen
Alle goet altijd toebrenghen en belouen.

95. Tseffens en van eender tijt.

Men vraecht, en men isser om kijuende seere,
Welc eerst geweest is, den aenbilt, oft den hamer swaer
Dees questie brenget t'volc voort, d'welc nimmermeer
D'oorsake en weet, noch en wilt niet hooren naer
Diet hen bewijsen souden met redenen claer.
Het gebruyck by t'verstant Godt geschapen heeft,
Want het bey van noode was, soot is openbaer,
En cost op eenen oogenblick maken al dat leeft,
En so wel het cleyne als t'perfecte hy gheeft,
Gheenen tijt oft spacie hier tusschen en quam.
De leuer heeft hi gevoecht by t'hert dat dicwils beef,
En laetse dan niet scheyden der sorgen vlam,
Noch ouerwonnen worden door opinien tam.

96. Tot hunder tijt zijn alle dingen nut.

Tserpent Thirus is alle iaer eens wtschietende
Sijn oudt vel, om weder een nieu aen te doen:
Dus diet dan grijpen wilde, sout zijn ontvlietende,
En hem anders niet latende dan sijns vels fatsoene,
En so mocht hi hem ydel weer thuyswaerts spoene,
Sonder t'fenijn daer deur de thirakel heeft haer cracht.
So wie t'profijt soeckt, die aenmercke t'saysoene
En d'oorsaken van alle dingen wel bedacht:
Want een ure geeft somtijts daermen na had gewacht
Te vergeefs duysent iaer: en alle dinc sonder fout
Comt t'sijnder tijt: elck heeft sijn gauen hooch geachte,
Lente, Somen, Herfst met den winter Cout.

97. Ondertusschen moetmen rusten. Tot Petrum Ligorium.

Alle dinc moetmen sijn ruste geuen voorwaer,

En men mach niet altijt arbeyden euen seere,
Maer den gheest somtijts verlichten van sorgen swaer:
Somen siet dat den Olijfboom telcken keere
Maer ouer ander iaer en gheeft sijn vruchten téere,
En dat d'ackers ouer al braeck liggen somtijden.
Wantet niet lang deuren en can datmen nemmermeere
Los en laet: alst blijct (na elcx belijden)
Aenden boge, diemen wilt sonder vermijden
Te seer, oft te haest, oft altijt gespannen houwen.
En laetten oock niet te slap, want ter ander zijden
Doet groote ledicheyt menich cloeck herte flouwen:
Dus is de middelmate best, volcht die in trouwen.

98. Gheen quaet alleen. Oft, Als een goet man wech is, so comender duysent in stede.

Hoewel dat Hercules alle monsteren fel
En wilde dieren ombrocht met sijnder hant,
Nochtans en dede hem geen beeste meerder gequel,
Dan t'serpent Hydra dat hy inden poel Lerna vant,
Wiens hoofden wassende waren abondant
Int stede daer hijer een af had gehouwen.
Niet anders en gebeuret aen elcken cant
Den ongeluckigen dien sonder flouwen
Alle dage aencoemt een nieu benouwen:
En als sy sijn van d'een quaet ontslagen,
So vallense in meer ander drucs en rouwen.
Sulcks machmen ooc seggen, van die door snijts lagen
Ghedoot zijn, diemen van elcken hoort beclagen,
Ghelijck elck wilde spreken van Cicero claer.
Oft van die de processen quellen nachten en dagen,
Daer als d'een gheeynt is wel thien ander volgen naer.

99. Ongheachte dingen groeyen wel. Tot Adrianum Iunium den seer vermaerden Medecijn.

Hoe sietmen t'veyl groeyen en om hooge climmen
Al ist ongheacht en van niemanden ghebout:
So sietmer vele verdruct door des nijts grimmen
Die de deucht bouen al verheft sonder fout,
En ten lesten groeyen van selfs, want het onderhout
Wijsheyt, die in hen (als tserpent int veyl) woont altijt.
Door v verstant suldy door al de werelt stout
Floreren, al ist dat ghy ghesen zijt
Tot Haerlem, daer ghy wilt schuylen vry van haet en nijt.
Corts sal haer de gonste der Princen en heeren
Openbaren om v te beschencken met iolijt.
O nijdigen wille waerom brengdy in verseeren
De goede herten? condy uwen dorst keeren
Met deucht en eerbaerheyt te verdrijuen ouer al?
En queldy v selfs niet, als ghy door tvermeeren
Van eens anders welvaert, wort van honger smal?
Dees pene v Momus en Zoile noch comen sal.

100. T'verschil van Grammatia, Dialectica, Rhetorica, en Historia.

Hier siedy dry maechden t'samen vergeselt,
Ghecleet en verciert met seer diuers habijt,
En op eender maecht, als op eenen pilaer gestelt.
Naect is d'Historie, die van den voorleden tijt

Een licht en bewaerster is door haer belijt.
Een moeder der waerheyt, louende de goede.
Gonst en drijft haer niet, tegen eygen affectie sy strijt. Niet ordeelende laetse elc ordeelen als de vroede,
En van t'begin verhaelt zijt al met coelen moede.
Neffens dese volcht Rhetorica, die veel meer spreect,
En de sake voor den Rechter verclaert met voorspoede,
Hebbende een lanc cleet daer geen cieraet aen en gebreeckt,
Willende haer sake winnen met woorden wel gereect,
Des sy haer ooc verciert met coleuren schoone.
Datse met opender hant staet, en met een lance steect,
Bediet, datse soetelick van ver is gewoone
Te vangen die luysteren na haer woorden ydoone.
Daer na volcht Dialectica rou van fatsoene
En ongeschickt niet schijnende ten toone,
Nochtans pijntse haer subtijlic te spoene
Om de verholen waerheyt te brengen coene
Wt den putte daerse leyt verborgen in.
Van bijts coemtse, en die tegen haer heeft te doene
Houtse vast gevangen mits haren loosen sin,
Niet willende wijcken van haer recht en gewin
Sy sleect, leyt lagen, en regeert met reden goet,
En vreedelic bintse met benautheyt niet min.
Ooc gelijctse d'licht der Manen, dat metter spoet
Verandert, Maer dees dry sonder de letteren soet
Mogen v luttel helpen, want sy des arbeyts swaer
Fundamenten zijn daer men op timmeren moet:
En niemant en can yet maken dat blijuen sal hier naer,
Die Grammaticam niet geleert en heeft, dats claer.
D'Historie gelijct by eenen vliegenden hont.
Rhetorica by een Chimere, en Logica eenpaer
By t'Sphynx, dees draecht een maecht als een colonne ront.

101. Schoonheyt verwint.
Wt Anacreonte.

Als de natuer den Stier hoornen had gegeuen,
En t'peert hert had geschoeyt, en den hase snel
Int loopen was, en den leeu diet al doet beuen
Wreede tanden had, en dat de visschen swemden wel,
En de vogels vlogen, so en wasser niet el
Voor de vrouwe gebleuen, dan schoonheyt excellent
Daer door sijt al verwint en behaecht sonder gequel:
So veel vermach ouer al een gedaente gent.

102. Spaey zijn de verckenherders gecomen.

Strephiades traech was ongeluckich seere
Int leeren der practijcken waer mede hy mochte
Zijn Crediteurs bedriegen, want hy veel eere
Behoorde begonst te hebben, als de bedochte Eer hem zijn oogen verduysterden onsochte,
Nochtans en acht ic geenen ouderdom te laet
Om leeren, alst weert waer datmer in wrochte.

Maer dat een out man wilt soecken loose treken quaet
Daeraf en crijcht hy niet dan schande en smaet
Dus leer elc in tijts zijn kinders sonder vieren,
Stellen tot deucht en tot goede manieren.

103. Een onwijs feyt.

De Catte die de muyskens is vangende snel,
Om dat den corensolder sou blijuen ongeschent,
Wert selfs een diefeg door der begeerten gequel.
Maer met haer morren maectse haer feyt bekent.
So wel moetmen t'quaet als t'goet zijn gewent
Te decken met verstant: want die onvoorsichtich is,
Dicwils sijn leuen aen de galge ent.
En hoewel men de dieuery voor de menschen fris
Verbercht, so wortse ten lesten gestraft gewis.

104. Lijdtsaemheyt.

De vrome en verliest nemmermeer sijnen moet,
Maer bereyt hem om vromelic voort te gaen altijt.
Hy wast en volhert in allen tegenspoet,
Geen banden en vreest hy, lijden is hem een iolijt,
Groeyende als een gulden tacxken (wiet benijt)
Dat afgepluct is, noch zijnde swac en teere.
Niet minder en wordet verstant, des seker zijt,
Door veel sorgen, maer wast dies veel te meere.
Door arbeyt en wort niet dat godlic is vermindert,
Want hy alleen sterffelicke dingen hindert.

105. De fabule van Perseus.

Men seyt dat Perseus t'hooft heeft afgehouwen
Van Gorgon, d'welc Pallas voert in haren schilt,
En verre ewech gevuert heeft sonder flouwen
Met het vliegende peert Pegasus seer wilt.
Die hen ganschelic begegeuen hebben ongestilt
Tot haer wellustige begeerten, bederuen t'lijf
En makent onbequaem tot Pallas studien milt,
Belettende die bequamer zijn door haer bedrijft.
Dees en condy niet verwinnen door eenich motijf,
Dan door arbeyt met Pallas hulpe goet,
Die v geleertheyt ouer al sal prijsen stijf,
En verbreyden door t'gevogelt peert metter spoet.
Ooc heeft Pallas geworpen en vertreden onsoet
Venus onder de voet, nae Meonides schrijuen.
Dit zijn de tropheen die Perseus vroet
Tot Mycenen gestelt heeft om daer te blijuen,
Die lancheyt des tijts niet en heeft connen wtwrijuen.
Ooc machmer by verstaen, dat cloecke daden snel
Goede schrijuers maken, en altijts versaden wel,

106. Physica ende Ethica, dat is, t'verschil tusschen d'ondersoeckinge der naturen ende den leeringhe van goede manieren. Tot Io. Aicholz Medecijn.

De Nature oeffent door deel verborgen dingen
S'menschen verstant, niet willende dat elc haer haest kent:
Want sy als een moeder heeft haer willen dringen

Onder duyster wolcken, om datmer omtrent
Niet en sou comen dan door constigen arbeyt gent,
Die d'werc der vier elementen maect openbaer.
Maer sy heeft een voester kint, d'welc is gewent:
Te gebruycken t'gene dat sy bekent voorwaer,
Dees behaechde Socrati den Philosophe claer:
Want Philosopie sonder exempelen goet
Niemanden oyt veel profijts en bracht met haer,
Ghelijkende den breeden aendoren onsoet,
En d'ander den appelboom die ons verheugen doet.
Dus want wy, lieue gesel, eenen corten tijt
Hier in twijfel leuen, so is hy vroet
Dien in goey manieren besteet metter vlijt.

107. Inde hope is de sterckte,

Als een metten boge wilde schieten snel
Om also te crencken sijn wederpartije,
En dat het een deel niet en wilde volgen wel,
En de pese seer stijf was aen d'ander zije:
So vermaende hem dier by stont doen ten tije,
Dat hy den boge soude trecken met ganscher cracht
Tot sijnen wille en begeerte als de vrye.
Lijdt ende herdeert, tot dat dander deel ooc volgt onsacht,
Seyde hy, so suldy prijs verweruen hoochgeacht,
Die elcx weluaert soecken, en t'quaet straffen onvervaert
D'welck d'ongodlicke hebben voortgebracht,
En laten niet af, zijnde door Gods hulp bewaert,
Al wort hen het werc dic belet en beswaert,
Gheen lancheyt des tijts en can breken haren moet.
Wat meyndy dat verdienen sulcke Princen goet?

108. T'vonnis van Paris.

Den iongen Pryamides, desgelijcken men niet en vant
Onder alle die [...] scepter te Troeyen droegen
Ghaf des sententie, ouer de schoonheyt triumphant,
Van Iuno, Pallas, en Venus, na sijn genoegen,
Seggende: O Iuno machtich in alder voegen,
Suster en huysvrou vanden oppersten Heere,
V gauen en connen my so seer niet wroegen
Dat ic v soude geuen v verdiende eere.
Te vergeefts arbeydy ooc te strijden seere
O lief Pallas, al wort hooch gepresen v verstant,
Want Venus Cytherea behaecht my meere,
Des sal sy nu d'ees gift ontfangen van mijnder hant.
Neemt dan desen appel, o Venus playsant,
Die therte verblijden cont en al bedwingen,
Ghy alleen moecht my verblijen in droefheyts bant,
Dus wil ic v dienen bouen alle dingen.
T'bedietsel deser fabelen.
Ons verstant is eylacen so seer verblint,
Dat het welc goet is, welc quaet is, niet en bekint:

Waer door de mensch dic geraect in veel tegenspoeden,
En meest comen wy al in druck (soomen beuint)
Door ons selfs vonnis, dus sal hem elck hoeden
Dat hy niet en kiese t'verlies van sijnen goeden.

109. So lange ic leue ben ic profijtelick.

Al ist dat my Eyckenboom des blixems gewelt
En lancheyt des tijts bycans heeft al geschent,
So dat ic als eenen bloc onnut schijne gestelt:
Nochtans ben ic altijt euen diligent
Om voetsel te nemen van al dat my is ontrent:
Want so lange als in my eenich gevoelen leeft,
En laet ic niet af te voeden, so ic ben gewent.
Mijnen tronc de lantlien te helpen ooc niet en sneeft
Om vier te stoken met loof en rijs dat hy hen geeft.
Wilde dergelijc de mensch met sorge swaer
En arbeyt wtrichten dat hy te doene heeft,
Het soude veel beter gaen met hen allegaer
En meer voorspoets soude hen Godt verleenen voorwaer.

110. Alle dingen en sijn allesins niet euen bequaem toe. Toe Carolum Clusium.

Hoe dat langer int water leyt het eycken hout,
Hoe dattet altijt herder wort als eenen steen,
Maer dat gheeft de natuer weynigen sonder fout:
Want d'ander al in d'water verrotten gemeen.
Velen is malue ongesont den welcken slecken geen
En letten: en der quackel en schaedt de scherleye niet.
Dat de siecke genese, en leyt niet alleen
In den Medicijn, want de forme (verstaget bediet)
De natuer heeft vander materie daert in geschiet.
Noyt en sachmen dat Thersites veranderde fel
In Ulyssem, die altijt tot loosheyt riet.
De Papegai is leerlic, den Os traech, en Pegasus snel.
Maect my dan van allen houte eenen Mercurium wel.

111. T'geluc is onweerdich oft ouertollich.

Van selfs siet brengt de zijde dit gewormte cleene
Haren Heeren, so datse te wassene schijnt,
Van den bladeren en etet niet eene,
Maer onbesorcht het hem tot sulcx te doene pijnt.
Susdanigen oogst wild'ick ooc hebben onuerdwijnt,
So soud'ick haest rijc zijn, en veel connen geuen.
Maer alsulcken boom men nergens en vijnt
Dan by die te veel geluckich zijn bouen schreuen,
En dien door s'vaders sorge veel goets is gebleuen.
Oft die yemant by geualle door sijn testament
Tot een erfgenaem van sijn goet heeft verheuen.
My ist genoech luttel te hebben door arbeyt gent.
Dat by fortuyne comt heeft veel perijckels ontrent.

112. Kennisse sijns staets.

Onder de menschen is een onderscheyt der eeren,
So dat d'een Heer is, en dander sijn knecht.
Dees wet heeft de Natuer gestelt sonder verseeren,
Dat den meerderen diene die van verstand' is slecht
Vreese en ontsach bedwingt de slauen te recht,
So dat hen leedt is als sy yet hebben misdaen.

En die de Schythen t'huyskeerende met gheen gevecht
Noch strijt en consten verwinnen, dedense saen
Met gheessels en stocken tot haren dienste gaen.
Alle vogels ontsien den arent, en den leeu elc dier,
En elck en beweecht tot dienst des Maiesteyts bestier

113. Van sorge verdwijnen wy alle. Tot Ioannem Hartungum, &c.

Als den berch Vesuius was hooch op worpende
Brandende steenen, liep Plinius onbedocht
Om sulcs t'aenschouwen, die hem was opslorpende
Den cuyl, daer hy d'oorsake te nau af socht.
Op den Sicliaenschen Poeet, die hemseluen brocht
Ter doot inden berch Aetna altijt euen gloedich,
Moest' hy gedacht hebben, eer hy wie dit wonder wrocht
So van byts wilde besien, om te weten spoedich,
Oft daer ooc Cyclopen stonden en smeden moedich.
Maer elc heeft sijn gebrec, hoewel datse schijnen vroet,
En groote sorge de goede meest verdwijnen doet.

114. T'gemeyn profijt gaet voor eygen baet.

Dien sijns lantsliede ende eenen naem ontsterflic
Beroert dragende voor sijn volc sorge altijt,
Dese een vraechter niet na, wat hy is verwerflic,
Op dat sijn borgers mochten blijuen beurijt,
Willende gheerne met sijns selfs doot eynden den strijt.
Hoe droech hem Codrus? wt welcken last heeft hi gebracht
Die van Athenen, als hy hem in eens slauen habijt
Liet vangen? Curtius was ooc so bedacht,
Op dat hy de gramschap der goden na sijnder macht
Sou doen cesseren, des hy behaelde groot eere,
Maer so veel ist grooter dat Codrus heeft gewracht,
Want hy des doots versekert was veel meere.

115. Het Deuijs van Mathias Coruinus, vermeerdert metten deuijse des Conincs Ioannis.

Ghelijck de wolfinne niet alleen en heeft gevoedt
Met haren mammen haer iongen cleene,
Maer ooc de gene gespijst heeft en behoedt
Die van Roomen fondateurs geweest zijn gemeene,
So heeft de Coninc Mathias (sgelijcken geene
Men noyt in Hongerien regeren sach)
Als hijt al bracht onder sijn imperie reene,
Goede consten altijt behoedt voor alle geclach,
Des hem alle de werelt aenhinc sonder verdrach,
Gheuende hem na sijn verdiensten prijs end' eere.
Allesins hy d'oude schriften te vergaderen plach,
Op dat der Auteuren faem sou blijuen ymmer meere.

D'ongetemde Turcken verdreef hy telcken keere
Alleen door sijnen naem, brengende hender veel ter doot.
Dies elc doen der Hongeren gramschap ontsach seere.
Doen was hen biddende den Leeu van Venegien groot
En de Raue, die Appollini minioot
Toegewijdt is, en was doen ooc niet min geacht,
Dan ghy Gryphoen, al sydy geweldich ter noot,
O waert dat dees dingen hielden in hen gedacht
Die na hem geregeert hebben niet grooter cracht!
Maer ten lesten (hope ick) sal cesseren alle discoort,
En de Princen sullen hen wapenen met eendracht.
D'welck t'en sy dattet nu geschiede rechtevoort,
O Maximiliaen, ter wijlen ghy so t'behoort
D'imperie zijt regerende voorspoedich,
So en verwachten wy gheen hulp van eenighen oort:
Maer ghy zijns gedachtich zijnde, stelt v moedich
Om te vechten tegen de Turcken verwoedich.
Stichtende een Librije met niet minder cost,
Des men v namaels prijsen sal van dat ghi hebt begost.

116. Altijt eens anders hulp van doen hebbende. Tot Adam Fuman.

Die selue niet en connen mercken noch beuroen
Wat best gedaen waer in hen eygen saken,
Maer altijts eens anders raet en hulp hebben van doen,
Zijn gelijc d'oesters die liggen en haken
Van honger na de viskens met opene kaken,
En nochtans niet en connen gesluyten haren mont,
Alssy tusschen beyde haer schelpen geraken,
Ten sy datten haer het kreeftken toedoet terstont,
Des sijs beyde genieten door sulcken vont.
Tis best datmen hem selfs can helpen en beraden.
Nochtans die raet volcht, en is niet te misprijsen goetront
Maer de sulcke schout allesins diet bey versmaden.

117. Exempel vande getrouwicheyt der honden.

Wat grooter cracht de honden hebben int spueren,
En hoe getrou datse zijn haren heere,
Mogen mijn twee honden betuygen sonder trueren,
Bombo geheeten, en Madel die seere
Sijn moeder gelijct, welcke my nemmermeere
Te water noch te lande en hebben verlaten.
Vrancrijc geeftse voort gebrocht ionc en teere
Met my hebbense onwetens de Roomsche straten
En de stadt Napels gesien schoon bouen maten,
Ooc mede het beste deel der duytscher landen goet,
Met het Nederlandt, d'welc is seer machtich van staten.
En corts hope icse te leyden met voorspoet
In mijn thuyswaert roepende vaderlant soet.
Weert zijn dees honden vernaemt te zijn, dats claer.
En wie sou oock seggen, datter geen verstant vroet
In de beesten en waer die ons so altijts volgen naer?

118. Dat profijtelic is, cost veel.

Veel dingen men in grooter weerden houden siet
Om datse selsaem en van verre zijn ghebracht,
D'welc d'ydel superstitie doet, en anders niet,
Diesser wel met recht elc mede ghect en lacht.

Maer desen horen is om sijn deucht weert hoochgeacht:
Want in dien mer ergens in heeft gemengt fenijn,
Dat can hy terstont doen verdwijnen door sijn cracht.
Hy verciert eens Conincs schat, en can zijn weerde fijn
Betalen, dies alle costen aen hem wel besteet zijn.

119. De wapenen van mijn vaderlicke stadt Tirnauia.

Een stadt isser gelegen van grooter famen
Int lant van Hongerijen, Tirnauia genaemt,
Die Belus de Rijcke Coninc sonder blamen
Met mueren en torrens verciert heeft soot betaemt,
Hier ben ic geboren en opgevoedt, beytsamen.
Dees voert een Rat in haren schilt onbeschaemt
D'welc Christus met twee enghelsche lichamen
Behoedt voor ongeluc en sviants pramen,
Ghelijc al ons dingen souden ongestadich zijn,
Waert dat ons Gods weldaden niet te hulp en quamen,
So drayt cen radt haest om hebdijt niet gevesticht fijn.
Doe heeft dees stadt seer cloeckelic t'elcken termijn
Haer beschermt, en wederstaen der Turcken gewelt.
Seer oueruloedich isse van coren en wijn.
Rijc van Cooplien, machtich ter wapenen gestelt.
Lange moetse Christus bewaren ongequelt,
En maken dat voor haer alle Turcs macht en glorie
Moet t'ondergaen mits een geluckige victorie.

120. Godlicke Capiteynen

Den vromen Capiteynen staet Gods hulp altijt by
Door wiens raet en wille sy al haer feyten doen.
Altijt en loopense niet onvoorsichtich vry
Hen vianden tegen, maer pijnen hen te beuroen
Wat schaden mocht, eer sijse bestrijden met herten coen.
Hoe dicwils heeft Aeneam bedect een wolcke swert
So lange hem God helpen wou wtet dootlic lamoen:
Looflic moet al volbracht worden dat swaer is en hert:
Dat dede Aeneam voor v, o Turne, vlieden ras
Maer eylacen op dat pas Iuppiter v viant was.

121. Liefde verwint met arbeyt.

Hier siedy een vat, d'welc om vaten heeft twee ooren
Waer af de rechte hebben gegrepen vast
Die vroom en cloec zijn om arbeyt t'oorbooren:
Maer de slinck' oore hebben de gene die swaren last
En arbeyt licht verdriet en qualic past,
Als kinders, en die bot, traech, oft out zijn van dagen.
In twee manieren (verstaet wel dit gewagen)
Wort alle dinc bestaen, na dat elck can dragen.
Want de liefde dwingt, oft begeerte van lof en prijs
Die gaen cloeckelic sonder eenich vertragen

Tot alle saken die sy bestaen met goet aduijs,
Maer dien arbeyt haest verdriet, zijnde onwijs,
Die en can nau door onachtsaemheit d'een oore houwen,
Des de verwinders eer en baet verweruen propijs,
En de trage niet dan schade en schande sonder flouwen.
Te recht eert v Alfonsus in elcx aenschouwen
O Pigna, beuelende v sijn secreetste saken,
Maer en wilt daerom niet laten int benouwen
De Musen, die v by elcken eerlic maken.

122. Den triumph der wellust.

By desen wagen daer op wellust is geseten,
Dien twee peerden schijnende getemt voorts trecken,
Mach elc haer natuer haest kennen en weten,
Mitsgaders t'geselschap dat t'allen plecken
By haer is: want sy tweederley is sonder gecken,
Goet en quaet, en hoedanich elcx gauen zijn,
Sietmen haer met beyden handen ontdecken.
Ter rechterhant is een wit peert gespannen fijn,
En ter slincker een swert: aldaer dat druck en pijn
Met Venus, en te spaey berou van wercken boos
Tsamen sitten met Baccho den God vanden wijn:
En t'swert peert wort geregeert van een blint kint seer broos.
Maer ter rechterhant sietmen dit geselschap altoos:
Ghemeyne weluaert, Eere en deucht gepresen:
En tottet wit sedich peert men glorie vercoos,
Om daer af den leytsman altijt te wesen.
Dus die wijs is al verkiesen mits desen
De recht hant, en hem vande slincke wachten wel,
Want door haer den eewigen loon comt geresen,
En door dese niet dan iammer en clachten snel.

123. T-soet is met t'suere gemengt.

Tis een out spreecwoort by elcken bekent,
Datter geen ongeluc ymmermeer en comt so groot,
Daer en is altijt eenich geluc ontrent.
Dat bewijst ooc d'ordinatie der spheren bloot.
Want tusschen twee quade is gestelt eenen goeden cloot.
Dees orden en manier hout ooc de Musijcke net
Versoetende met eenen saechteren toon minioot
Twee groue stemmen: gelijcse wel weten bet
Dies hen verstaen, en dees figuer voor oogen set.
De Planeten.
In dertich Iaren Saturnus sijnen loop voldoet,
Iuppiter in twelf, Mars in twee sonder versagen,
De Sonne in een iaer, Mercurius metter spoet
Doeget in dryhondert en veertich dagen,
Daer toe datter Venus negen meer hebben moet,
Maer de Mane sietmen alle maenden dooriagen.

124. D'eerweerdicheyt des beds.

Veel hebben het heylich bedde so hooch geacht,

Dat waerse gelegen hadden man niet en cost mercken:
Want nae datse geslapen hadden allen den nacht
Smorgens opstaende sloegense voor alle wercken
Hen bedde toe, om dat voor leecke noch clercken
Gheen licteeckenen haers lichaems en souden blijcken,

En om d'eere des houwelicx voor elcken te stercken:
Laet Candaules vergaen, en sijns gelijcken,
Die door sijns wijfs schoonheyt quam int beswijcken,
Want hyse Gyges dorst toonen na sijn behagen:
Maer wy behooren veel meer in alle wijcken
Reyn en schamel te zijn, die Christus name dragen

125. T'voorhooft en is niet te betrouwen.
Tot Achilles Statius van Portugael.

Al wat God oyt schiep int water oft te lande
Heeft een teecken waer aen datmen lichtelic kent
Sijn nateur, die seer diuersch is en meniger hande.
So openbaert den hont sijn gramschap die is gewent
Te bassen op alle die hem comen ontrent.
En met sijnen hoornen laet oock blijcken den stier
De dullicheyt die in hem altijt is geprent.
T'serpent draget fenijn in sijnen steert seer fier,
En voor den schorpioen canmen hem ooc wachten hier.
Maer de mensch heeft een voorhooft, d'welc bloot en naect is,
Daer wt datmen hem niet en can kennen schier
Oft hy goet oft quaet inwendich gemaect is,
Om hem in tijts te wachten eer datmen geraect is
Aen yemant die erch en boos is in al sijn daden:
Hier hebdy een tafereel, d'welck ongelaect is
Wel geschaeft, en met geen geschrift beladen,
Om in te schrijuen, hoe die ghy sonder versmaden
So lange als vrient gedient hebt, met v heeft omgegaen.
Maer (so my dunct) ghy en willes niet bestaen.

126. D'ontaerdende.
De Luytekoker spreect.

Niet dan t'fatsoen en heb ic van een luyte,
Besluytende in my de clinckende snaren,
Die mijn niet en zijn, des ic ooc geen stem en geef uyte.
Zijnde haers gelijc gemaect tot een bewaren
Och had my de meester eenigen vois sonder sparen
Ghegeuen, so datmen my so schandelic int vier
Niet en wierpe, gebroken zijnde in corte iaren.
Die hen beroemen van hen ouders en geslachte fier,
En selfs metten wercken die niet en volgen een sier,
En zijn maer een schaduwe met al haer edelheyt
Van haer voorsaten, diese met deuchden hier
Verworuen hebben, ende door sulcken feyt
D'edele altijt sijns selfs eere soect en verbreyt
Dies men met recht van Scipiades hant track
Den rinc daer in sijns vaders forme vaillant stack.

127. Een Tyran.

Den Tyran diet al alleen is regerende,
Moetmen gehoorsaem zijn in als wat sijn sotheyt lust:
Oft anders sal hy v zijn persequerende
Totter doot toe, niet eer zijnde gerust.
Gelijck eens briesschenden leeus clauwen onghesust,
Sijn v handen, o wreede Monarche, bloedich.
En ghelijc geen dinc eens waluischs honger en blust,
So blijft eens Conincs herte altijt euen woedich,
Alle dingen verdruckende seer hoochmoedich
Verandert hy blijschap dic in deerlic weenen,
Al dat hem lust dunckt hem georloft sijn spoedich,
Volgende sijnen wille tot s'redens vercleenen.
Susdanige sijnder in de helle na mijn meenen.

128. Godtlicke dingen en zijn niet lichtveerdelick met de menschelicke te mengen.

Die schrijuen dat de Goden als menschen trueren
Om yemants doot, oft datse hebben behagen
In maeltijden, en tquaet vreesen dat hen mocht gebeuren,
Dien en behoordemen tot geenen dagen
Niet te geloouen, want ydel is sulc gewagen,
D'welc vanden Poëten licht so is versiert,
Des hen noch volgen sullen veel plagen,
Want sy door sulcs Gods eere hebben geschoffiert,
Mengende hemel en aerde t'saemen ongeviert.
Beter waert datmen voechde de Godlicke cracht
Met smenschen crancheyt, op datser door werde bestiert.
Te recht heeft dan Plato seer wijs bedacht

129. Met de hulpe der deucht. Tot Bartholomeum Marantham.

Die de duyster vragen connen ontbinden
Der naturen, en d'oorsaken ondersoecken hier
Van alle dingen, seggen (soomen wel can beuinden)
Dat de vlamme maer eenen rooc is ontsteken van t'vier.
Dergelijc machmense eenen rooc noemen schier
Die van onbekende ouders zijn geboren slecht,
En nochtans door haer deucht vermaert worden in elc quaertier.
Dese maect t'licht der deucht edel, en brengtse recht
Tot grooter eeren, die eerstmael dienden als knecht

130. De hont claecht dat te veel schadelic is.

Ic en iage geen beeren noch beyren wreet,
Noch en quispel met mijnen steert niet voor mijn heere:
Maer worde in een gareel gesteken al gereet
Om den wagen voorts te trecken t'elcken keere,
Dies my mijn cracht (die andere helpt) let veel meere,
En gaende ouer straten en elc hont op my bast,
Hem verwonderende van mijn fortuyne seere.
O waer ic cleyn, so waer ic een willecom gast
Mijnder Ioncfrouwen, en sou genieten welgepast

Haer lecker tafel, en beddeken seer sacht.
Also is menige gecomen in swaren last,
Door sijn groote rijcdommen en eygen cracht.
Met luttel te vreden zijn heeft veel profijts gebracht
Ghegeuen hebben, ymmers pijnent te doen als een dief.

131. Niet en isser te betrouwen.
Tot Petrum Sambucum sijnen vader.

Als den Elephant wilt rusten sijn leden stijf
Aen eenen sekeren boom, so gaet hy hem stellen. Den welcken de iager gade slaet met een los motijf,
En saechten van onder tot dat hy goet is om vellen,
Des de beest ter neder valt alsser aen comt hellen,
En dan wort so lichtelic verwonnen en gevaen,
Op wiens rugge men torrens en crijchslien can stellen.
Nergens en is seker trouwe, dus wacht v voortaen
Voor t'bedroch, alst alle in ruste schijnt te staen.
Hippomenes verwan door d'appelen zijn lief,
En Medea doode Peliam door sijn dochters saen:
So bedriegense ons die wy al ons gerief

132. D'ydelheyt der Alchimisterien

Waerom arbeyt doch dese altijts euen seere,
Om metten viere te scheyden d'elementen al?
Waerom soect hy dat nergens en is, noch ymmermeere
En was, int vier, met costen groot sonder getal?
Dat doet een bot verstant, met wille sot en mal.
Maer wat sal hier ten lesten mede winnen doch?
Dat hy noch om Godswille gaen bedelen sal.
Wat grooter sotheyt leyt in smenschen sinnen, och,
Dat sy d'onseker voor t'seker beminnen noch?
Dus dan en wilt d'arm hope nimmermer coopen dier,
Want al wat hy doet verdwijnt in rooc met hoopen hier.

133. Ontwerrende worde ick sy worm selue verwert.
Oft, Ontwerrende verwerre ick sy worm my seluen

Ter wijlen ic ontlosse die veel is schuldich
En rijcmake, hangende in mijn werc altijt,
So winde ic ongeluckich Syworm menichvuldich
My seluen daer inne, tot dat my de doot bevrijt.
Nochtans laet ic nacomelingen achter metter vlijt
Den welcken men (onwetende des quaets) mi na siet doen,
En niemant en willet hen seggen, mits t'profijt.
Ooc sietmen ons met sulcker liefden tot wercken spoen,
En so seer begeerdy ons syde auont en noen,
Dat niemant sijn leuen en can gesparen.
Seer hert ist lange te dienen en wercken coen,
En sonder gewin te steruen na veel iaren.

134. Ghelijckicheyt,

Tis eens Princen en wetgeleerdens officie,
Te weten, wat de wetten willen hebben gedaen,
En wat nut en bequaem is in elcs conditie,

Scherpsiende is d'ooge des rechts, maer d'ander sietmen staen
Wtwaerts, om de strengicheyt te temperen saen,
Datmen niet te nau straffende en is, noch ooc te sacht
Dat eyscht de gemeyne weluaert, sout al wel gaen.
En sulc sweert regeert wijslic de werelt met macht,
Door wiens bloetstorten menigen d'leuen wort gebracht.

135. T'weedrachtige eendrachticheyt.

Hoe wel de dingen diuersch van naturen zijn,
En t'samen niet en accorderen een siere,
Nochtans mengtmense door constige curen fijn
Onder een mits seker mate en maniere:
Wat isser diuerscher, dan daer de thirakel diere
Af gemaect wort, welcke de const nochtans so mengen can,
Datse in de Medecijnen en hebben schiere
Maer eenen naem, waer mede men wech mach brengen dan
Alle fenijn: ooc sietmen wel eenen strengen man
Verwecken door een aengenaem geluyt soet,
D'welck van diuersche snaren d'accoorts virtuyt doet.

136. Voor den onbekenden arbeyden. Tot Georgium Tanner.

Sot ist grooten arbeyt en perijckel t'aenveerden
Om dingen daer gheen eer in en leyt noch profijt,
Mits datse onseker zijn, en ooc van geender weerden.
Waerom wilden de Griecken Helenam so subijt
Wederhalen, binnen Troyen zijnde met iolijt?
Luttel van hen haddense te voren gesien toch,
En niemant en soudtse vry en los voor den tijt
Van tien iaren connen gekennen noch.
Hebbense so veel iaren connen verslijten, och,
Om een gheschilderde en onbekende bruyt?
Maer laet ons in swaren saken sonder bedroch
Onsen corten tijt besteden, (niet op t'labuyt
Van ydel eere) en leggen al ons verstants virtuyt
Om te helpen ons vaderland dat in noot is,
So en sal t'leuen niet onnut zijn, al ist haest uyt,
En men sal gepresen worden na datmen doot is,

137. D'ondersoecken der Antiquiteyt. Tot G. Schirletum.

Alle dinc vernielt den tijt, en wat gemaect is
Met menschen handen en can niet lange duren.
T'blijct aent Imperie, dat nu te niet geraect is,
Met al sijn gebouwen hoe groote oft sterc van muren.
Waer af dat v God, o Romen, toont tot deser uren
De Marmorstucken, om v voor sulcs te trecken
Tot nauolginge van ws voorvaders curen.
De rijdommen ontgraeftmen, die tot quaet verwecken.
En penningen sonder eynde zijn t'allen plecken:
Dies t'coper toont wie inde gulde werelt waren,

En veel datmen in schrift niet en vint cant verklaren.

138. Men hoort te wijcken, maer niet te vleyen. Tot Niclaes Istuansi. &c.

Als den Leeu door sware siecten lijdt groot pijn,
So worptmen hem een simme voor tot sijn verfraeyen.
Waerom en soumen dan dat boose Tyrannen zijn,
So oock niet met een simmeken wtstrijcken en paeyen?

Dese can spelen en haer tot elcs voegen en draeyen,
Des sy voor sulcke sieckte rechts is een spijse teer.
Maer wacht dat ghy v noch niemant el in schaeyen
En brengt, willende de sulcke behagen te seer,
Want bouen de doot haetmen vleyaerts tot elcken keer.
En t'hof volgende wacht dat v niet en corrumpeert
D'abuys, maer blijft in simpelheyt, al wortse verneert

139. Men sal alleen de schult schouwen. Vanden Poëte Antiphontes van Dionisio verwesen

Waerom wilt hy die onnoosel is toch schouwen
Die doot, daer door hy meer sal worden vermaert?
Want de goede die hem can ontschuldich houwen,
Heeft al voldaen: de reste haestelic henen vaert.
Daerom strafte de Poëte nergens me beswaert
Sijn gesellen, die hen aensicht lieten verbinden
Als misdadige, seggende tot hen ongespaert:
Schaemt v des, dat ghy u dus laet verblinden.
Oft vreesdy dat v morgen yemant sal sien oft vinden? In een ure sal des Tyrans beuel zijn volbracht.
Wat vreesdy den langen dach, daer v sal verslinden
Een corte doot so groot is des waerheyts cracht,
En so seer betrout hy hemseluen die deucht verpacht.
Siet hoe dat ouer al bekent Socratis doot is?
Vry van sonden zijn, een solaes des doots seer groot is.

140. D'opschrift des grafs Lotichij S.

wie leyt toch in dees tombe begrauen hier?
Lotichius de Medecijn een Poëte claer
Niemant en achte hem min dan Stigelium schier,
Noch Sabinum, die hy corts sou hebben voorwaer
Te bouen gegaen. waerom houwen allegaer
Dees riuieren op van loopen? en wat bediet
De witte swaen, met de bedructe maechden eenpaer
Ende Laurieren, met den ouden man diemen siet
Int midden staen: dat de Musen anders niet
En doen met Vrancrijc, Italien, en Duytslant coen
met Esculapio, dan hem met een droeflic liet
Beschreyen: wat heefter den regenboge te doen?
Daer by salmen den bant der vrientschap bevroen,
En s'menschen saken diueersch by sijn coleuren,
Tot veel arbeyts sachmen hem dees ioncman spoen
Die buyten t'slants in crijch en in t'schole gebeuren.
Maer als sijn vaderlant van des twist doleuren
Bevrijdt was, en datmer weer goede consten socht,
So ghaffer hem de Medecijne plaets sonder trueren.
Al watter is in hemel, aerde, water vier, en locht,
Meyndy datter yet voor hem verborgen wesen mocht?
Och te vroech is hy gestoruen: maer door sijn werck
Sal hy leuen byden nacomelingen welbedocht,
Dect dees asschen Reyser, met Laurieren, als een clerc,

En segt: vaert wel tot dat wi weer verrijsen in een perc.

141. Inden kuer is ouervloedicheyt.
Tot Marcum Laurinum Heere van Watervliet

In eenen hof vol van alderhande bloemen lustich
Sit hier een maget in schoonheyt excellent,
De welcke willende eenen crans maken rustich,
Twijffelt wat bloeme van alle die haer sijn ontrent
Sy nemen wilt, waerom sy haer keert en went
Tot d'een en tot d'ander niet wetende welc oft waer
Elc bloeme haren hoet sou best vercieren gent,
Dies den keur d'werc is belettende, dats claer.
Wat batet sonder verstant te hebben kosten swaer
Van goude, ghy en siet wiement best geuen mocht?
Hoe veel maecter oueruloedicheyt arm diet door vaer
Niet en gebruycken, oft verquisten onbedocht?

142. De giericheyt van deser tijt.
Tot Antonium Muretum.

Dit huys, soomen sien mach, twee deuren heeft,
Waer af d'eene leyt in schoon vercierde salen
Dien die ghiften en gauen wel ter keuren geeft:
En d'ander brengt tot een ydel plaets sonder falen
Den armen, die niet en heeft om te betalen.
D'eerste deure men nu gesloten vint ouer al
Voor den Musen, diemen nu qualic siet onthalen.
Verwondert v noch, waerom dat so cleyn is t'getal
Der Poëten? dat doen der gieriger gauen smal.
Warender Mercenates, so mochtmen noch vinden
Flacci en Marones, die met groot geschal
De feyten van orlogen voor den onbekinden
Verbreyen souden: Maer nu als den onbeminden
Sietmen dat sulcke const cleyn wort geacht,
En sulcs en wilt hem t'hof niet meer onderwinden.
Dronckaerts die goede ciere maken dach en nacht
Worden nu geeert, en hebbent al in haer macht

143. Een gheveyst vrient.

waerom vleyt ghy met my toch lieue gesel,
Veyssende v te zijne een out vrient gestadich,
(Des ghy v bedect met eens loosen vossen vel,)
Daer ghy my so lange gehaet hebt moordadich?
Niet meer en geloou'ick uwer rechter hant verradich,
En v slincke heeft geleert den steert te crommen altoos.
Geen moorder verborgen int bosch en maect by beladich
So seer, als geveysde trouwe en lagen loos.
Tegen die my opentlic vervolcht (al schijn ic broos)
Wapene ic my weder, en gord'ooc en mes aen d'zije:
Maer dien van binnen quelt bedecte enuie boos,
En sijnen wille verbercht tot allen tijt,
Sulcken en can ic nau ontvlien, hoe seer icken mije.

144. Men moet in tijts toesien.

Als ghy noch ionc en sterc zijt, so wilt v stellen
Tot leeren en arbeyden nacht en dach met vlijt,
Want den tijt die haest voorby loopt, niet om versnellen

en canmen niet weder crijgen alsmen eens is quijt,
Slachtende t'voorby vlietende water altijt,
Ist dat ghy t'somers niet en maeyt wijslijc bedacht,
So suldy swinters gebrec lijden, des seker zijt:
En ist dat ghy ionc niet en leert met ganscher cracht,
So suldy out zijnde arm blijuen en ongeacht.
Also groeyen d'oesters snachts, en worden vet met lust
Metter volder Manen, en by tijen elc hem wacht,
Naect ackert en saeyt, wint swinters den lantman rust,
En schand' ist sotter zijn dan mieren ongesust,

145. In den arbeyt liggen de vruchten.

Gelijc den steen dees vogels tsamen voecht met eendracht
En in den bec een iuweel hebben weert om waken
So is Sambuco voor een teecken van sijn geslacht
Dit gegeuen, op dat hy door arbeyt sou maken
Dwelc weert waer tot eeuwiger eeren te geraken.
Doc isser een roose gepresen twecoleurich
Bouen alle bloemen, hoe schoon datse blaken
Op dat het vercierde huys eenen wint soetgeurich
Sou bewaeyen en verdrijuen al wat maect truerich.
Den wakenden en vromen geeft Victory eere,
Die den goey manieren ionstich comt telcken keere,

146. Vuyle vrecke vrientschap. Tot Octauianum Ferrarium van Milanen.

Ist dat den spiegel gheen loot achter en heeft
Mits welc hy de gedaenten wedere vertoont claer,
So besietmen te vergeefs, want hy niet weer en geft
Eenige gelijckenis mits dat de radien daer
Door schijnen: desgelijcs vintmen menschen voorwaer
Dit altijt eysschen en begeeren euen seere,
En nemen watmen haer geeft blijuende ondancbaer:
Want niet en blijct dat zijt bekennen ymmermeere.
Ghelijc van wille moeten sijn tot elcken keere
Die door min' en vrientschap t'samen zijn vast gebonden,
D'een d'anders beelt zijnde, oft anders is liefde teere.
Dit weet ghy Ferrari best, na mijn vermonden,
Die my bemint, en gedenct tot allen stonden.

147. Ghelijck en wort van gelijc niet beschadicht

Twee honden die beyde int vechten zijn euen fel,
Byten selden malcanderen, soomen seyt,
Maer om die hen niet en connen verwerren wel
Te ouervallen, sietmense altijt bereyt.
Zeeroouers en straetscheynders, die tot alle boosheyt
Zijn genegen, selden malcanderen bestrijen,
Vreesende die hen generen met alsulcken feyt:

Maer de deucht wast inder noot tot allen tijen,
Als haer wat swaers oft herts wort te voren geleyt,
En stelt haer tegens de hooueerdige sonder mijen:
Maer met die verwonnen zijn heeftse medelijen.

148. Een ingenieuse cause.

In hoe grooten discoort waren om t'rijc gebracht
De Princen der Persen, dwelc is gecomen
Ten lesten in eens mans hant mits conste voordacht,
Maer en had t'slots eer niet versterck t'consent der vromen
En bedroch, twist sout haest weder hebben benomen,
En luttel had t'briesschen des peerts mogen maken
Brengende veel ter doot mits sgramschaps verschromen
Dus al is fotuyne blint, en quaet om genaken
Nochtans doet het verstant veel in alle saken.

149. Den Hemel veranderense, maer niet hen sinnen.

Gheen reysen en maect yemant van manieren soet,
Maer de Nature, die tot sedicheyt ons stiert.
Ia veel die saechtmoedich zijn, en van naturen goet,
Worden dicmaels erger en ongemaniert
In vremde landen: en alle wilt gediert
Dat bedwongen wort in eenige duwieren,
Wort namaels wreeder en felder ongeviert.
Eere ist te sien veel landen, steden, en manieren
Maer wie bemint sonder eenigh versieren
Meer dat ws vaders sorge? en wie leert v vast,
Dan die v van eerst heeft gevoedt goedertieren,
Hoe ghy des outheyts moecht worden eenen soeten last?

150. Niet en isser te verachten.
Tot Ioannem Listhium Secretaris der K.M.

wie sou seggen dat een schip mits wint voorspoedich
En veel roeyers seylende in t'zee, sou worden subijt
Stil gehouden van een cleyn vischken moedich?
In d'aldercleynste is cracht en lanc is alle respijt,
Ten sy dat ghijt siet, t'sal v letten, des seker zijt.
Geen dinc en mach hy cleyn achten, die sorg moet dragen
Voor groote dingen, wilt hy wel sijn beurijt:
Siet wat een vischken doen can, sonder vertragen,
Dat maer eenen haluen voet lanc is, na elcs gewagen?

151. Inwendigen twist ende nijdt.

Alle gewelt oft rijc dat van sijn eygen cracht
Wort geplaecht, en thuys dat vol is van twist en gekijf,
Dat wort allenskens door discoort te niet gebracht,
Want vier en vlam wt haren schoot springt, mits sulc bedrijf
Daerse al in boosheyt zijn euen hertneckich en stijf,
Waer door theel huys haest ontsteken wort en verbrant,

En voor de deure raest Mars mits sijn wreet motijf,
T'verberter al, want niemant aen eenigen cant
En isser diet blusschen wilt met water abondant,
Twist brengt lieuer vier tot vier, ia oly mede,
En al wat de vlam meer mochte stercken vailiant.
Die lustich metten sijnen wilt leuen in vrede,

Die verdrijue alle gekijf van sijn heertstede.
Gheen fenijnich serpent en is soo dootlick
Als dat malcanderen te dooden heeft een zede,
Dies wijsheyt haer hier tegen met const stelt grootelick
Verdrijuende sulc quaet met speecsel blootelick.

152. T'perijckel schaeyt sijnen meester.

Onlancs geleden hadde een zeerouer fel
Een cleyn schipken genomen, makende tot slauen
Al dier in vant, maer sulcx ghewin verlore hy snel,
En wert selfs geuangen door der fortuynen gauen:
Want als hyse voerde na sijn bekende hauen,
So heeftse de wint in hen eygen lant gebracht,
Daer hy gehangen wert tot een spijse der rauen
Metten bant daer hyse me had gebonden onsacht.
Wat grooter ongestadicheyt is inde cracht
Der fortuynen, en hoe snel sietmense haer omkeeren?
En hoe haest brengt schaey den meester selfs int verseeren

153. De straffe volcht.

Een die veel vleeschs ergens hadde gestolen.
Wierpt op eenen steen om hem wat te verlichten,
En als hijt door t'vlien wilde houden verholen,
Gaende tot eens weerts huys daer hy sonder swichten
Veel potten wtdranc, om sijnen dorst te slichten,
So wert hy mits moetheyt met vake so seer beuaen
Dat hem verworchde des vleeschs swaer gewichten;
D'welc hy aen sijnen hals noch hadde gelaen,
En heeft so door den last sijn straffe van selfs ontfaen

154. Lichticheyt is sonder sorghe.

Al ist dat een cleyn tafel in een groot water sweeft,
Nochtans coemtse aen t'lant, mits haer lichticheyt siet.
En een ander moet versincken die meer gewichts heeft,
Om datse den baren en can gewijcken niet.
Sgelijcs is een vleyaert en logenaer van verdriet
En perijckel vry, want hy met alle winden draeyt:
Maer die in de Religie vast blijft, wat sijns geschiet,
En mits goey seden door nijt van elcken wort becraeyt
Op desen t'perijckel van alle canten waeyt

155. Bescherminge der gemeynder weluaert

Als de wetten tondergaen, en dat moet vlieden
De rechtueerdicheyt, salment, dan metten wetten
Alleen wreken? ist niet georlooft allen lieden
Met geweer hen tegens de gene te setten

Die hen met fortsich gewelt meynen te verpletten?
Als de beste sententie en meeste cracht
Int geweer leyt, so mach elc sulcs weer beletten
Met gewapender hant, want hy waer weert veracht
Die met boecken oft letteren te verwinnen dacht
Eenen gewapenden: dus is georlooft altijt
D'onse te beschermen voor gewelt onsacht,
En met recht wreect d'ouerheyt die hier onrecht lijt.

156. Waerom den Platanus d'uylen veriaecht. Tot Natalum de Comiribus.

Den oeyuaer draecht sulcken en hert tot sijnen iongen,
Dat hy sorchvuldelic van hen keert alle ongeval,
En door liefde snachts te waken wort gedwongen
Om der lagen en perijckelen groot getal
Die dan meer dan sdaechs geleyt worden oueral.
En als den uyl sijn kiecxkens meynt te stelen coen,
So veriaecht en verveert hijen sonder geschal
Met de bladeren van eenen Platanus groen.
Maer vraechdy, waerom dat dit dees bladeren doen?
Behaluen de verborgen (die om vinden swaer is)
So mach dees oorsaeck oock een zijn na mijn bevroen
Om dat desen boom geheel onvruchtbaer is,
En contrarie den nacht, diemen (soot claer is)
Meest tot kinderen te maken te verslijten plach.
Oft om dat den nacht te besteden sonder vaer is,
Aen beter dingen daer profijt wt comen mach.
Ooc heeft den uyl voor de rauen een ontsach,
Want sijt sien en grootelic straffen souwe,
Waert dat hy haer eyeren by dage nemen wouwe,

157. Een boos feyt en versterft niet. Tot Petrum Ramum.

Als Aeneas wilde den Coninc der Goden groot
Eenen stier offeren op den zeecant, so hy plach,
En groen rijs plucte om te decken den outaer bloot,
Bloedige druppelen hy daer wt leken sach,
Dwelc bediede t'moordadich feyt, eylacen ach,
Des Conincs van Thracien, en v verholen graf
Quam daer door, o Polydore, eerst aenden dach.
Wat boos feyt isser van yemant oyt bedreuen straf
Daer den tijt en plaetse altoos hebben geswegen af?
Al swijgen de menschen, steenen en bosschen spreken.
Siet een roede bloedige druppen tot wrake gaf
Des moorts, t'heeft aen Macateus ooc gebleken,
Wiens moort men aen sijn kinderen noch sach wreken.
Die door boosheyt gehaet zijn, en den wille quaet
So dic verandert, wat mach toch goets in hen steken?
Die helsche Furien volgen hen vroech en laet,
Mits eygen kennisse van haers selfs misdaet.
En door geen recht oft tonge Minos wijcken en sal,
Maer God geue datse hen hier moeten bekeeren al.

158. D'onachtsaemheyt der Princen.

wat mach toch Polyphemum letten dat hy hem rust
Op eenen boom diesmen sijn cudde siet dwalen?
Hy is blint gemaect door des wijns wellust,
En getroost hem nu met pijpen in sijn nieu quaelen.

En comt dat niet wel te passe op die sonder falen
Duer ons sorge moesten dragen na haren staet,
Daer wt men geen reden met allen en can halen,
Mits datse van d'eewich licht door wellust delicaet
Berooft worden, leuende daerin vroech en laet.
Alle dinc verergert, eylacen hoe lancs hoe meere,
En op ons comen nu de leste tijen quaet,
De Godtvruchticheyt is ouer al sonder eere,
En elc wil met sijns selfs sin euen seere
Ten Hemel climmen, want nu den rechten pat
So luttel ghewesen wort, mits goede leere.
Een ooge hadden de Cyclopen in hen voorhooft plat
Op datse den blixem souden voorsien te bat
So behoordense ons te vercondigen, diemen gelooft
T'gene dat corts gebueren sal sonder flouwen wat.
Maer nu Polypheme, ghy van v licht zijt berooft,
Hoe suldy lichten als ghi selfs geen en hebt int t'hooft?

159. Ghemeyne sorge. Tot Petrum Victorium,

De duyster wolcken ick valck door vliege subijt,
Sonde faelgeren van dorst oft honger swaer,
Vervolgende mijnen roof met groot iolijt,
Want ic van naturen ter iacht geneycht ben voorwaer,
Dies ic mijnen meester dienen can sonder vaer
Hooch inde locht, en hem met mijnen roof verblijen,
En doorsoeckende de hooge bergen allegaer
Soud'ic al de werelt door vliegen sonder mijen.
Och oftse so deden die tot desen tijen
De sorge voor de gemeyne weluaert dragen!
Lieuer radende tot profijt van alle sijen,
Dan tot eygen baet, so sulcke te doene plagen
Alle verdriet verwindy, dies (na mijn gewagen)
V Victory, die ghy, Peter, crijcht door arbeyt groot,
Niet steruen en sal tot eenigen dagen.
D'oude boecken restitueerdy, en brengtse bloot
Weder int licht, die begrauen waren voor doot.
D'welck och oft ic ooc doen const na uwen raet!
Ghelt en gebreect my niet, noch arbeyt ter noot,
Maer stercte, daer in ghy my verre te bouen gaet.
U schaduwe (can ick) sal ic nauolgen vroech en laet.

160. Ordene.

Eenen wech isser daer door dat spijs en dranc
Inde mage gaet, ende eenen anderen daer neuen
Daer door dat den adem heeft sijnen ganck.
Dees twee heeft de nateur so verscheyden gegeuen,
Op dat elck sijnen orden sou houden sonder sneuen.
Ist dat een cruymken oft druppel t'gat let oft quelt
Daer den adem wtcomt, alle de leden beuen.
Niet beters dan orden, confusy schaeyt met ghewelt:
En de wijse sprac, dat al in t'getal is gestelt.

161. T'recht en Philosophie.
Tot Aon. Palearium.

Na dat Sergius sijn huys hadde vercocht
D'welc vol gebrecs was, so heeft corts daer naer
Gratidianus hem dat weer te vercoopen gedocht
Verswijgende t'gebrec, mits dat hem was openbaer,
En den prijs genoech betuychde sijn lasten swaer:
Des niet te min so heeft den cooper doen dagen
Den verkooper om voor trecht te comen eenpaer,
Mits dat hy verswegen had shuys gebrec en plagen
Maer datmen hem diet selfs wel wist sonder vragen
T'gebrec dic sou verclaren, waer toe wast nootelick?
Daerom siet de Philosophie met behagen
T'hert en de meyninge aen, gebiedende grootelick
Wel te handelen onder vrienden min dootelick:
Maer t'recht verhaelt watter is geseyt en gedaen,
Steunende meest op d'wtwendige blootelick.
En een cleyn bedroch en slicht het gewin niet saen,
Om dat de Processen eerst souden ontfaen
Haer vonnis na sekeren termijn van iaren.
Wijs is hy dan die hooge dingen can verstaen,
En geen ongestadige met licht en beswaren. En de voorsichtige verandert dic sijnen raet fijn,
Doende veel dingen die beneden sijnen staet zijn,

162. Eere volcht de deucht.
Totten Eer. Antonium Verancium Bisschop van Agrien.

Men leest dat Marcellus twee tempels heeft gesticht
Den eenen des deuchts, en den anderen der Eeren.
Maer in desen en const niemant geraken licht
dan die door deucht haren naem pijnden te vermeeren
Wiens tempel dat voor stont, om elcken te leeren
Dat noyt yemant en creech lof en prijs te loone
Hy en had eerst hitte en coude moeten verheeren.
Dus dan leyt hen den herden pat des deuchts seer schone
Dien doorwandelt tot der eeren soete croone.
Dit moest hy die eeuwigen lof soect zijn gedachtich,
Op dat hy hem versierde mits arbeyt crachtich.

163. Vanden fisc en maect gheenen vogellijm

Met recht hebben de Coningen hen schatten groot
Om t'quaet te straffen, en hen te beschermen t'samen
Elcken geuende na sijn verdiensten bloot,
En doende de wetten onderhouden na t'betamen.
Maer onrecht ist de goede te willen pramen,
Om die te vermeerderen, dus een sponsy drooge
Wilt wtworpen, om weer wt te douwen sonder lamen.
Doet d'oorsake des quaets wt des Princen ooge,
Op dat hy door giericheyt niet te maken en pooge
Van sijnen fiscq een terroede der begeerten boos,
En dat hy sijn mage niet te veel en gedooge,
Haer corrumperende met melc oft rou spijse broos

Daer door hy ten lesten mocht dorstich blijuen altoos.

164. De clacht des vrouwelicken geslachts.

Waerom coopen wy so dier sottinnen allegaer,
Die ons schoon lichaem wederom beminnen souwen

Hen brengende ten houwelic sulcke somme swaer
Datse ons daer mede als met boeyen benouwen?
Waerom en leuen wy oock niet sonder flouwen
Na ons selfs raet en wille soot ons best behaecht,
Maer laten ons van onse meesters altijts thuys houwen?
Dat hy ter orloogen moet trecken, de man dic claecht,
Daer hy altoos wakende sijn leuen waecht,
Maer veel herder en slechter is onsen staet,
Want beter ist hem te verweren onuersaecht,
Dan altijt verwonnen te zijne hoe dattet gaet.
Dit mochten de vrouwen met recht seggen vroech en laet,
En had haer Godt niet beuolen, als hy sorchvuldigh
T'houwelijc instelde, dat sy metter daet
Haren mans gehoorsaem souden zijn en gehuldich,
Ghelijck den hoofde alle de lekens menschfuldich.

165. Die hemseluen schuldich kent.

Die mette geelsucht so seer is besmet en gequelt
Dat al sijn vel geel geworden is van sijn galle
Dien dunct dat al dat voor hem is gestelt
Gheel is van coleure, ten sy dat by geualle
Yemant hem trect van sulcke opinie malle.
Also en vertoonen ooc in elck aenschouwen
Maer een coleur de geschilderde glasen alle.
En so die van gronde erch is en vol ontrouwen
Sal altoes quacy suspitie van een ander houwen
Mits dat hy hemseluen des quaets schuldich kint,
En een leytsman van die met dan quaet en brouwen,
So trect den wolf sijnen steert in die t'schaep verslint.

166. D'opschrift des grafs vanden Edelen Iongelinc Georgius Bona van Transyluanien, ende als broeder die gestoruen is int iaer 1551. den 6. Septembris.

In dit graf is gesteken in sijn ionge iaren
Des lants hope, maer t'gelooue sal altijt duren:
Hier onder liggen des deuchs en der Musen scharen,
Tot datse Christus wederom daer wt sal vuren.
Och wat grooter eer en faem heeft des doots curen
Den rijcke benomen, en wat heeftse droefheits bracht!
Maer nu is hy en sal zijn tot aller uren
Inde hemelsche salen door Gods goetheyt sacht.
En als de doode door der trompetten groote cracht
Verrijsen sullen, dan sal hy sijn vianden swaer
Voor dien Rechter verwinnen, met al hen geslacht.
En so veel comt den geest naerder ten Hemel claer,
Als hy verder door den tijt verscheyden is van daer.
Dit graf heeft Strigonius voor sijnen neue gebout,
Dat beschreyende met sijnen tranen menichfout

167. Men gelooft datmen niet en siet.
Tot Michaelum Brutum.

T'gelooue stuent vast op dingen diemen niet en siet,
Ghelijc de visschen schuylen in eenen diepen vliet.
Duyster en enge is den wech die tot Gods tempel leyt,
Luttel schijnt hy, nochtans en is hy verborgen niet.
So beueelt ons Christus (die den Hemel heeft bereyt)
Vastelic te geloouen dat hy ons toeseyt.
Verlaet v hier op, so en suldy niet dolen licht.
Wat tijt, oft wie can bedriegen die vast is gesticht?

FINIS.

+ Emblemata, cvm aliqvot nvmmis antiqvi operis, +1.

Ioannis Sambvci tirnaviensis pannonii.
Antverpiae, ex officina Christophori Plantini.
M.D.LXIV.
Cum Privilegio.

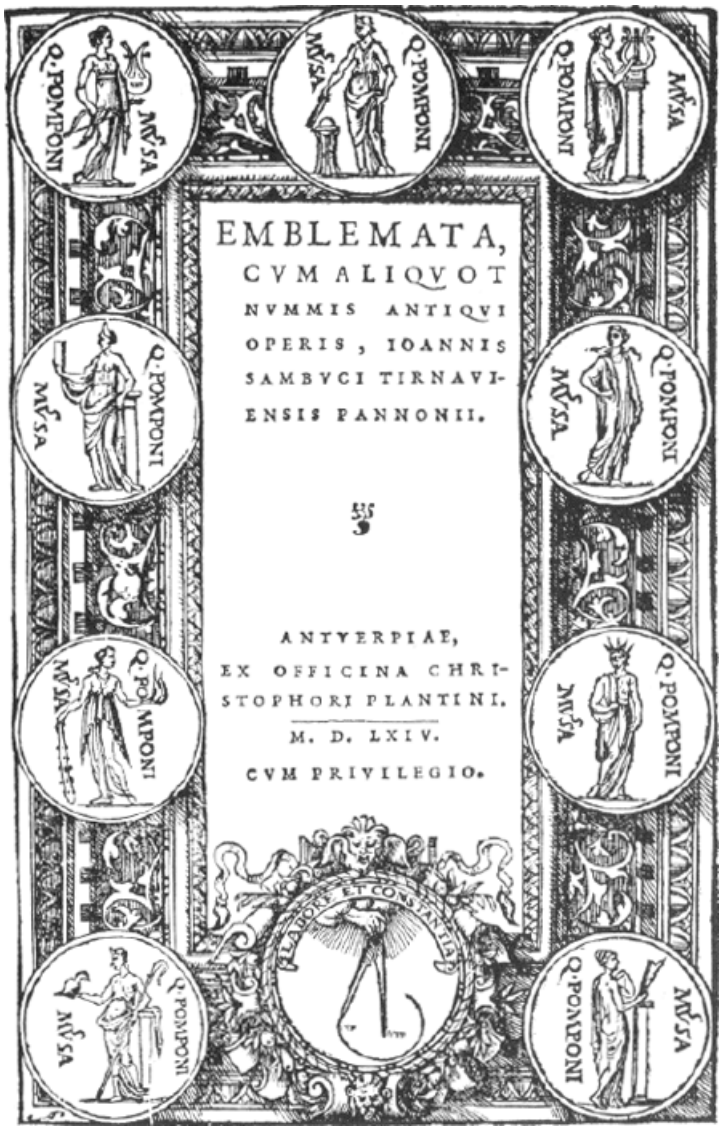

Labore et Constantia

+ Svmma Privilegii.

+2, 3.

REGIS priuilegio cautem est, ne quis citra voluntatem Christophori Plantini imprimat, aut alicubi impressos importet, venales'ue habeat libros, quorum titulus est:

Emblemata, cum aliquot nummis antiqui operis, Ioan. Sambuci Tirnauiensis Pannonij.
Ars poëtica Horatij, & in eam paraphrasis, & Commentariolum Ioannis Sambuci Tirnauiensis Pannonij:
Tomus primus Commentariorum in Claudij Galeni opera, medicorum principis, complectens interpretationem artis medicae, & librorum sec de locis affectis:

à die impressionis absolutae intra sexennium. Qui secus faxit, tum confiscationis librorum ipsorum, tum verò quinquaginta florenorum poena, fisco Regio exoluenda, multabitur: vt latiùs in Regio diplomate expressum est. Dato Bruxellae V. Calend. Februarij. Anno M. D. LXIII. Signato
Fabri.

De Emblemate.

QVOD EMBLEMATVM, quae ferè □*ατ*□ *μάρεργον* operibus, pro materiae lociq́ue ratione, ornamenti atque varietatis caussa inseruntur, genera sint tria, notum est. Quorum exemplo quae praesertim ad morum doctrinam pertinent, figuris quibusdam, poëtum vt modo delectent, magisq́ue accendant, obduci vera, inuoluiq́ue solent, vt □*ς* □*ν τ*□*π*□ notae, ac signa □*ριζι*□□ sint, □*α*□ □*ατανοητι*□□. Nam *τ*□ □*μβ*□*λλεαμ* iniicere, ac proponere aliquid obscurius, quod explicationem, atque cogitationem requirat, etiam Gaecis significat, sed sine dubitatione, aut interrogatione meliùs fiunt, ac problematis obscuriora, & dilemmatis, aenigmatis apertiora videntur.

SYMBOLA autem seu *παράσημα*, ipsae rerum picturae, ac imagines dici, quasi tesserae, veriùs possunt: cognata haec tamen, & vix, vt □*ι*□□*ν,* □*α*□ *μεταφορ*□ dissident. Ac etsi hęc vt problemata vniuersa constitui possunt: trium tamen praecipuè sunt generum, quomodò & ipsorum expositio, & intelligentia. Nam & de moribus, & natura, & historica, fabulosaq́ue, *δι*□ *χαρα*□*τηρισμ*□*ν,* □*α*□ *συνθημ*□*των* commodè finguntur: sed imprimis vitam,

[+] vt historiae, volo erudiant, vt quemadmodum illae sunt Philosophia □ιδωλοποι□ς, ita haec in oculos notis quibusdam incurrant, animumq́ue auditoris agunto, quod [+]4, 5.
non secus, quàm Poësis τ□ σ□νολον τ□ λ□μματα μ□μησις □ς□. Itaque recta, arguta, iocunda, variè significantia sint, mutuoq́ue illa tria genera vim, figurasq́ue impertiantur. Ipsa rerum simulachra si vulgaria sunt, abditum innuant sensum, obscuriora, non tamen □α□□ζηλα, aut □α□□πλαςα, aut □π□□ανα (cuiusmodi vel in Virgilio & Homero diligentia conquiras, & Aristophane, qui nubes inducit loquentes) doceant apertiùs, dum analoga sint. Interpretatio verò, vt fabularum, triplex adhiberi potest, eaedem quippe sedes, atque loci vtriusque sunt. Siquidem & μυ□ι□□ς, & □ητορι□□ς, & φυοιολογι□□ς, quò & □λληγορ□ματα pertinent, expositionem admittunt: etsi non omnia tam latè pateant, quoq́ue sunt angustiora, hòc magis delectant, iudicioq́ue & sapientia nituntur, vt epitheses poëtarum propriae, & aptae, velut σφραγ□δες, & συγ□αλλ□μτα, vt Phalereus appellat.

NON satis ergo vident, quid Emblema sit, qui quasuis sententias, historias, fabulas vulgò tritas, vmbris figurarum, res eodem exprimentibus modo, aut quodlibet heroum dictum lemmate informatum, emblema existimant. Quis enim hoc pacto non poëtarum γνώμας, fabulas, exempla historiarum omnia, prouerbia, apophthegmata non suffigurarit? Vt si semiputatam vitem, pro negligenti patrefamilias, muscam contra elephantem pro temeritate, laterem lotum, pro inani labore, Curtij votum, Horatij factum pro fortitudine, & quae huius generis de Valerio, & aliis circunferuntur, adducam, nisi aliquo adiuncto dissimulentur, & □ιρωνι□□ sint, quis miretur, aut laudem tribuat?

Quare selecta, & □γ□□δη erunt, nec minùs, quàm caecae, & singulares AEgyptiorum, & Pythagoreorum illae notae mentem exerceant: sed nec multitudine figurarum, pictorisq́ue magis artificio, quàm potestate has res metimur. Quamobrem in omnibus sit aliquantum versatus, qui aptè παραδοξότερα comminisci velit, atque in rerum natura quorumuis formam, caussas, proprietates, ac ipsam denique □ιδωλοποιη□□ν teneat, si legi, atque posteritatem consequi iustam studet, necesse est: nec si stomachus, qui non quiddam, quod sapiat, inueniat.

CAETERV'M QVID hoc in genere argumenti adhuc quidam praestiterint, non meum est pronunciare, nec parum praestiterint oportet, quòd quidam totos quadraginta annos sua cudant, coquant, denique

[+] extrudant: diligentiam vitupero, *π□νου γδ′ χωρ□σ □υδ□ν □υτυχε□*, ac scio Platonem octuagesimo aetatis anno suos dialogos non deposuisse: sed ista dico, [+]6, 7.
vt *τόυτων □μετέροον □□υτό□ων* dies ferè totidem cum illorum annis conferam, meisq́ue incultis, & ineptis veniam impetrem benignam. Agnosco enim quaedam esse vulgaria, sed aliter tamen exposita, nec omnino diffido ex hoc numero aliquot fore insignia, & luce, memoriaq́ue digna, si amicorum me iudicium non fallit. Audiam igitur priùs quid alij de hoc meo subito consilio, praeproperoq́ue foetu sentiant: quòd si mihi bilem mouerint, vel animum his collaudatis addiderint, meliora his, & grauiora quae in manibus habeo, absoluam. Constitui enim, quae imitatione inter Homerum & Virgilium conueniunt *□ποτετυπούμένα* multa Athenaei, plura Philostrati, & Pausani?, vnà cum posticis vetustorum nummorum partibus, lapillis variè insignibus, interpretatione non ingrata, cum bonis, & harum rerum studiosis breui communicare. Intereà haec lector fidei, pignorisq́ue nomine habeto, ac vt citiùs reliqua prodeant, cum venia laudato. Quòd verò aliqua clarissimorum virorum nomina addiderim, non ambitiosè factum putes: nec enim hos noui solùm, qui omnem adhuc aetatem apud exteros traduxi: sed vt pro meritis, memoriaq́ue, & opinione de me publicè, scriptisq́ue eorum testata, gratiam hac saltem occasione aliquam haberem, id verò spectaui, ac deinceps epistolis varijs, mutuisq́ue & in obseruationibus meis, vel erga mortuos quàm plurimos *σ□ν θε□* cumulatiùs idem praestabo. Vale, Gandaui Kalen. Ianuarijs, anno salutis omnium M. D. LXIV.

[+] Sambvcvs AEtatis XXXIII Anno M D LXIIII.

[+]8, 9.

Os, oculos pictor Sambuci reddidit, aptum Ingenij munus fingere solus amat,

Maximiliano II. Imperatori Avgvsto, Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiaeque Regi optimo, Archiduci Austriae, Duci Burgundiae, Comiti Tyrolis, &c. Domino suo clementissimo.

1.

QVIS *tibi tam iuueni diuinos fundit honores,*
Ausisque immensis compleuit pectora, Regum
Maxime? non leuiter tribuit mortalibus ista
Munera, qui caelum, ac terras Deus ordine torquet.
Nam volucris latè totum fama intulit Orbem,
Te triplici insignem diademate, dotibus auctum.

+ *Te sibi Roma parens legum, imperijq́ue Latini*
Conscia nunc Dominum legit, nomenq́ue decusq́ue +10, 11.
Addidit, Agustusi, & titulos, renouatq́ue triumphos,
Caesareas laudes cumulat praesaga futuri.
Te quoque Pannoniae fines tot cladibus vsque
Afflictae, Regem poscunt, donantúe corona:
Vt Gethicis tandem releuetur caedibus, atque
Nutu respirare tuo queat, hostibus obsit,
Quae toties luxit crudeli funere, passim
Tot riuis auxit longinquum sanguinis Istrum.
Cincta iugis Regem arboreis quoque Boëmia dudum
Obtinet, in decus, ac vires reditura priores.
Haec pariter pro te certant, tua iura verentur
Regna, ducem in casus sperant tot fortibus omnes
Viribus intrepidè ruiturum, pristina cunctis
Vt reuoces populis subitò decora, eurea secla:
Sub te vt pax coëat terrarum, iudice solo, &
Vindice te vigeant, totus laetetur & Orbis.
Tu regere imperium pote sis, discordia cesset
Relligionis amore tui: te autore secundùm
Quisque Deum numen veneretur, adoret idemq́ue.
Haec optant sani, praedicit conscia fati
Turba, simul gaudet fama immortaliter auctum.
Indole iam prima docuit moderamen Iberi,
Et necis auersae exemplum venaticus error
Quam capiti sacro intentabat, quid valiturum
Ingenium, ac vires essent: fore te caput Orbis,
Delicias hominum, quem cuncti semper amarent,
Et puro canerent certatim pectore vates.
Ergo Deus summo tibi munere donat Olympo,
Ille regit, fouet, imperioq́ue ornauit amoeno.
Nam Iouis est ales triplex diadema ministrants,
Quae inter praecipuum est Romanum, quod Dea vestit
Custos, nam Lupa natriuit miserata gemellos
Vberibus fratres, & Romae praebuit orsus.
Haec oleae ramum dextra, pacemq́ue reuinctam
Desert, ac vigili cura iubet omnia serues.
Sunt fluuij Hungariae septem tua sceptra verenies,
Qui sibi prouideas orant, cursuq́ue perenni
Ritè monent curarum molem incumbere Regis
Nunc humeris, te sollicitum debere caducis
Partibus obiicere ex animo, saluamq́ue tueri.
Haec vult, ac petit arma gerens, nec laeta puella.
Parte alia est domitrix Virtus, leo duxq́ue ferarum
Candidus, hun Boëmi submittunt Maxmiliane,
Imperio, fortem ingeminant, dominumq́ue salutant.
Sed breuibus repetam spes quae patriam tenet aegram.
Deposita ac toties miserè concussa resurget
Pannonia, exitiiq́ue modum te Rege futurum
Sperat, constitues Bizantij firma trophaea
Desmet impietas, te Caesare purus iniquè
Posthabitusq́ue Deûm cultus, probitasq́ue redibit.
Diffugient nimbi, sublatis nubibus aër
In medio cunctis splendescet, te feret vnum
In terris Regem populus, compage soluta
Corporis, ad Superûm sedes, stellasq́ue reuises,

Ornabisq́ue aliquod sidus, propriumq́ue dicabis.
Iam tu magnorum decus, & Rex maxime Regum,
Paucula quae mitto placida simul accipe fronte,
Quoq́ue fauore soles minimum cumulato clientem

[+] *Sambucum: meritò tanti qui incensus amore*
Principis, haec offert domino non digna potenti. [+]12, 13.
Set mitem noui, facilem expertusque subinde,
Oro, clementi aspicias munu scula vultu,
Quae lusi nuper, postponens seria nugis:
Gandaui in clara generosis ciuibus vrbe,
Hospitio celebri, secessu & semper amico.
Suscipe dum maiora paro, tua facta tubaque,
Et pleno memorem virtutes gutture summas.
Vndique nam curo, laudi quod seruiat olim,
Non vllis ego, quod possum nec sumptibus, Heros,
Nec grauibus parco, nec cedo laboribus vsquam
Aut terra, aut pelago, mihi bibliotheca paratur
Dum exigua, & veteres numos, & marmora cogo,
Vt valeam ingenti prodesse clientulus, atque
Illustrem patriae res gestas, commemor aeui.
Quidquid erit studium quod colligit, optime Princeps,
Subiiciam rediens ego tantae numinis aurae.
Quae, precor, aspiret ceptis, & littore sistat.
Viue, vale Hesperij, Eoi, mirentur, amentque.

T. M. Clientulus minimus Sambucus.

Memor vtriusque fortunae.

2.

QVEIS *peperit dignas olim victoria laudes,*
Solenni pompa hos excipiebat amor.
Roma suos voluit capitolia celsa subire,
Atque triumphantes concelebrare Duces.
Currus at appensam nolam tulit, atque flagellum,
Possit hic aduersae sortis vt esse memor.
Bulla etiam colloβουλ□ς, rerumque salubre,
Quaeque cauere decet, symbolon vtile erat.
Tres quoque Alexander nolas, saeuumque Leonem
Gestabat, ne esset strenuus absque metu.
Quàm facilè in luctus mutat fortuna triumphos,

Et victor serui conditione vent?
Fortunae esto memor semper fortuna in vtraque,
Non facilè est aequa commoda ment pati.

+ Conscientia integra, laurus

+14, 15.

3.

PRONA *virens caelum specto, nec fulmina terrent,*
Ob scelus excelsa quae iacit arce pater.
Quin etiam foliis crepito, Daphnemque perusta
Nomino, quam domini sollicitauit amor.
Conscia sic munit virtus, & labe remota
Conditio Superis grata, virensque diu est.
Haud voces hominum metuit, non ignea tela,
Qui niueo mentem cinxit amore suam:
Non hanc Eumenidum furor, aut agitabit iniquè
Tristi, & insonti non adeunda domus.
Candidus hoc etiam senio confectus inerti
Nos monet, vt presso gutture cantat olor.
Purus congreditur sociae, mox perluit vnda,
Et cano mores ritè colore refert.
Paenitet illicitae quem vitae, & conscius error
Non premit, aeternis concinit ille modis.

+ Vera amicitia.

+16, 17.

4.

ET *caelo & terra manibus cor vtrinque tenetur,*
Externa nunquam quae dirimuntur ope.
Est in amicitia suauis concordia rerum:
Nes potis est fictos, aut violenta pati.
Nam virtute coit, simulat nec enormia lucra,
Haec vbi deficiunt, debita nulla fides.
Nullus amor durat, nulli comitantur honores,
Et quamuis causse dissoluëre leues.
Sed nec in humanis consensus firmat amicos,
Sint opus aeterna relligione pares.
Quis sua committat Thurcis, quo foedere tutus,
Qui diuersa colit Numina, fingit idem?

Quae profunt non temeranda.

5.

VTILE *quod vitae est semper honores,*
Et meritas laudes ritè meretur.
Nec leuiter cuius proiiciendum.
Quae sacra sunt porcis non ea curae.
Nec precium norunt quid valiturae
Sunt segetes, tantùm bestiae opimam
Saginam cumulant, ventris onusque.
Ergo sues rectè sacrificabat
Frugiferae quondam grata vetustas,
Semper & à bobus continuit se
Agricolis, quorum maximus vsus.

[+] Nil omni parte securum.

[+]18, 19.

6.

Aligeros Ibis colubros auertit ab oris,
Tetrior ex ouo sed basiliscus adest.
Hanc adeò Aegyptus coluit, sibi praesidiumque
Delegit contra lethifera Aethyopum.
Nil est perpetuum, nil omni parte beatum:
Et venit vtilitas concomitata malo.
Si prohibet longè quae tristia fata minantur,
Adijctit è proprio non leuiora sinu.
Vera salus caelo: hic nullius & integer vsus.
Istic non cessat ver, viget omne decus.

In copia minor error.

7.

CALLIDA *verrit humum longa vulpecula cauda,*
Irrisit nimium simia □πουρος onus.
Subucit at vulpes prolixè turpia malle
Abdere, quàm nudas semper habere nates.
Caussa fuit melior vulpis: superesse quod ornat,
Et prodest, satius quàm caruisse nimis.
Prodigus in vitio minùs est, quàm prorsus auarus,
Virtutis potiùs congruit ille modo.

+ Malum interdum simili arcendum.

+20, 21.

8.

QVAE *mutatio, quae vicissitudo*
Rerum & mixtio? frigus en calorem
Gignit, humidaque igne sicciora
Nobis è pelago feruntur. ingens
Amorum Dea Cypris extitisse
Vndis dicitur, haec Iouem, poloque
Quotquot numina, vertit in furores:
Gnati tot properis, focoque
Accensis leuiter suis sagittis.
Num tale Affrica prodidisse monstrum
Quiuit? si soboles potest aquarum
Tantùm, quid facient foci perennes?
Quae'nam frigora sopient perustum
Cor, & membra liquore temperabunt?
Sed nunc consilium patet roganti,
Exortum vnde malum est, leuationem
Quaeras, haec medicina tot periclis
Multos, atque siti leuauit olim.
Ignis nam perimit, se editque tandem,
Quando pabula non habet suprema.
Amores igitur regas amore,
Flammas & facibus neces seueras.
Sic ortam Venerem mari fatebor,
Et contraria noxiis fugari.
Cur Venus è spuma?
Sunt bilis atrae flamina,
Quae nos cient Venerem, sed in breuissimam.
Sic bulla gignit cypridem,
Breuis est enim cupidinis fruitio.
Vel salsa, quòd salacia,
Vel quòd venustum, ac elegans salsum vocant.

[+] Superfluum inutile.
Ad Vitum Rechnicz.

[+]22, 23.

9.

DIVITIAS *reputo veras quas exigit vsus,*
Et sortem insignem, quam dat habere Deus.
Porrigit en quantam bos lassus pondere linguam,
E linguis nulla est sed crocodile tibi.
Est gruibus, cygnis, anser tibi care, πελάργοις
Collum, non sitiens an opus ales habet?
Cuiq́ue suum tribuit varium qui condidit Orbem,
Quiq́ue dedit totum, parte deesse nequit.

Quae sequimur fugimus, nosq́ue fugiunt.
Ad Philip. Apianum.

10.

QVID *semper querimur deesse nobis?*
Cur nunquam satiat fames perennis?
Haudres nos fugiunt, loco solemus
Ipsi cedere sed fugaciore.
Mors nos arripit antè quàm lucremur
Tantum quod cupimus, Deum & precamur.
Vel si rem fateare confitendam,
Res, & nos fugimus simul fugaces.
Ne sint diuitiae tibi dolori:
Ac veram statuas beatitatem
Fitmis rebus, in asperaque vita.

+ Vniuersus status, □ *λαο□ρατία.*

+24, 25.

11.

FORMICAS *homines factas dixere poëte,*
Sensus inest aliquis, prouida cura mouet.
Sed sine iudicio concurrunt lege solutae:
Et glomerat montes paruula turba suos.
Commouet has quiduis trepidas, Duce, Regecarentque,
Ordo tenet nullus, sollicitatque furor.
Has turbant sonitus, apibus dum rusticus aptam
Constituit sedem, & conuocat alueolis.
Quum coëunt ciues sine legibus, imperiumque
Omnibus aequale est, ius, gladiusque silent,
Et nisi seditio populum vexatque tumultus,
Praemianulla bonis, libera poena malis.
Vt tempestates turbo praeludit arenis,
Horum conditio mobilis, atque status.
Hos fuge, tranquillas si quaeris figere sedes,
Nempe nihil firmi res popularis habet.

[+] Fortuna Duce.
Ad Hieron. VVolfium.

[+]26, 27.

12.

SVNT *binae hîc cistae, quarum tenet altera plumbum,*
Auro sed grauis est altera, neutra patet.
Optio si fallat, plumbum vt pro diuite caecus
Arripias auro: quis tibi caussa mali est?
Hinc quibus ingenium est, multos fortuna retardat,
Non dignisque refert praemia iniqua viris.
In domino non est semper ditare fideles,
Culpa, nec immeritos tot cumulasse bonis.
Nam quos fata premunt, metas contingere fixas,
Et misera nequeunt se releuare mora.
Sed neque Fortuna est quidquam, nisi opinio vana,
Quam merito spernis, vincis & ingenio.

Pietatis vis.

13.

MAIOR *sit pietas sanguinis, atque amor*
Fratrum, quàm imperij, diuitis & Tagi.
Illis haec etenim praemia seruiunt,
Et dignis decorant laudibus esseclas.
Virtutes opibus quis neget omnibus
Praestare, & superas inferioribus
Auras esse magis numine laudeque
Completas, nisi sit caecus, & impius?
Lycurgus voluit tradere posthumo
Fratris sceptra, sibi debita protinus.
Sed duxit satius subdita legibus
Firmanda, imperij quàm esse caput sui.

+ Plus quàm Diomedis & Glauci permutatio.
Ad Paschasium Hamelium.

+28, 29.

14.

NVPER *Astrologus satis peritus*
Iussus nomine Principis videre
Caelum, mox pluuias fore, ac tonitru
Dixit, sic remoratus est volentem
Venatum proficiscier iuuentam.
Sed cùm nec pluuiae, minùs tonitru
Venisset, properant foras subinde,
Mendacemque adeò increpant magistrum.
Princeps in reditu videns arantem
Qui rastis minuebat, & cylindro
Glebas, num pluuias breui futuras
Putaret, rogat: ille mox petenti:
Viginti nihil his ait diebus.
Euentus quoque dicta comprobauit.
Princeps Astrologi sui cylindros
Instrumentaque, queis solebat astra
Metiri rapit, & dedit ferenda
Vati ruricolae domum: iubetque
Vicissim istius hic ferat cylindrum
Pro astris, rastraque sedulò colenda.

[+] Quae ante pedes.

[+]30, 31.

15.

QVAE *gallina sibi concredita viderat oua*
Exorbet, nullo pignore spemque leuat.
Haec sibi non aliis inscruit, nulla futuri
Cura, minus sensum posteritatis habet.
Hoc vicium est multis, qui nullo parta labore
Cunsumunt, reliqui temporis immemores.
Vbera quae sugunt vaccae mulctris proprium & lac
Praeripiunt, cur his pabula laeta feras?
At nos non solùm nobis, sed viuimus ortu
Nostris, patriae, saecula quosque ferent.

Molestia vana.
Michaëli Sophiano suo.

16.

MYRMECIDEM *nemo potuit superare molesto*
Inuisoque opere, at commoda parua tulit.
Quadriiugos tenui currus forma, arteque finxit,
Quos alis tegeres paruula musca tuis.
Quique apis alarum minimo sub tegmine vela
Abdidit infandum, sed leue fecit opus.
Quid iuuat artifici tantùm valuisse labore,
Ni prosint, oculos effugiantque tuos?

+ Nimium sapere.

+32, 33.

17.

COMINVS *aduersum qui spectat lumine Phoebum,*
Nititur & radiis vincere, caecus abit.
Vane quid affectas caelestibus addere lucem,
Ardentemque oculis sollicitare Deum?
Sola potest magni hoc ales prestare Tonantis,
Haec quoque visum acuit, non superare solet.
Alta nimis linque & donata sorte beatum
Te dic, quoaque velis esse, fuisse puta.
Non benè conueniunt Phaëthon tibi regna suprema,
Icarus optatis decidit atque polis.

O□ χρ□ πανν□χιον □υδειν. & c.

18.

EXERCITVS *curam gerens somno leuis*
Est, nec profundè dormiens.
Negotiosus semper, & paratior
Ad arma, primus prodiens.
Victorias celebres tulic Macedo vigil,
Laudes, trophaea maxima.
Sopore nunquam passus est se comprimi:
Sed altera globus manu
Detentus, aereum incidebat vasculum,
Quiete mox se colligens.
De Iulio fertur minus nec Caesare,
Ad singulas vigili vices.

+ Consilium.

+34, 35.

19.

NIL *firmum sine lege stetit, studiisque verendis,*
Consilio pacem, bellaque iusta rege.
Quod sine iudicio prudenti, & suscipis arte,
Foedera sint, moueas seu quoque bella, perit.
Militiae doctrina valet, sanctusque Senatus,
Atque domum tuta conditione tenet.
En breuis à rixis concordia, dissidiumque
Fit longum è socio pectore, ni caueas.
Attica concessit belli sua sceptra Pericli,
Tyrtaeo, & Sophocli sic quoque Sparta Duci.
Pax melior cunctis, te copia poscit amoenam,
Tu reparas animos, te sine maeret ager.
Ergo secessus Cadmi, cultaeque sorores
Et viuant quosquos litera docta fouet.

Caussae inuestigandae.

20.

MACHINA *cur obelo fundetur quaeris, amice,*
Et velit inuersa conspicier facie?
In promptu caussa est, se celsa cacumina propter
Factam, parte tamen sed meliore premi.
Nemo sustineat quid molem pensat ab imo,
Et mouet hic tantùm conspiciendus apex.
Vera haec si ignoras, sunt fundamenta laborum,
Hisque vetustatis pòst decus attribue.
Non formae solùm nos, & spectacula vulgò
Commoueant, caussas sed quoque scire velis.

+ Importuna adulatio.

+36, 37.

21.

MAGNVS *Alexander patulum qui subdidit Orbem,*
Vt natus esse crederetur è polo:
Illius effigiem insignem picturus Apelles,
Addidit adulator trisulca fulmina.
Sed nimium fuit hoc, & res suspecta modestos
Habuit reprensores negotij leuis.
Lysippus plastes qui Regem duxerat aere,
Hastam decere nam magis Reges ait.
Iulius exceptus victor, non Regis honores,
Vult Imperatoris sed vsque nomina.
Fulmina mortales terrent, sunt fulmina caelo,
Benigniùs Reges agunt, & Principes.
Conuenit his Aegis, praestans & Palladis hasta,
Insigne verùm heroïs istud inclyti.

Vtilitatis ergo, limax.

22.

DVM *latitans domiporta vagor, mensasq́ue paratu*
Orno, vel in venerem luxuriosa vocor.
Omnes certatim redimunt, me colligit vsus,
Delitiis nequeo tum exaturare famem.
Deposui quando concham, (quae grata voluntas)
Proteror, aut risu saepe reuoluor humi.
Donec profueris se quilibet addit amicum,
Casibus aduersis mox violatur honos.

+ Moderata conditio.
Ad Andream Sbardellatum Episcopum.

+38, 39

23.

QVAE *volat aërios montes, super ardua tecta*
Findit, & ancipiti fertur, abitque via.
Nunc sublime petit, medium nunc aduolat oris,
Et Iouis imperio digna videtur auis.
Prae senio, morbis, aut litibus altera nuda
Nititur, & superas tentat adire plagas.
Sed frustrà tentat, licèt haec oncrantibus alis
Libera sit, quamuis illa minusque leuis.
Alatus potis est nubes, aequareúe caelum,
Implumis nusquam sed Iouis ales abit.
Non leuitas tollit, nec onus nos deprimit omnes,
In medio tutum conditonis opus.

Benignitas.
Ad Georg. Drascouith. Episcopum Quinquecclesiens.

24.

QVANTO *plus terrae effoditur, scrobs crescit hiatu:*
Et tumulus maior prominet indicio.
Diuitias aliis si quis communicat amplas,
Non fit pauperior, statq́ue benigna manus.
Dispereant quorum numi pro numine habentur,
Vicinisq́ue negant omine fontis aquas.
In tenebris cur non capiat sibi lumen egenus,
Num fit flamma minor? num quoque terra satis?
Κοιν□ Φ'ιλων dicas si Croesi ingentia tractes,
Aut bona Pactoli, possideasúe Tagum.

+ Subitae diuitae obliuiosae.

+40, 41.

25.

CV'M *nos diuitiae erigunt superbae,*
Et fortuna beat vel otiosos,
Obliuiscimur impij Deorum,
Nec sors adiuuat indigos sodales.
Arae thure vacant, foco & decenti,
Nec ventura animus videre caecus
Dignatur, tumidi aut maris procellas.
Securi nimium sed in profundam
Labuntur foueam, grauesque poenas.
Si fortuna igitur fouet secunda,
Illam discito temperare mente,
Vt prorsus dubiam, & rota volucrem:
Sic posthac leuiùs feres nouercam.

Sobriè potandum.

26.

MONSTRA *alit Aegyptus, Niloque latentia passim*
Sunt mala, non tutum vt sit posuisse sitim.
Id canis expertus, simul vt sitis vrget amara,
Non properat gelidis mergere guttur aquis:
Sed leuiter fauces adhibet, lambitque cauendo,
Noxia ne potans amne venena trahat.
A' multo refugit potu, & tetigisse paludes
Sufficit, hoc vitam sustinet ille modo.
Foediús híc, peccant sine qui discrimine semper
Implentur cyathis, brutaque se efficiunt.
Ingenium euertunt, rixis agitantur iniquis,
Forma refert homines, sed rationis egent.

+ Ars deluditur arte.

+42, 43.

27.

INSIDIAS *Nili Varus dum tendit inanes,*
Et metuit praedam se fore rana, cauet.
Quippe statim accurrens, vbi copia arundinis extat,
Dentibus accisam praeripit, ore tenet.
Sic prensam à Varo praedam transuersa tuetur
Cannula, sic inhians luditur arte fames.
Haud igitur veterem repetit limosa querelam,
Decipit & magnos infima turba viros.

Sors audaces iuuat.

28.

VT IRA *segnes interim leuis ciet,*
Audentius ruant in hostes vt suos:

Sic sors mouet minus feroces impete,
Vt promptius fortes magis se deterant,
Quis Hectori se opponere ingenti studet?
Haud Nestor annis obsitus, lingua potens,
Nec inclytus Graecorum Achilles optimus,
Qui tot trucidarat sibi hostes obuios:
Aiax sed est cùm lectus inferior, statim
Armatus effert in superbum se Hectora,
Nec cedit, ambo donec aestu sint pares,
Vterque fessus symbolum alteri & daret.

[+] Minuit praesentia famam.

[+]44, 45.

29.

NIX *stat inaccesso quae montis vertice, nullis*
Sint licèt vrgentes, funditur à radius.
Vt valeant vires iusto est opus interuallo,
Fitque repercussus fortior vsque calor.
Quid, quod in humanis minuit praesentia famam,
Profuit obscuro ac delituisse loco?
Prodidit ignaros audacia, quosue Φιλαύτους
Dicimus, at timidis nec licet esse nimis.
Multi quos studium, & commendat Pallas amica,
Dum tacuere vigent, publica scripta premunt.

Laus in fine.

30.

LAVDEM *tulit non qui incipit, aut mouet*
Insigne opus, nam quilebet id potest:
Finem sed imponit supremum,
Hic meritos refert triumphos.
Homereus Vlyssem πτολίπορθον, &
Victorem, Achillem nec vocat grauem.
Aiax licèt sit strenuusque,
Non tamen hos dedit illi honores.
Exercitum vnus nam insuperabilem
Turbabit, at qui composuit Deus
Est solus, hic nam saeuientes
Imperio moderatur aequo.

[+] Res humanae in summo, declinant.

[+]46, 47.

31.

IN MEDIO *librat Phoebus dum lumina caelo,*
Dissoluit radiis, quae cecidere niues.
Cùmres humanae in summo stant, saepè liquescunt:
Et nihil aeternum, quod rapit atra dies.
Nil iuuat ingentes habitare palatia Reges,
Conditio miseros haec eademque manet.
Mors aequat cunctos, opibus nec parcit in horam,
Verbaque dum voliant, ocyus illa venit.
Heu, leuiter ventus pellit nos omnis inermes,
Concidimus cituìs quàm leuat aura rosas.

Remedium tempestiuum sit.

32.

QVAE *nocitura putas cohibe, nam occasio calua est,*
Seroq́ue praeuisis saepè fenestra patet.
Per rimam inseruit quando caput anguis hiantem,
Quid prohibet caudam quin etiam ille trahat?
Praecipuè à tergo si instes, noceasq́ue cauendo,
Et primis addas partibus auxilium.
Occurras subitò, tardè medicina paratur,
Cùm paries ardet proximus, vsta ruunt.

[+] Sus lutulenta sequitur.

[+]48, 49.

33.

VNCTIS *trahuntur qui culinis, aut penu,*
Veniunt libenter ad paratas & dapes,
Mores heri, & vocantis hos opus sequi.
Blandis adulator modis nam pascitur,
Consuetus & libidinum suauibus
Coire coetibus: videntur haud secus
Agere, sues quàm qui domum emptas promouent,
Pedibus ligatas: nam simul vestigia
Coguntur hinc & inde per coenum, lutum, &
Quascunque per vias vocantur consequi.
Laudatus esse vis si, amato quae bona,
Et pura, non mendaciis beabere.

Semper ignauus.

34.

BVFFALVS *à stimulo nequicquam motus acuto,*
Lentus ad agricolae verbera pergit opus,
Indocilis semper densa cute spernit habenas,
Et praeter molem nil χ□δερμος habet.
Quem vis ingenij praestans, studiumq́ue, laborq́ue
Deficiunt, num quid crebra flagella iuuant?
Cochlea sit gressu malo, quàm penniger ales,
Quem cogas, leporem aut fuste sequare, canis,
Mitigat haud vllum tempus quae prandia lambit
Muscam, nec minus ac semper hirundo fera est.

+ Poëtica ad Dionysium Lambinum.

+50, 51.

35.

QVIDVIS *cùm recitem, consecter seria, ludos:*
Nil est tamen proprium, imitor sed omnia.
Et veris soleo ficta, his miscere vicissim
Vera, vt queam pulchra esse serio, & iocis.
Nec, quod proposui, narro ordine, verba, figurae
Sunt liberae nobis magis, quàm caeteris.
Non mihi materia, aut pannus, deest vnica forma,
Vetisque singularis, induor tamen.
Ars sed enim maior variae aptam nectere vestem:
Videor iners, sed artificiosissima.
Non mea sum, fingor, caelestis spirits intus
Agit, nec omni quod velim sum tempore.

Πολυπραγμοσύνη.

36.

SIMIA *dum laqueos imitari stulta dolosos*
Gestit, in insidiis se capit illa suis.
Singula qui inquirit sine causa, turpiter errat,
Et πολυωραγμρσύνη se in sua damna vocat.
Quid iuuat excipere hos illos, confingere velle,
Ac leuiter nugis prandia opima sequi?
Magna licèt tulerint interdum munera curae,
Immodicae fatuis sed nocuere magis.
Sutoris nocuit quoque simia stulta tabernae,
Praecidit propriam, ficta sequuta, gulam.
Quae tua conditio poscit moderare libenter,
Dumque iuuas alius, sit tibi cura tui.

+ Diuitiae inutiles.

+52, 53.

37.

QVAE *celebris fama cunctorum per volat ora*
Est Platanus Xerxis, nulla cicada latet.
Aurea quid prosunt, si non pandantur in vsum,
Atque ferant miseris subsidiumque malis?
Non ego delitias reputo, nec munera rara
Condita sint, imis si lateantque locis.
Ex opibus tantis cur nolim parte sodalem,
Et notum canaiure leuare fide?
Heu stultos, qui se inuisos fecere negando,
Magnus enim qui dat, si capit inde nihil.
Viscera si terrae scruteris copia quanta
Se offerte, indignè quàm premit omne specus?

Docti ignauos reprehendunt.

INTERPRES *Diuum Latonam ad sicca fluenta*
Corripit, ac victam cedere posse monet.
Armis nam exuerat Iuno, lachrymosa querelam
Dedecus ad magnum pertuleratque Iouem.
Mercurius valet ingenio, mandata per auras
Dum memor eloquio nuntiat vsque potens.
Immemor at contra Dianae obliuio nomen
Indidit, humida enim & frigiditate leuis.
Quod verò ad Xanthum fuerit lis orta, docemur,
Sit potior mixtis humiditate calor.
Spiritus è tenui fomento nascitur, humor
Algidus ast prohibet, vel remoratur eos.
In cunctis etiam superet vis ignea, vitam
Haec largitur enim, non sine temperie.

[+] In secundis consistere laudabile quoque.

[+]54, 55.

39.

ORPHEVS *lyra valebat,*
Olor sacerque semper
Fuit, suaue cantans.
Post hunc bonusque Homerus,
Philomela cui dicata est,
Tanquam loco secundo.
Sed rectiùs secundum
Illi locum dedissent:
Nam vt Psittacus meretur
Primas, loquax secundae
Pica, iste vincit illum.
Hoc Symbolum referri
Ad eos potest, gradum qui
Laudemque non tenere
Primam queunt: sed inde
Virtute mox sequentem.

[+] *ωροδοσέταιρος* exosus.

[+]56, 57.

40.

CAECVS *amor nunquam ratio quid dectet honesta,*
Et quid conueniat, quid noceatque videt.
Sed ruit, ac fertur, pronum illaetabile fatum
Donec corripiat, perdat & omne genus.
Quid Niso imperium rapuit, Minoaque regem
Auxit, quàm natae consceleratus amor?
Impia quid lucri tulit, an Cretensis amore,
Tot curis tandem fessa, potita fuit?
Hostem qui patriae fouet, atque libidinis ergò
Omnia postponit, spretus vbique iacet.
Quo spe soletur metuentes proditor hostes,
Quem cuperet nunquam se genuisse parens?

Industria naturam corrigit.

41.

TAM *rude & incultum nihil est, industria possit*
Naturae vitium quin poliisse, labor.
Inuentam casu cochleam, temereq́ue iacentem
Instruxit neruis nuntius ille Deûm.
Informem citharam excoluit: nunc gaudia mille,
Et reddit dulces pectine mota sonos.
Cur igitur quereris, naturam & fingis ineptam?
Nónne tibi ratio est? muta loquuntur, abi.
Ritè fit è concha testudo, seruit vtrinque:
In venerem haec digitis, saepiùs illa gula.

[+] Dolus ineuitabilis.

[+]58, 59.

42.

QVAMVIS *centum oculos habeas, totidemq́ue ministros,*
A' specie veri fallimur, arsq́ue capit.
Fraudibus obscuras poteris remouere latebras,
Nilq́ue adeo firmum quin violare queas.
Quàm vigil est Argus? sepelitur carmine blando,
Callidus ingreditur pectora Mercurius.
Quis sibi ab insidiis caueat si fraude tegantur?
Non ficta quantum praes[t]at amicus ope.
Sed tales (mirum) paucos haec protulit aetas:
Quisque sibi viuit, cuncta regitq́ue dolus.
Die simul occisum custodem, nam solet osor,
Sint oculi ignauûm quotlibet, esse Deus.
Denique segnitie mota, & torpore reciso,
Aeternis certat gloria sideribus.
Inde suam ornauit caudam Iunonius ales,
Perpetuus tristi splendor ab ense venit.

+ Pidicula ambitio.

+60, 61

43.

QVID *non ambitio persuadet dedita vanis,*
Dum ex leuibus certum captat inepta decus?
An'non ex auium cantu, quas gutture nomen
Fingere consuerat, notior esse cupit?
His igitur tandem missis vt spargere in Orbe
Nomen heri possent, atque sonare procul:
Pristina continuò repetebant carmina syluis,
Annonis & votum docta fefellit auis.
Ficedulas etiam religatas pertrahit esca,
Stamina si rumpant, libera rura petunt.
In leuibus quaeso, firmam ne ponito laudem:
Sola fugit virtus tristia fata rogi.

Cur sues cancris vescantur.

44.

SVS *capitis curat grauiorem saepè dolorem,*
Dum cancros fluuiis qui generantur, edit.
Collige verborum quae sit sententia paucis,
Singula nam prosunt moribus apta bonis,
Qui vitiis sese dedunt, & praua sequuntur,
Ad frugem nunquam mens nisi versa redit.
Est opus inflectat vitam contrarius ordo,
Atque gradus retro, quomodò cancer, eant.
Haec medicina leuat lutulentos nectare morbos,
Consilio vt liqueat poenituisse mali.

+ Vsus, non lectio prudentes facit.
Ad Fuluium Vrsinum suum.

+62, 63.

45.

NON *doceo semper, non est cur saepè reuisas,*
Lectorum memorem pagina nostra facit.
Possidet ingentem numerum qui vendit auarus,
Doctior at nunquam bibliopola fuit.
Perpetuò si nos verses, relegasqe seuerus,
Si non vtaris, contineasúe memor:
Nunquam proficies, periit labor, atque lucerna.
Officij hoc nostri vt te moneamus erat.
Id quoniam rectè noras doctissime Fului,
Imprimis veteres te erudiere libri.
Horum tu numerum insignem, rarumque tueris,
Ingenio multos restituisque libros.
Id quoque delectat Sambucum, & tota vetustas:
Prosimus quibus est copia nulla, vale.

[+] Vel minima offendunt.

[+]64. 65.

46.

PARVAE *etiam caussae magnos in damna vocarunt,*
Scrupulus incoeptum nónne moratur iter?
Ingens è Ponto piscis defertur in Istrum,
Husonem vulgò Pannonis ora vocat.
Paruulus aduersonare hunc quoque flumine cogit
Sturiolus, nostra hoc cumulatque dapes.
Quàm leuiter praeda potitur piscator amoena,
Dulcibus aequoreas dum Huso relinquit aquas.
Sic furem, longis artem qui exercuit annis,
Mica salis meritam cogit adire crucem.

Varij hominum sensus.
Ad Franciscum Forgaz Episcop. Var.

47.

QVAEDAM *anus in sacrum portabat crania collem,*
Ossibus humanis ne minuatur honos.
Sed titubans aegris pedibus cùm verticem adiret,
Concidit, ac varium crania versat iter.
Illa videns labi diuersè cuncta retrorsum,
Quodq́ue adeò discors semita ferret onus:
Quid mirum si tot sensus, quot in vrbe figurae
Sunt, ait, in viuis, num ossibus vna via est?
Nónne iecur Tityi restat, subitoq́ue renascens
Exercet variae quae laniabat, auem?
Sic dum nos tellus indutos mole dolorum
Detinet, ancipiti mens vaga fertur equo.

+ Temeraria ignorantia.
Ad Bartholom. Marlianum.

+66, 67.

48.

MVSCAE *sunt temerariae, & molestae,*
Lambunt prandia, nec mouentur actae.
Has vt fortis, & inclytus repellit,
Nec suffert, ita literas colentes
Mites sunt studiis, loquacitatem,
Ignaros, temerariosque vitant.
Hi audent quiduis enim mouere vbique,
Auresque obruere elegantiores.
Ceruus cornibus abdidit relictis
Se, maremque piget, magè est pudicus.
Sic quos expoliunt nouem sorores,
Et florent solida eruditione:
Hos lenes videas, parum & loquentes,
Nec nugas modò venditare inanes.

+ Periculum in promptu.

+68, 69

49.

SAEPE' *malum expertus tacta torpedine conto est*
Piscator, rigidam dum trahit ille manum.
Sit licèt in fundo piscis, nec corpora tangat,
Per quod contiguum est frigore, saeuit iners.
Fatales veniunt casus, speratáque nunquam
Damna, licèt caueas, effugiasque procul.
Nil sine fraude agitur, quauis latet anguis in herba,
Nec metuenda solent impediisse magis.

Interiora vide.

50.

FORMA *tibi praestans, oculi cum sidere certant,*
Atque habitat toto corpore pulchra Venus.

Sed vitiis animus, mens vndique, corpore toto
Atque sinus pleni, mixta venena latent.
Est manus ad caedem prompta, ad periuria lingua,
Lumina, frons meretrix, nec pede tutus ades.
Quàm malè Mercurius dotes cum Cypride iunxit,
□ς□ □αλο□ μήλου nil color intus habet.
Ergo puer multum soli ne fide colori,
Ni probat hunc virtus, quî mihi pulcher eris?

+ Virtus vnita valet.
Ad Principes Vngariae.

+70, 71.

51.

NIL *mare corrumpit, salsum à putredine tutum est,*
Multaque perpetuis motibus acta, vigent.
Sit tamen in fossas deriues, atque paludes,
Vim patitur, dotes nec tenet inde suas.
Dulcibus amittit vires, nitrique vapores
Exhalant, quoties mutat origo noui.
Plus vnita potest virtus, dispersa labascit,
Atque suo durant quaelibet apta loco.
Pignore commutat suaui translata veneno
Persicus, & tutis carpitur illa gulis.
Fluctibus in mediis patriae tot cladibus actae
Concordi proceres subueniatis ope.
Nec vos exosae mentes, propriaeque salutis
Ablitae exagitent, & nota turpis alat.
Huniadis memores, ac Regis quaeso Mathiae
Estote, ad quorum nomina Thurca tremit.
Diversum ne vos studium disiungat iniquè,
Colligat in patriae vos amor vnus opem.

+ Imperatoris virtutes.

+72, 73.

52.

QVAE *ratio belli sit, qua virtute Ducemq́ue*
Instructum cupiam, si praestet fortibus ausis,
Ni piget, en breuibus declarat symbolon istud.
Consilio celerem decet, eloquióue potentem
Esse Ducem vt caueat, tardos, Martisq́ue perosos
Exacuat, regat, inflectat sermone suaui.
Cùm proprium est paret arma, nocet cunctatio vana,
Infractusq́ue animo reliquis praecurrat in hostem.
Anguibus & studium pacis, foedusq́ue notatur.
Nil tamen haec prosunt, vacua estq́ue scientia belli,
Si fortuna nocet, pulchros confundat & orsus.
Absit auarities, dominetur nulla cupido,
Principis vt sequier possit vestigia miles,
Quem videat propriis parentem legibus vsque.
Hunc fore victorem credas, dignisq́ue triumphis
Imperioq́ue ferentem aeui venientis honores.

+ Physicae ac Metaphysicae differentia.

+74, 75.

53.

NATVRAE *multa est cognatio mobilis, atque*
Prodint aeternis, illaque nosse monet.
Est etenim foetus veluti genitricis amicae,
Sed patitur, soluit tempus edaxque breuem.
Quidquid enim regitur, proprio nec nititur ortu,
Compositis abeunt partibus, atque iacent.
Illa sed excelsa manet, & stat sede perennis,
Temporis ad nullis motibus obiicitur.
Ocia amat, mentem pascit, non vtilis omni,
Huius tu sobolem sed cole praecipuam.
Vtque solent τ'□□η vitam cumulare benignè,
To□ς μετ□ sic φυσι□οῖς praefero ego φυσι□□ν.
Illa tibi effigies monstrabit dextra, manusque
Accipitre aërio prouida templa Deûm.
Altera pars grauis est elementis atque caducis,
Et Vestae templo quae tibi Terra siet.
Attamen his potior cunctis sit relligionis
Semper honos, mentem dirigat illa tuam.

+ Dum potes viue.
Ad Achillem Bochium, tanquàm parentem, de sepia.

+76, 77.

54.

DVM*me venatur, sequitur piscator auarus,*
Decipio effuso prompta liquore manus.
Obscuri latices me condunt, cernere tectam
Atramenta vetant, abdita tuta nato.
Sic quibus in promptu modus est defendere vitam,
Cur non effugiunt, seque tuentur ope?
Donex qui caelo hanc animam demisit ab alto
Nos vocet, ac tenebras mutet honore graues.
Displicet immatura Deo mors, nulla potestas
In vitam, supera quod datur arce, tibi.
Polypus euadit, vario dum ad saxa colore
Se induit, atque alias iniicit vsque moras.
Tu qui praestiteris tantum, possisque, libenter
Ingenij nobis des monimenta tui.

+ Generosis DD. Marco & Ioanni Fuggeris fratribus.

+78, 79.

55.

LILIA *Fuggeris donans certissimus autor,*
Haec, ait, aeternùm non modò vere tuli.
Quidquid & addiderit virtus, tempusque serenum,
Compositis sit idem ius, sit honosque volo.
Spes fuit, hanc cumulant virtus, & fama perennis,
Arma domus propria haec nobilitatis habet.
Diuitias virgo dedit, haud temerarius error
Fortunae, idque docet largior vsus opum.
Nam quibus hae causis veniunt, commercia digna
Orsibus, & laudis nomen habere solent.
Viuite concordes linguarum dotibus aucti,
Crescite multiplici semper honore pares.
Inuideat nemo, noceat minus osor iniquus:
Assiduos meritis vesper, & ortus amet.

+ *De obliuione & ferula Baccho dicata.*
Odi memorem compotorem.

+80, 81.

56.

ODI *symposij memorem, dubiae & simul*
Litis: nam calices volo, verbaque libera,
Ludos atque iocos niue pectora candida.
Baccho rectè igitur veteres Ferulam dicant,
Oblitumque cor, vt penitus sileant, suos
Aut laesi socios leuiter modo puniant.

Spes certa.

57.

PASSIM *mortales spe seducuntur inani,*
Luditur & vanis non temcranda fides.
Quid magis est ouis dubium, sint candida quamuis,
Nónne mouent stomachum, damnaque saepe ferunt?

Si Gallina tamen genitali hís incubet igni,
Ac souiat praesens subdita dona calor,
Certius an quidquam pullis, & foenore viuo,
In tutis igitur spemque decusque loca.

+ Epidemiae potior caussa.
Ad Ioan. Baptistam Razarium.

+82, 83.

58.

TETRAM *nimis describit, ac luem grauem*
Graiugenùm proceres trahentem amarulenter, &
Exercitum in dies magis voracibus
Faucibus, atque odio prementem Homerus optimus.
Apollo nam infestus suis radiis potest
Inficere aërias plagas, nocere plurimùm.
Est medicus & simul solet depellere
Noxia, cùm libuït, salutis auctor integer.
Sed quod cadebant bestiae primùm solo,
Tardius atque homines sensere tabem post malam,
Erectior quia ambulat, nec spiritus
Pestiferos subitò traxere terrae in intima.
Coelo haec Achiuis poena venerat,
Dum nimium cupidi videntur vltionibus.
Set nos Deum precemur, auertat malum hoc,
Et meritos grauius, monere leniter velit.

[+] Mens immota manet.

[+]84, 85.

59.

DICITVR *interna vi Magnes ferra mouere:*
Perpetuò nautas dirigere inq́ue viam.
Semper enim stellam firmè aspicit ille polarem.
Indicat hac horas, nos varieq́ue monet.
Mens vtinam in caelum nobis immota maneret,
Nec subito dubiis fluctuet illa malis.
Pax coëat tandem, Christe, vnum claudat ouile,
Lisq́ue tui verbi iam dirimatur ope.
Da, sitiens anima excelsas sic appetat arces:
Fontis ut ortiui ceruus anhelus aquas.

Iniuria grauis est omnibus.
Ad Hadrianum Gulielmum Neapolitanum.

60.

DVM *mollis, bibula & scopulis auellitur vdis*
Spongia, vim veluti sentiat illa, tremit.
Quò magis est viuis iniuria, visque dolenda,
Hinc odium, caedes, vltio moesta, furor.
Vel leuiter contra nitenti verba minantur,
Et cessisse parum dedecus esse putant.
Haurit at vt patiens, multa hanc distendit & vnda,
Tristia non meritò sic tolcranda bonis.
Iustus erit vindex cunctorum crimina quaerens,

[+] *Se huius qui patitur sustineat monitis.*
Reddet pro factis quantumlibet ille modestis, [+]86, 87.
Impia iudicio fex peritura Dei est.
Nilominus studeo benè de quocunque mereri,
Officiò vincam sic stiumulum inuidiae.

Deum velle, non cogere.
Ad Ioan. Auratum.

61.

QVIDQVID *inest nobis, venit altis sedibus, omne*
Teque iuuat, gratus si modò suscipias.
Nam velut è caelo si pendeat aetheris hamus,
Si fugis, auerso non trahet esca loco.
Scire libet verum, è nihilo qui cuncta creauit,
Os homini, & mentem cernat vt astra dedit.
Hanc aliis sobolem praefert, aeterna tueri
Atque velit semper iussa paterna sequi.
Praemia proponit largus, poenasque luendas,

[+] *Non beat inuitos, lenta sed vsque mouet.*
Ni propria, & nobis ignota mente legantur [+]88, 89.
Felices, & quos Tartara dira vorent.
At nos, summe pater, tua sit quaecunque voluntas,
Caelesti immeritos sede locato, precor.

AEsculapius.
Ad Volfgangum Lazium polyhistorem.

62.

QVAE *cernis Medici referunt insignia veri.*
Noctua, cum baculo serpens, dextraque salutis
Effigies, pullus, prolixa & barba, galerus.
Haec Asclepiadi tribuebat docta vetustas.
Vim medicinarum teneat, moderetur & arte.
Sitque valetudo ante oculos, non sordida lucra,
Hinc vigil & norit casus praedicere morbi.
Est sacra gallina, vt victum praescribat amicum,
Et succo tenerum, vires vt conferat aegro.

[+] *Γλα□ξ monet & fieri grauiores nocte dolores.*
Ac licèt imberbi fingatur Apolline natus, [+]90, 91.
Ipse gerat barbam, iuuenis nunquam ausit adire
Suscipere aegroti aut curam, ne laedat ineptè.
Dicitur imberbi natus quoque barbiger, ortum
Vt subita morbum credat mutarier hora.
Ergo prouideat, fugiat ne occasio segnem,
Currit enim haec praeceps, momento & perdidit aegrum.
Pileus insignis quia morte eliberat atra. Haec sciat Hippocrati cupiens iurare magistro.
Haec adeò Lazi custodis, clara Vienna
Artis Apollineae decus vt te praedicet, ornet,
Et sese tanto securum iactet alumno.

Neminem fors continet sua,
Ad se ipse.

63.

NEMO *sua potis est contentus viuere sorte,*
Alterius semper fortunam laudat abundè.
Illiusque locum petit, ac lucrarier optat.
Caecum odium proprij, quid non mortalia cogit
Pectora? quas curas praeter rem vna ingerit hora?
Mercator leuibus tentatus fortè periclis,
Miles, ait, potior: cur non mage castra sequamur?
Belli pertaesas nummosus praedicat arcas,
Agriocolam docti, quos magna negotia vexant,

+ *Gramineas iactantq́ue casas, victumq́ue modestum.*
Hi contrà laesi, cùm iurgia dira fatigant, +92, 93.
Vel caelo segetes tanguntur, moenibus omnes
Felices clamant, & iugera parua queruntur.
Quod si caelestes illorum vota, phrenesim
Audirent, rueret subito in contraria vulgus.
Iidem eadem reprobant, properis mutantur & horis.
Sed Deus omnipotens deceat quid quemque parauit:
Nec furor, aut stultus leges diis ponere quaerat.
Naturam paucis reficis, nec diues egeno
Plus habet: excruciat qui se mercator ad Indos,
Non adeò fruitur partis, nec praemia grata,
Sint maiora licèt, quàm cura domestica portat.
Pignore syluestris mites superat quoque pomos.
Caprificus cumulat ficus, non illa sapore
Sed tamen has aequat, cultus quas educat hortus.
Tu, quodcunque venit diuino munere, lauda,
Craesus an Irus eris non te coquat: omnia praeter
Quàm pietas Christi, vanescent puluere in auras.

Generosa vestigia.
Ad Iulium Comitem à Salmis.

64.

PENNA *aquilae non fert alias, corrodit edendo,*
Et nocet admixtis è propiore loco.
Quis neget alitibus diuinae munera sortis
Non eadem, & variè distribuisse Deum.
Ante solet tempus teneros depellere nido
Pullos, & fortes protinus illa facit.
Aduersum cogit solem quoque sollicitare
Luminibus, lachrymae ne temerè officiant.
Quo quid nobilius, vestigia parte tuetur:

[+] *Naturam retinent relliquiaeúe parem.*
Sic quos commendat genus alto à sanguine Regum, [+]94, 95.
Conspicitur, signum & nobilitatis habent.
Fortis equi proles denso sic puluere gaudet,
Degener haud aquilas vlla columba tulit.
Sic atauos, proauosque tuos imitaris & ornas,
Iuli Salmorum suspiciende Comes.

Amor dubius.

65.

AMOR *venustis imminet,*
Venustiores separat,
Secutus haud semper capit.
Ciens cietur mutuò,
Moratur & spe subdola.
Amaror hoc suauior,
Et nullus est amarior.
Habens habetur lubricus,

Quantum addit aufert flammulae,
Cor alterat saepe & die.
Vt follis est in flamine,

[+] *Non dat priùs, ni acceperit.*
Mora est amor solubilis, [+]96, 97.
In spe timorem copulans,
In gaudio fallacibus
Ludens, inanes ebrians,
Plenos leui vacuans modo,
Vigens calore frigidus,
Praeter nihil dans spem & metum.
Nudum caue puellulum,
Nam vulnerat saeuissmè
Sed curat haud tutissimè.
Mellitus & subblandulus
Subegit omnes caelites.
I, pòst tribuas cupidini
Incertior certissima
Dolore qui torquet graui,
Grauem tamen nec senseris:
Virtutis ast amor sibi
Constat, nec aufert praemia.
Ornans suos laboribus,
Memoriam nec immemor
Fraudans, beatis aggregat.
Sollicitet hic nos posteà,
Sequamur, & sequentibus
Annis secuturum decus.

Dulce venenum.

66.

DVM *coit in suauem mas vsum, vipera hiulco,*
Si non vana fides, excipit ore caput.
Pòst vbi se satiant, & consuetudine longa
Impleuere, gulam dentibus illa fidit.
Luxus suaue malum, non sentis, pascit edendo,
Cumque bonis vitam sustulit ante diem.
Quid mihi post mortem natorum illa vltio prodest,

Quod matrem nixus corripuêre nece?

+ Nullus dolus contra casum.
Ad Stephanum Gentilem, nobilem Genuensem.

+98, 99.

67.

QVIS *non miratur noua quae spectacula nuper*
Danubio sunt visa soluto?
Bruma gelu pingues latè compresserat agros,
Plaustra vehebanturque per Istrum.
Accidit ad Regenspurgum, quae libera floret
Imperio vrbs, vt vulpis oberrans
Per glaciem & ludens concreto tergore aquarum
Deciperetur, & vda veniret.
Fortè etenim frigus, medio dum Phoebus in axe
Versat equos, dissoluitur vnà,
In partesque abiit glacies, vulpecula praeceps
Corripitur, frustoque residet.
Atque ea dum metuit liquidum contingere flumen,
Hoc iter in solitumque natare,
Per medium fertur glacie alueum, donec anhela
Vendobonae capiatur in oris.
Iam die, quae casus contra vigilantia prosit,
Quis dolus haec caueatque futura.

[+] Empta dolore voluptas.

[+]100, 101.

68.

STELLATAM *ostentat caudam Iunonius ales,*
Sed natibus monstrum caelat, inestq́ue vorax.
Ducitur à tergo vinctus qui pascit edacem,
Quicquid erat lucri prodidit inq́ue feram.
Cui meretrix forma placet, vtq́ue colatur inescat,
Perptuò ad turpes cogeris esse nates.
Has alis, & semper veneraris donec abundas,
Pauperior cùm fis, pellit amica foras.
Heus fuge scorta procul, nocet empta dolore voluptas.
E' Venere & Baccho, semina mortis eunt.

Necessitas dociles facit.
Ad Joan. Panithy, sororium.

69.

NECESSITAS *quid non docet, fames simul?*
Natura saepè his nam solet mutarier.
Formare vocem Psittacus consueuerat,
Hero & salutem dicere, ac molestias
Lenire Caesaris: loqui necessitas
Coëgit & Croesi parentis filium.
Auiculas cernis sitim vt leuant suam,
Trahendo quas appendis vrnulas aqua,
Clausum penuque rostro vt inquirant suo.
His disce tu prudentius lodo, & foro
Seruire, cui ratio est, sagaxque dictio.

[+] Sera parsimonia.

[+]102, 103.

70.

SEMPER *eris pauper reditus si sumptibus aeques,*
Et larga dones munera cuique manu.
Enumera census, subduc ratione supersit
An multum, lapso & mense quid qddideris.
Tempore prouideas, vacua ne sede morere:
Marsupio restet quantula summa vide.
Ne senium, morbi, duris & rebus egestas
Quando vrgent, ludat fundus inanis herum.
Nec tamen insideas partis, non crastina verses
Sollicitè: fructus sit mediocris opum.

Sapientia insipiens.
Arnoldo Arlenio suo.

71.

A' CEREBRO *sensus manant in corporis artus,*
Sed tamen exhibiti muneris auctor eget.
Quod mouet est expers motus, mirabile dictu,
Viuidus & vacua spiritus arce datur.
Haud secus ad cotis ferrum, licèt ipsa secandi
Exors, communit, donat acumen hebes.
Qui sua distribuunt, aliisque cauere videntur,
Cur sapere hos dicas? re sine nomen habent.
Proximus esto tibi, vicinum deinde iuuato:
Sic potes alterna commoditate frui.
Ne cuiuis credas: mores Arnolde vetustos
Cum libris frustra quaerimus Orbe leui.

+ Tempore cuncta mitiora.

+104, 105.

72.

PRAETERIENS *quidam vites, nondumq́ue calore*
Maturum arripiens gustat, damnatq́ue racemum.
Quinetiam pedibus contriuit, nullus vt inde
Austero imbueret succo sua labra viator.
Iudicium prauum est hominum, nec tempora norunt
Expectare, minùs cupiunt subiisse labores.
Ardua sunt aditu primò, quae pulchra satemur,
Tempore sed fiunt opera, & pòst mitia cuncta.
Sed refugit penitus botrum formosa puella,
Casta & □οινος enim, sidus nec palmiti amicum est.

Versura inextricabilis.

73.

VERSVRAM *facio, quod soluo debeo semper,*
Promouet & quantam pes, tenet alter item.
Nomina conficiens mihi non, sed lucror amicis;
Pro me, proque aliis angor, vtrunque nocet.
Alterius qui vult opulentior esse crumena,
Non sua connumerat, pars ea maior abit.
Quanto esset satius curarum demere partem,
Ac tenui, modò sit commoda, vesti tegi?
Quid mihi si plumis alienis induor, intus.
Nil proprium quod sit postmodò possideam?
Turgida nunc Phoebe lucet, nunc indiga prorsus
Fit: nam quod monstrat, fratris ab orbe tulit.

[+] Mutua & Coniuncta.
Ad Francisc. Robertellum.

[+]106, 107.

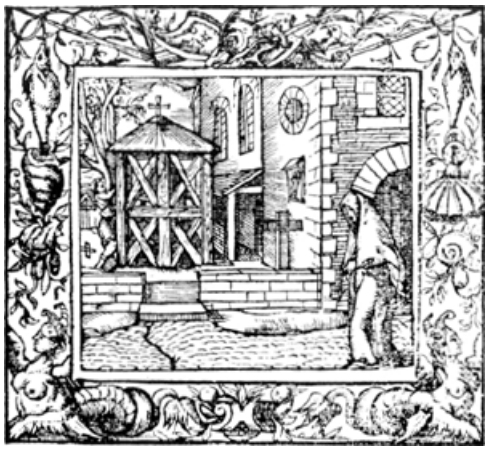

74.

AEREA *quae turri auditur campana, monetqué*
Ad sacra conueniant vir mulierqué Deûm,
Non à se reboat, pistillo tacta sonabat,
Haec operam tradunt mutua, vimqué sibi.
Quis sapiens dici poterit, si sensa voluntas
Exprimere, & docta nesciat arte loqui?
Dat sine mente sonum vacuo qui pectore verba
Fundit, & ingenium quod caret eloquio.
Nec minus exiguam studium sine diuite vena
Fert laudem, vnde quid contulit ingenium?
Haec tu praeclarè iungis, cum laude docesqué;
Te schola miratur, te Venetiqué colunt.

Otium sortem expectat.

75.

COLLE *molendinum paruo statuere parentes,*
Ventus vt exagitet, farra terantq́ue molae.
Omnibus vt vitam auxiliis ars proteget, ornetq́ue,
Opprimat incautos ne diuturna fames.
Ast ratio melior quùm suppetit vnda perennis,
Flabraq́ue dum desunt ne rota cesset iners.
Ventisona ignauis similes, quibus otia cordi,
Dum sortem sperant, ingenioq́ue vacant.

[+] Mixtus status □*υ*□ □*νευ* □*ρχοντος πορώτου.*

[+]108, 109.

76.

FLORILEGAE *quod apes faciunt aestate vagantes,*
Illarum mixtas more sequamur opes.
Hae Regesque Ducesque colunt, his semina mentis
Aeternae, & parent legibus, arma cient.
Obseruant proceres, & queis meliora videntur,
Vnanimes cunctis ritè praeesse volunt.
Nil sine consilio Princeps, reliquusúe senatus
Suscipit, ingestum sicque tuentur opus.
Exercent Martem, sunt his simulacra quietis,
Ignauos pellunt, praemia dantque bonis.
Has tibi proponas: nisi sit pietate Monarcha,
Qui sine re tantum nomen habere velit.
Ipseque non minùs ac alij, sua iussa capessit,
In quibus est aequum, & publica damna cauet.
Talem si quisquam sperat, tu Maxime Caesar
Es Fernande, tuus Maxmilianus erit.

[+] Non dolo, sed virtute.

[+]110, 111.

77.

BERGAE (*est oppidulum mari propinquum*
In pinguem patet vnde iter zelandum)
Nuper simiola edidit notandum
Exemplum, simul & dolo iocosum.
Nam cùm castaneas foco sepultas
Vidisset, cinerem institit mouere,
Prunas sed metuens, statim catelli
Stertentis pede surripit coacto.
Res est digna fide recentiori.
Laus est alterius malo cauere,
Sed fraus est alij dolo nocere.
Fraudes nectere qui solent malignè,
Quaerunt commoda sic malis bonorum.
Delirant quoque Reguli, Ducesque,
Sed poenam luit innocens popellus,
Huius sanguine diuidunt furores.

[+] Stultitiam patiuntur opes.

[+]112, 113.

78.

MVLTI *quos opibus Deus beauit,*
Aut Fortuna, solent leues abuti
In res prodigialiter nocentes.
Vt queîs ingenium foret benignum,
Et doctas sequier velint camoenas,
In fastus abeant, opes morentur,
Nulli vt consuluisse, nec iuuare
Dignentur premit vt bonos egestas.
Nollem diuitiae mihi darentur
Istae, queîs decus, & perenniores
Laudes impediuntur, ac mouentur.
Quare stultitiam pati venustus
Vates dixit opes, nec expetendas,
Fortunatus eris, sed haud beatus.

Partium *τ□ς □ι□ουμένης* symbola.
Ad Hubertum Goltzium antiquarium.

79.

EST *regio quaeuis climate certo*
Aëre distincta, & commoditate.
Quaelibet haud quiduis terra feretq́ue.
Africa monstrosa est semper habendo
Antea quod nemo viderat vsquam.
Fert Asia immanes frigidore
Nempe solo apros, & nimbigera vrsos:
Sed reliquas vincit viribus omnes
Belua, quam Europe temperat aër.
Taurus vt est fortis, bufalus vnà.
Ergo sit Europae taurus alumnus,
Africae at insigne sitq́ue Chimaera.
Sint Asiae immites vrsus, aperq́ue.

+ Quibus Respublica conseruetur.

+114, 115.

80.

NON *satis est Regum titulos, insigne, coronam,*
Atque magistratus gerere, vt Respublica firma
Stet, maneant leges, pulchris ac rebus abundet,
Artibus efficitur, quae & non vulgaria dicas.
Nempe suos redamet ciues, patris induat artus,
Praesentemque statum soueat, nec mutet iniquè.
Legibus, vt reliqui, propriis & pareat author.
Protegat insontes, vitiosos pellat abusus,
Hostibus occurrat, valeat subiecta tueri,
Vnde sit, accipiat: quid enim imperium sine neruis?
Praecipuè studeat cultum retinere Deorum,
Inde suis promptè, atque aliis tribuisse benignè
Quod decet, atque aequum iuris praeferre rigori.
Qui moderantur onus, prudentes, quàm sapientes
Sint magis, exemplis dignos testentur honores.
Laus virtutis enim non scire, sed actibus, vsu
Et praestare: decus sequitur, sic paxúe perennis
Rectorem, ac ciues longum seruantur in aeuum.

[+] In morte vita.
Ad Paulum Manutium &c.

[+]116, 117.

81.

QVI *vigiles studiis noctes egere, diesque*
Parcere non oculis, nec voluere sibi:
Hos celebres lato nomen disseminat orbe,
Ac simul in caelum fata suprema vehunt.
Mortua non mors est, quae etiam post funera viuit,
Hoc decus à Musis, praemia tanta ferunt.
Id cute nudatum caput, & tuba, vitra libelli,
Hora refert, laurus nuntia fama, globus.
Ista ferè Brugis, Viues Lodouice, sepulchro
Addita sunt vestro symbola marmoreo.

Praecocia non diuturna.

82.

PRAECO QVA *si carpas, & quae matura colore*
Non benè sunt, hora spes alit exigua.
Nempe cadunt fluida, atque sua putredme lucem
Momento simul haec, interitumq́ue vident.
Bechion id medicos docuit, quod flore superbo
Ante diem emisso caule statimq́ue perit:
Vt multis dubium anceps commouerit herba,
Haec duo num soleat pignora ferre sibi.
Floribus haud tuta est properans quoque amigdalus ipsa,
Gloria nam praeceps vix triduana viget.
Humida naturae subito vis carpitur igni,
Et viduus sese conficit ipse calor.

+ Partes hominis.

+118, 119.

83.

PRAECIPVAS *nostri partes tribuere vetusti*
Diis, quorum ambigua vertitur ordo via.
Linguam Mercurio, cuius facundia pacem
Nunciat, & Diuûm bella minatur ope.
Splenem Saturno, tetra nambile senescit,
Tristibus & vitam sustinet ille modis.
Iupiter ast hepar proprium deposcit, amoris
Namque putabatur fons, & origo noui.
Sanguinis est cupidus Mauors in proelia ducens,
Cor, cerebrum Phoebi, quippe calore vigent.
Sed stomachus Lunae, quia debilis, humidiorque
Renes & generis membra cupido fouet.

Ambitio.

84.

QVOS *leuis ambitio inflauit, populiq́ue fauorem*
Muneribus captant, gloria vana subest.
Hosq́ue vtri pleno assimiles, ventoq́ue tumenti,
Nam arbitrium vulgi semper inane sonat.
Qui tribui veram sibi laudem quaerit, ineptos
Contemnat plausus, iudicioq́ue regat.
Virtus aeternùm celebrat, pietasq́ue tuetur:
Laus & laudatis est placuisse viris.

[+] Musarum, ex antiquis numis Q. Pomponij, verae effigies, & etymologica vis ex Virgilio. [+]120, 121.

Ad Hannibalem Cruceium.

85.

CLIO *gesta canens transactis tempora reddit.*
Melpomene tragico proclamat moesta boatu.
Comica lasciuo gaudet sermone Thalia.
Dulciloquos calamos Euterpe flatibus vrget.
Terpsichore affectus citharis mouet, imperat, auget.
Plectra gerens Erato saltat pede, carmine, vultu.
Carmina Calliope libris heroica mandat.
Vraniae caelimotus scrutatur, & astra,
Signat cuncta manu, loquitur Polyhimnia gestu.
Mentis Apollineae vis haec mouet vndique Musas,
In medio residens complectitur omnia Phoebus.

+ Casus interdum natura supplet.

+122, 123.

86.

DICITE *mortales si quid mirabile dictu*
Vidistis, vel visuros vos creditis vnquàm.
Multa ferunt casus, naturae impletur & ordo,
Quo sit cunque modo. Porcam venatibus vrgens
Quidam consequitur, transfigit cuspide acuta.
Vulnere de medio labuntur pignora, onustam
Interimens matrem foetus deliberat aluo.
Atque ita quod nixu vix effecisset anhelo,
Porca suam sobolem dat casu mortua viuam.
Sic genitus fertur materno funere Bacchus,
Sit licet ille bimater, at hi gemina quoque foetus
Eduntur matre, & grauida, & qui perforat hasta.
Sic pariter lucem mittit sus, datqe soluta.
Vbera sic dolitura. Atalantae praebuit vrsa:
Lethiferum & casu mox commoda portat vtrique.

[+] In sponsalia Ioannis Ambij Angli, & Albae Rolleae D. Arnoldi Medici Gandauensis filiae.

[+]124, 125.

87.

ANGLICA *progenies, & nobile pignus auorum,*
Ergò fidem dextrae virgo pudica dedit?
Flectere tu nosti ingenuam virtute puellam,
Vinciat aeternùm vt pronuba Iuno pares?
Gratulor, ac coeptis precor omnia laeta secundis.
Crescat amor socius, vos geminetque Deo.
Foedere connubij stabiles simul aethere seruet
Autor, & optatum concelebretur opus.
Christe, precor iam nunc fine amico vota valere,
Laetitiaeque notent nubila nulla diem.
Copula vera Deûm flamma confirmeteadem,
Natorum ad serie gaudia vestra beet.
Cernis vt hac taeda sint prospera cuncta iugali,
Ortus & occasus praeuia signa vehant?
Quid vaga sic iuuenes torquent tua munera Cypri?
Legitimo praestat nónne nepote frui?
Adsit hymen, hymenaee veni, symphonia concors
Exhilaret coetum, plectraque pulsa lyrae.
Sis genero foelix Arnolde, tuumque vocato
Phoebum, vt eat natae mitis alumna soror.
Pura fides, amor & castus, prudentia iungit
Concordes, retmet cura, tuetur honos.
Hybernum violas si tempus, & arida nobis
Iam flores tellus ferret, amata darem:
Nes rosa, nec myrthus deessent, non laurus odora:
Nunc tibi quod possum mittere munus, habe.

[+] *Μισάν□ρωπος Τιμων.*

[+]126, 127.

88.

ODERAT *hic cunctos, nec se, nec amabat amicos,*
Μισ□ν □ν□ρώπους nomina digna gerens.
Hoc vitium, & morbus de bili nascitur atra,
Anxiat haec, curas suppeditatque graues.
Quapropter cecidisse piro, fregisseque erura
Fertur, & auxilium non petiisse malo.
Suauibus à sociis, & consuetudine dulci
Qui se subducunt, vulnera saeua ferunt.
Conditio haec misera est, tristes suspiria ducunt,
Cumque nihil causae est, occubuisse velint.
At tu dum poteris, noto sociere sodali,
Subleuet vt pressum, corque dolore vacet.
Quos nulla attingunt prorsus commercia, grato
Atque sodalitio, subsidiisque carent:
Aut Dij sunt proprij, aut falsus peruertit inanes
Sensus, vt hos stolidos, vanaque corda putes.
Tu verò tandem nobis dialectica sponte
Donata, in lucem mittito, si memor es.